

บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ROLES IN ART INSTRUCTOR AND ARTIST OF SANYA WONG-ARAM

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
โดย	นายสกุล บางศรี
สาขาวิชา	ศิลปศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร. โสมฉาย บุญญานันต์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์

.....คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พลประเสริฐ)
.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. โสมฉาย บุญญานันต์)
.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ สมศักดิ์ ปรีทยานิตย์)

สกุล บางศรี : บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์
อร่าม (ROLES IN ART INSTRUCTOR AND ARTIST OF SANYA WONG-ARAM) อ.ที่
ปริญญาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. โสมฉาย บุญญานันต์, 128 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบคิด ทักษะคิด การทำงานของรองศาสตราจารย์
สัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ และศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในส่วนที่
เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและแบบสังเคราะห์ โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์
กรณีศึกษา อาจารย์ผู้ร่วมงานจำนวน 4 คน ผู้เรียนจำนวน 16 คน และเพื่อนศิลปินจำนวน 3 คน
จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

ผลการวิจัยพบว่า ในด้านบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะ รองศาสตราจารย์สัญญา มีระบบคิด
ในการเตรียมตัวสอนที่ดี มีความพร้อมทั้งสื่อการสอน และเนื้อหาที่ครบครัน โดยเชื่อมโยงจากตำรา
และประสบการณ์ด้านศิลปินนำมาประยุกต์ใช้ในการสอน ด้านทัศนคติรองศาสตราจารย์สัญญาเข้าใจ
ในธรรมชาติของผู้เรียน มีความเมตตา ให้เกียรติ และสุภาพต่อผู้อื่น ด้านการทำงานในฐานะอาจารย์
ศิลปศึกษา มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเท่าเทียมกัน โดยการสอนเป็นรายบุคคลและ
วิจารณ์ผลงานผู้เรียน บทบาทการเป็นศิลปิน มีระบบคิดในการทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง เพื่อค้นคว้า
วิธีการใหม่ๆ และหาความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการสอน ทักษะคิดต่อศิลปะเป็นการเปิดตัวเองสู่โลก
ภายนอก แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด กระบวนการทำงานเพื่อนำมาพัฒนาผลงานศิลปะ และการ
สอน การทำงานศิลปะมีขั้นตอนที่ต้องศึกษาข้อมูลเอกสารและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลต่างๆ เพื่อ
นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ผลงานศิลปะที่ผ่านกระบวนการดังกล่าวจึงได้รับการยอมรับทั้งใน
ประเทศและต่างประเทศ ทั้งยังเป็นแนวทางในการค้นคว้านำองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการสอน
คุณลักษณะข้างต้นทั้งในด้านความเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษา และความเป็นศิลปินของ รอง
ศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม มีประโยชน์ในลักษณะของการเกื้อกูลกัน อันมีส่วนช่วยให้บทบาทของ
ความเป็นรองศาสตราจารย์สัญญา มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นชัดเจน และเป็นแนวปฏิบัติที่ดีให้แก่อาจารย์
ศิลปศึกษารุ่นหลังได้เรียนรู้ต่อไป

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ศิลปศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2558

5683395527 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: ROLE / ART EDUCATION / ARTIST / SANYA WONG-ARAM

SAKUL BANGSRI: ROLES IN ART INSTRUCTOR AND ARTIST OF SANYA WONG-ARAM. ADVISOR: SOAMSHINE BOONYANANTA, Ph.D., 128 pp.

This research aimed to study thinking systems, attitude, and work systems of Asst. Prof. Sanya Wong-Aram in role of lecturer in art instructor and artist in related with art education. This research is a qualitative research. The instruments used in this study are structure interviews, observation forms and synthesis instruments. The data was collected from the interviews, observation forms, case studies, 4 teachers, 16 students and 3 artists. The data were collected to analyze the relationship between the role in art instructor and artist of Asst. Prof. Sanya Wong-Aram.

The research found that, the role of art instructor, Associate Professor Sanya Wong-Aram a good idea to prepare for teaching. He is ready to teach, the medium of instruction and content. He teaches the knowledge the textbook and experience of the artist can be applied in teaching. Attitude, His understand of the students, with compassion, respect and courtesy to everyone. The work as art teacher, he wanted the students to get together as much. The role of the artist, Associate Professor Sanya is a work of art continues. He researched new techniques and learns new to be applied in teaching. Attitude towards art, He exhibits art in order to exchange knowledge. And work to develop art and teaching. He has a procedure to study art, documentation and data storage space. To be used in the creative. In above features, art instructor and artist of Associate Professor Sanya benefits in the way of each other. As part of the role of Associate Professor Sanya and distinctive identity clear. It is good practice to master the art of later learned.

Department: Art Music and Dance Student's Signature .....

Education Advisor's Signature .....

Field of Study: Art Education

Academic Year: 2015

กิตติกรรมประกาศ

กราบขอบพระคุณคุณพ่อนิกร คุณแม่คำนวม บางศรีและครอบครัวตัวแทนพระภา ที่เป็นแรงผลักดัน กำลังใจ และสนับสนุนจนสามารถสำเร็จการศึกษามาโดยตลอด

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตรีณสาร

ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.โสเมฉาย บุญญานันต์

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์สมศักดิ์ ปรียวนิตย์

ขอขอบคุณสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขอขอบคุณเพื่อนๆที่จุฬาลงกรณ์ศิลปศึกษา รุ่นที่ 29

ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	15
1.บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ	15
1.2 ลักษณะของอาจารย์สอนศิลปะ	18
1.3 การเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน DBAE	19
2.บทบาทของศิลปิน	21
2.1 ความสำคัญและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	21
2.2 การสร้างสรรค์ศิลปะด้วยอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน	22
3.การวิจัยเชิงคุณภาพ.....	26
3.1 การวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research)	27
3.2 การเลือกกรณีศึกษา	27
3.3 รูปแบบของการวิจัยแบบกรณีศึกษา	28
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31

งานวิจัยภายในประเทศ	31
งานวิจัยต่างประเทศ.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
วิธีดำเนินการวิจัย	36
Flow Chat กระบวนการทำวิจัย	36
การกำหนดกลุ่มประชากร.....	38
วิธีดำเนินการวิจัย	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	39
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	42
1. ประวัติชีวิต.....	43
1.1 ครอบครัว	43
1.2 การศึกษา	44
1.3 ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน	48
2. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ.....	51
2.1 หน้าที่ และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย.....	51
2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปะ.....	54
2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา	56
2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู	59
3. บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	63
3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ.....	63

3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	64
3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ.....	66
3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะ.....	67
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
1. ประวัติชีวิต	72
1.1 ครอบครัว	72
1.2 การศึกษา	73
2. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา	74
2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย	74
2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปะ.....	74
2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา	74
2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู.....	75
3.บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	75
3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	75
3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	76
3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	76
3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะ	76
อภิปรายผล.....	78
1. บทบาทของอาจารย์ศิลปะ	78
2. บทบาทของการเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	80
ข้อเสนอแนะ	83
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	83

ญ

หน้า

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	83
รายการอ้างอิง	84
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	128

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของครูศิลปะกับคุณสมบัติของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม.....	25
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะการสอนของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม กับหลักสูตรศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(Discipline-based Art Education) DBAE ...	26
ตารางที่ 3 Flow Chat กระบวนการทำวิจัย	37
ตารางที่ 4 สรุปช่วงเวลาและระดับการศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม.....	47
ตารางที่ 5 ตารางสอนภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558.....	54
ตารางที่ 6 สรุปเกียรติประวัติทางวิชาชีพครู.....	60
ตารางที่ 7 สรุปกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม	65
ตารางที่ 8 สรุปรางวัลในบทบาทศิลปิน.....	69
ตารางที่ 9 สรุปการวิเคราะห์บทบาทความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน ของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม.....	71
ตารางที่ 10 ตารางสรุปคุณลักษณะของอาจารย์ศิลปศึกษากับ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม.....	79
ตารางที่ 11 ตารางสรุปความเป็นศิลปินกับรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม	81
ตารางที่ 12 ตารางสรุปอุปนิสัยเชิงศิลปินกับรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม	82

บทที่ 1

ความเป็นมาและความสำคัญ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาถือเป็นการศึกษาระดับสูง ที่มุ่งพัฒนาคนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพต่างๆ และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมุ่งเน้นที่จะพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น (วิจิตร ศรีสอาน, 2518) การให้การศึกษาแก่เด็กหรือผู้เรียนนั้นคือการเตรียมตัวให้เขาสามารถไปทำงานในอนาคตเพราะโลกในยุคใหม่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมอและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและร่วมมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสังคมและโลกไปพร้อมกัน สังคมไทยมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นในสังคม จึงมีความจำเป็นที่เราต้องส่งเสริมคนให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการไปในอนาคต คิดไปจนถึงจุดที่ไม่รู้เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ใหม่ๆให้แก่โลก (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2557)

ศิลปศึกษามีส่วนสำคัญที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมหลายอย่าง เช่น จิตรกรรม สถาปัตยกรรม เครื่องแต่งกาย และวรรณคดี เป็นต้น ศิลปศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อประเทศชาติ ที่จะสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่สังคม (Bates, 2000) การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคลในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ซึ่งการศึกษานั้นเป็นเครื่องมือของสังคมสำหรับถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นหน้าที่สำคัญของระบบศึกษาที่จะถ่ายทอด วัฒนธรรมแก่อนุชน (ก่อ สวัสดิพานิชย์, 2549) และยังเป็นศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรของชาติตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับสูง ครู นักวิชาการ และบุคลากรด้านศิลปศึกษา ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับมีความรู้ทางวิชาการ มีลักษณะนิสัยทางสุนทรียภาพ มีทักษะในการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยศิลปศึกษามีลักษณะทับซ้อนกันของพื้นที่ทางศิลปะ และพื้นที่ทางการศึกษา ทั้งของการจัดระบบการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและของอุดมศึกษาซึ่งเป็นเรื่องของการผลิตบุคลากรทางการศึกษาเพื่อมาสอนศิลปศึกษาที่มีความเข้าใจเป้าหมายของศิลปศึกษาอย่างลึกซึ้ง (วิรัช ปิ่นแก้ว, 2554) ดังนั้น การศึกษาจึงมีส่วนสำคัญที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้ เพื่อให้คนรุ่นต่อไปได้นำไปใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ

ศิลปศึกษาเป็นวิชาในระดับอุดมศึกษา ระดับวิชาชีพ รวมไปถึงสถาบันกวดวิชาต่างๆเพื่อเตรียมผู้เรียนเข้ารับการสอบแข่งขันเข้าเรียนในสถาบันทางศิลปะ ศิลปศึกษานับกระบวนกรถ่ายทอดมากกว่าผลงานสำเร็จจึงเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศิลปะ การสอนในการศึกษาขั้นพื้นฐานจึง

เน้นที่กิจกรรมสร้างสรรค์ และการกระตุ้นการสร้างสรรค์ของผู้เรียนตามระดับชั้นอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นวิชา ที่ส่งเสริมการรับรู้ การรู้จักคิด พัฒนาตา มือและสมองให้มีความสัมพันธ์กับบริเวณที่ว่าง (Space) และเวลา(time) ตามความสามารถของผู้เรียนแต่ละคนในกิจกรรมที่จัดให้ (อารี สุทธิพันธุ์, 2551) การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษามีแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่นๆ กล่าวคือ การเรียนในอุดมศึกษานั้นเน้นการแสวงหาความรู้ตามความเป็นจริง เป็นการพัฒนาให้เกิดทักษะ เกิดความรู้ และทัศนคติที่ดี ตลอดจนมีคุณธรรมในอาชีพนั้นๆด้วย ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ คือ ระบบการเรียนการสอนต้องประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน กระบวนการสอนของผู้สอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (อุทุมพร จามรมาน, 2530)

คุณสมบัติของผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นตัวแปรปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่สอน และเนื้อหาในการสอนเป็นอย่างดี อีกทั้งต้องมีศรัทธาต่อการสอน ดังนั้นผู้สอนครูศิลปะจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการผลิตครูศิลปะที่มีคุณภาพ (รุ่งรังษิ วิบูลชัย, 2544) องค์ประกอบที่ควรพิจารณาในการเรียนการสอนคือ ผู้เรียน ผู้สอน อุปกรณ์สื่อการสอน สิ่งแวดล้อม และเงื่อนไขอื่นๆ (วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา, 2530)

ศิลปศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาความเจริญของผู้เรียนให้เติบโตตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล โดยศิลปศึกษาประกอบด้วยการศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งสามารถบูรณาการได้อย่างกลมกลืนไปสู่ความสำเร็จทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะความชำนาญ ความเป็นผู้มีสุนทรียภาพและรสนิยม อีกทั้งตอบสนองต่อความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะความถนัดพิเศษในแต่ละบุคคล (ปุณณรัตน์ พิชญไพบูลย์, 2547) การระดมแนวคิดของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในวงการศิลปศึกษาจากการรายงานผลของ กิลเบิร์ต คลาร์ก (Gilbert Clark) ไมเคิล เดย์ (Micheal Day) และดเวย์น เกียร์ (Dwayne Gear) ในปี ค.ศ. 1987 โดยนักวิชาการระบุถึง ถ้าการศึกษาเกิดประสิทธิผล ศิลปศึกษาจะสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ความสามารถ และความเข้าใจในสาระความรู้ต่างๆของศิลปะ ผลที่ตามมาคือสังคมจะมีผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาทางด้านศิลปะ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือเราได้ผู้ใหญ่ที่มีความสามารถในการรับรู้ผลงานศิลปะได้อย่างเต็มที่ และสามารถที่จะแยกแยะผลงานศิลปะที่แท้หรือผลงานที่มีคุณค่ามาตรฐานสูง กับผลงานเทียมได้ด้วยตัวเอง ส่วนผู้ใหญ่ที่มีความสามารถทางสร้างสรรค์ ก็เป็นผู้ที่สามารถสร้างผลงานศิลปะที่มีคุณค่าแก่สังคม ในส่วนของเด็กเราต้องการเด็กที่มีความละเอียดอ่อนต่อสุนทรียภาพ เมื่อมีประสบการณ์สัมผัสกับศิลปะ ซึ่งประสบการณ์นี้จะสร้างเสริมชีวิตของผู้เรียนให้สามารถรับรู้ และสัมผัสถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถรื่นรมย์กับสิ่งที่อยู่รอบๆตัว ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)

ความเป็นมาของหลักสูตรศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline-based Art Education) หรือ DBAE ที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนศิลปศึกษาของไทยในขณะนี้ได้จากตัวแบบหลักสูตรของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสูตรศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน DBAE มีที่มาจาก การปฏิรูปการศึกษาของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษที่ 1960 โดยมุ่งเน้นองค์ความรู้ “Body of Knowledge” หรือใช้วิชาการเป็นศูนย์กลาง (สันติ คุณประเสริฐ, 2545) พัฒนาการของหลักสูตรนี้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า จนกระทั่ง ค.ศ.1980 จึงสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ เป้าหมายของ DBAE คือ การพัฒนาความสามารถในการเข้าใจและซาบซึ้งเห็นคุณค่าศิลปะของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้และทฤษฎีของศิลปะ และความสามารถในการรับรู้กับการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเนื้อหาของวิชาศิลปศึกษามีพื้นฐานมาจากหลักเกณฑ์ 4 แกนคือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2551) หลักสูตรศิลปศึกษาแบบ DBAE จึงพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสร้างสรรค์ผลงาน มีความรู้ความสามารถ เข้าใจสถานภาพของบุคคล เข้าใจคุณลักษณะความงาม จนสามารถมีรู้สึกต่องานศิลปะ และซาบซึ้งในผลงานศิลปะ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

บทบาทของความเป็นครูเปรียบเสมือนกับเป็นแม่พิมพ์ของชาติ คือ ต้องสอนได้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ว่าด้วยการศึกษาในปัจจุบันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบ สื่อการสอนที่สำคัญสำหรับผู้เรียน คือตัวครู เพราะครูคือแบบอย่าง การประพฤติซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากกว่าคำสอน (โชคชัย ชยธวัช, 2547) ครูศิลปะควรมีส่วนร่วมและเป็นสมาชิกองค์กรศิลปศึกษา ซึ่งคุณลักษณะเฉพาะของครูศิลปะต้องมีความสามารถในการกระตุ้นผู้เรียนในการสร้างสรรค์และเรียนรู้ เข้าใจและเห็นใจผู้เรียนในด้านของความพยายาม ความพอใจ ความล้มเหลวและความสำเร็จ ซึ่งมีผลต่อการเลือกสิ่งเร้าที่เหมาะสม ทั้งครูศิลปะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ที่หลากหลายทั้งที่เกี่ยวกับศิลปศึกษา และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะกิจกรรมของศิลปินด้วย โดยที่ครูศิลปะต้องเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งสามารถช่วยแก้ไขปัญหามาตรฐานการสอน ช่วยให้ครูแสดงพฤติกรรมอย่างมีความหมายและเป็นไปตามธรรมชาติ (Paston, 1973)

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544) กล่าวถึงลักษณะของความเป็นครูว่า ครูต้องมีความรู้สมบูรณ์ มีใจเป็นครู ทุ่มเทเพื่อการสอน มุ่งพัฒนาตนเอง ทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถเพื่อการสอน มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรมจริยธรรม วิไล ตั้งสมคิด (2544) และยังคงกล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ควรมีความสมบัติคือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สร้างความเข้าใจ ไม่ชักนำไปในที่ที่ไม่สมควร ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการสื่อสารเรียนรู้ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถรับความรู้ที่ดียิ่งขึ้น

Dobbs (1998) กล่าวว่า ครูควรมีหลัก 5 ข้อในการปฏิบัติงานการเรียนการสอน ตามมาตรฐานการรับรอง วิชาชีพครู ของคณะกรรมการระดับชาติเพื่อมาตรฐานวิชาชีพครู (National Board for professional Teacher Standards) หรือ NBPTS คือ 1. มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการและวิชาที่จะสอน 3.รับผิดชอบต่อการจัดการและติดตามการเรียนรู้นักเรียน
 4.มีความคิดที่เป็นระบบและเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ และ 5.ควรเป็นสมาชิกของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ นอกจากนี้ ยังต้องกระตุ้นหรือรื้อฟื้นที่จะเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนและตนเองด้วย ในแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูศิลปะที่ดีกว่าต้องมีความกระตุ้น ต้องการทำงานทุกวัน มีความพอใจในการสอน มีการสร้างการกระตุ้นให้แก่ผู้เรียน ครูต้องรู้ว่าการทำงานทุกวัน มีความพอใจในการสอน มีการสร้างการกระตุ้นให้แก่ผู้เรียน ครูต้องรู้ว่าการทำงานในทุกวันของตนเองนั้นควรเป็นอย่างไร และควรทำอะไรบ้าง นอกจากนี้ Day (1997b) ยังกล่าวว่า ครูศิลปะต้องรู้จักบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน มีส่วนร่วมในองค์กรมีอาชีพทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สมัครสมาชิกวารสารวิชาชีพ พัฒนาสาขาของตนเอง และเป็นผู้นำในสังคมนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ Paston (1973) ที่กล่าวว่า ครูศิลปะควรมีส่วนร่วมในและเป็นสมาชิกขององค์กรศิลปศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญา มีการผลิตผลงานศิลปะของตนเองอย่างต่อเนื่อง และติดตามข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางศิลปศึกษาจากบทความ หนังสือขององค์กรศิลปะต่างๆ

Day (1997a) กล่าวถึงครูศิลปะที่คาดหวังว่า ครูต้องได้รับการฝึกฝน อบรมเตรียมความพร้อมในเทคนิควิธีการด้านการสอน และสะสมประสบการณ์มาเป็นเวลายาวนาน ต้องเข้าใจระเบียบวินัยอย่างลึกซึ้ง ตั้งใจสอนนักเรียนโดยสุจริต หวังให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนา สามารถสอนในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย จัดเตรียมหลักสูตร การเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่ดี สร้างความเข้าใจเรื่องหลักสูตร มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติทางด้านวิชาการ การเรียนการสอน และการประเมิน ให้กับสิ่งแวดล้อมที่บ้านของผู้เรียน

ครูศิลปะที่ดีว่าควรมีลักษณะที่เป็นมิตรต่อผู้อื่น อารมณ์ขัน ควรแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีโลกทัศน์ที่ดี ไม่ควรครอบงำความคิดของเด็ก ไม่ควรสอนให้เด็กเป็นทาสของรางวัล และหลีกเลี่ยงการใช้สายตาของศิลปินเป็นมาตรฐานในการตัดสินผลงานศิลปะเด็ก นอกจากนี้บทบาทของครูควรรักในการสอน ยอมรับในความสามารถของเด็กแต่ละคน หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงล้อเลียนเสียดสี ควรพูดให้เด็กเกิดความคิดด้วยตนเอง ส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำ กล้าแสดงออกให้มากที่สุด วางแผนการจัดเตรียมอุปกรณ์เอาไว้ล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ(เลิศ อานันท์นะ, 2535)

โดยครูศิลปะควรมีลักษณะต่างดังนี้ ลักษณะทางกาย ครูควรสวมกิริยาท่าทาง ยิ้มง่าย แสดงความยุติธรรม ให้กำลังใจ เตรียมพร้อมในการสอน และการจัดกิจกรรมสะสมและชักชวนให้นักเรียนสะสมผลงานศิลปะหรือวัสดุสำหรับใช้ในงานศิลปะ ลักษณะทางวาจา ครูควรระมัดระวังความคิด พูดแต่สิ่งที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเป็นที่เชื่อถือได้ในด้านวิชาการ ครูต้องเป็นผู้มีภูมิแนบ ซึ่งต้องการการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามวิชาการอยู่เสมอ โดยเฉพาะในโลกที่วิทยาการที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วย่อมเป็นหน้าที่โดยตรงของครูที่จะไม่ทำตัวล้าหลังใน

ด้านวิชาการอย่างน้อยที่สุดในแขนงวิชาที่ตนถนัดหรือสอนอยู่ ซึ่งความเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ในเรื่องวิชาการนี้เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดศรัทธาของเด็กต่อตัวครู ลักษณะทางใจ คือ ความรักในอาชีพวิชาการ และสนใจในสิ่งนั้น อาชีพครูเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาการ ผู้เป็นครูจึงต้องรักวิชาการมิฉะนั้นก็เป็นครูไม่ได้ ความเอาใจใส่ก็จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องบังคับ อุทิศตนให้แก่งานครู พอใจและภูมิใจในงานที่ทำ สนุกในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ มีจิตใจที่พร้อมจะปรับตัวเองให้เข้ากับผู้คน วัสดุ วิธีการ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ คิดดีต่อผู้อื่น มีความยุติธรรม มีจิตที่สงบหรือวางเฉยต่อความไม่ตีต่างๆ(นิรมล ตีรณสาร, 2549)

ศิริลักษณ์ ศรีกรม (2535) กล่าวว่า ศิลปะให้คุณค่ามากกว่าที่จะวัดความรู้ความสามารถออกมาเป็นคะแนน แต่นักวิชาการศิลปศึกษาไม่ได้เห็นศิลปศึกษาเป็นเพียงสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาเท่านั้น แต่ศิลปศึกษาสร้างสรรค์บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก อาจพูดได้ว่าศิลปศึกษาสร้างสรรค์คนที่มีคุณภาพให้แก่สังคม ปัจจุบันการสร้างสรรค์งานศิลปะ จัดว่ามีวิวัฒนาการที่ก้าวไกลออกไปยิ่งขึ้นทุกขณะ การแสวงหาความหมายขอบข่ายของความงามที่เป็นศิลปะในหลักการของสุนทรียศาสตร์จึงมีความสำคัญ (ประสพ ลิ้มหมือดภัย, 2543) ความสามารถในการเชิงศิลปะจำเป็นต้องอาศัยสมรรถภาพในการเรียนรู้ทัศนคติที่มีต่อศิลปะ และสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ศิลปะนั้นมีความเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสของบุคคลในการรับรู้โลกภายนอก (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539)

โดยศิลปะเป็นสิ่งที่จรรโลงจิตใจ ทั้งยังเป็นภาษาสากลที่ทำให้ผู้คนสามารถสื่อสารความรู้สึก ความคิดต่างๆ ให้มีความเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้หลักการ โครงสร้างของ ความเข้าใจในศิลปะ ทั้งสุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ

การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์สามารถเรียนรู้ได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางทฤษฎีเป็นการเรียนรู้ค่าความงามทางอ้อม มุ่งหาความรู้จากความคิดต่างๆทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆทางศิลปะ เช่น ความหมายของศิลปะ การสร้างสรรค์ศิลปะ รวมถึงความสัมพันธ์ของศิลปะกับสังคมและประวัติศาสตร์ บทบาทของศิลปะที่มีต่อชุมชน ศิลปะกับความเพลิดเพลิน ความรู้สึกแสดงออกและอื่นๆ สำหรับการเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ทางปฏิบัติจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ความงามโดยตรง เช่น ความงามของงานศิลปะประเภทต่างๆ และความงามของธรรมชาติ ซึ่งเราเรียก การรับรู้ความงามนี้ว่า ประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ (พีระพงศ์ กุลพิศาล, 2531)

การเรียนรู้ศิลปวิจารณ์ ศิลปวิจารณ์เป็นแกนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ การบรรยาย การวิเคราะห์ และตีความในการประเมินผลงานศิลปะ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการวิจารณ์งานศิลปะ มีทักษะในการสังเกต การบรรยาย วิเคราะห์ การตีความผลงานศิลปะ มีทักษะในการประเมินหรือตัดสินคุณภาพของงานศิลปะแขนงต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ(Dobbs, 1998; มะลินันท์ เอื้ออานันท์, 2545) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความเข้าใจและซาบซึ้งในบทบาทของศิลปะในสังคม นอกจากนี้ศิลปะ

วิจารณ์ยังรวมถึง การใช้ภาษา การเขียนอย่างรอบคอบ และการพูดถึงศิลปะผ่านสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ การซาบซึ้งในศิลปะ ศิลปิน ผู้ชม และบทบาทของศิลปะในสังคม (Dobbs, 1998)

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลป์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ เป็นแกนที่กล่าวถึงความเข้ามาของศิลปะ และศิลปินในอดีต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรม ความเป็นมา และประวัติการสร้างงานศิลปะ ตลอดจน ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของศิลปะตะวันออกและศิลปะตะวันตกในยุคต่าง ๆ โบราณสถานสำคัญด้านศิลปะ โบราณวัตถุของศิลปะแขนงต่าง ๆ ประวัติ แนวคิดของศิลปินแต่ละยุค ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคประวัติศาสตร์ และยุคปัจจุบัน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) นอกจากนี้ยังรวมถึงสังคมประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของศิลปะวัตถุ โดยมุ่งประเด็นไปที่ความสัมพันธ์ของศิลปะกับรูปแบบ เวลา และประเพณี เพื่อให้เห็นว่าศิลปะมีบทบาทสำคัญในการ สืบทอดวัฒนธรรมซึ่งการเรียนรู้ในพิพธิภณท์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับแนวคิดนี้ด้วย(Dobbs, 1998)

การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ เป็นแกนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างผลงานทางศิลปะด้วยตนเอง ทำให้ เกิดประสบการณ์ตรง ช่วยฝึกทักษะด้านการตัดสินใจและการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งสัมพันธ์กับการจัด องค์ประกอบศิลป์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) การสอนศิลปะภาคปฏิบัติ คือ กระบวนการการ ถ่ายทอดความรู้มุ่งพิจารณาให้ผู้เรียนมีทักษะและความเชี่ยวชาญในการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆตลอดจน สามารถถ่ายทอด ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการเฉพาะส่วนบุคคลออกมาเป็นผลงานได้ตาม หลักสูตรที่กำหนด (บรรลือ ขอรวมเดช, 2533) ศิลปะปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ตอบสนองต่อการ สังเกต ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์อื่นๆจากการสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านทักษะ ความคิด จินตนาการด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย (Dobbs, 1998)

วิชาศิลปะปฏิบัตินั้นเป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาศิลปะ เป็นการสอนทั้งภาคทฤษฎีและ ปฏิบัติควบคู่กันไป แต่จะเน้นหนักในภาคปฏิบัติมากกว่าเนื่องจากศิลปะเป็นวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนมี ทักษะความชำนาญในการใช้วัสดุอุปกรณ์ทั้งยังก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงที่จะทำให้ผู้เรียนมีความคิด สร้างสรรค์จากกระบวนการสร้างงานศิลปะเป็นกระบวนการต่อเนื่องและแก้ปัญหาเฉพาะบุคคลและ ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนเป็นพื้นฐาน หัวใจของการเรียนศิลปศึกษาคือศิลปะปฏิบัติ เพราะ เป็นกิจกรรมศิลปะให้แก่ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง มีทักษะในการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเทคนิคการ ปฏิบัติงานที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รวบรวมความคิด จินตนาการ ประสบการณ์ และความคิด สร้างสรรค์ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) การสอนศิลปะปฏิบัติควรดำเนินการให้ครบทั้ง 3 ขั้นตอนดังนี้ 1.ให้ ความรู้ในการฝึกทักษะ รู้ขั้นตอนโดยการบรรยาย สาธิต ชมวิดีโอทัศน์ หรือฉายสไลด์ประกอบคำ บรรยาย 2.ให้ลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความถูกต้อง และสามารถปฏิบัติได้จริง โดยต้องมีความรู้คู่กับ การลงมือทำ 3.ให้ทดสอบความถูกต้องรวดเร็ว ในการฝึกทักษะที่ที่ต้องทดสอบว่าทำได้ถูก ผู้เรียนมี ความมั่นใจและสามารถปฏิบัติได้โดยคล่องแคล่ว(มาลินี จุฑะรพ, 2539)

องค์ประกอบของการสอนทักษะปฏิบัติ มีส่วนประกอบต่างๆคือ 1.สถานที่ฝึกปฏิบัติ จะต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่จะฝึกปฏิบัติ ซึ่งสถานที่แต่ละสถานที่จะแตกต่างกันออกไปตามรูปแบบและวิธีการสอนแต่ละลักษณะ มีความพร้อมด้านการใช้สอย สถานที่มีความยืดหยุ่นในการใช้และควรเป็นแบบฉบับที่ดีได้ 2.อุปกรณ์และเครื่องมือ เป็นสิ่งสำคัญในการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้มีสภาพที่ใกล้เคียงหรือเป็นสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด และมีเครื่องมืออุปกรณ์เพียงพอสำหรับทุกคน 3.เอกสารการฝึกปฏิบัติ ประกอบด้วยคู่มือการฝึกปฏิบัติ เอกสารและคำแนะนำอื่นๆ 4.การเตรียมตัวของผู้สอนและผู้เรียน โดยต้องทำความเข้าใจถึงจุดประสงค์ในการปฏิบัติโดยใช้ความรู้ทักษะพื้นฐานประกอบ 5.การอภิปรายและการประเมินผล อาจมีทั้งระหว่างการฝึกและหลังการฝึก เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาให้บรรลุผลและจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในตอนต้น(ไพฑูริย์ สีนลรัตน์, 2524)

วิธีการสอนเพื่อให้เกิดทักษะปฏิบัติ คือ 1.การวิเคราะห์ทักษะ โดยพิจารณาแยกแยะรายละเอียดของทักษะ 2.ตรวจสอบความสามารถเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับทักษะของผู้เรียน ทดสอบการปฏิบัติเบื้องต้น 3.จัดการฝึกหน่วยย่อยต่างๆ 4.ขั้นของการอธิบายและสาธิตทักษะ เป็นการแสดงทักษะทั้งหมดโดยการอธิบาย การแสดงตัวอย่าง หรือเห็นจากสื่อต่างๆ ดูตัวอย่างและสังเกต 5.ขั้นจัดสถานะเพื่อการเรียน โดยจัดลำดับขั้นสิ่งเร้าและการตอบสนอง กำหนดเวลาการปฏิบัติและทราบถึงผลของการปฏิบัติ(ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534)

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติงานจริง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาระบวนการคิด มีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526) ด้านผู้จัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยผู้สอนควร มีพื้นฐานทางด้านวิชาศิลปะอย่างดี มีความชำนาญในด้านวิชาศิลปะรวมถึงวิธีการ เทคนิคการสอน และมีประสบการณ์การทำงาน (อุบล ตูจจินดา, 2532)

กระบวนการด้านทักษะเป็นการแสดงออกถึงความคล่องแคล่ว ถูกต้องชัดเจน ทั้งเนื้อหาขั้นตอนตามลักษณะเนื้อหาและสถานการณ์ประกอบการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหา และนำไปประยุกต์ปฏิบัติใช้ได้ ซึ่งมีขั้นตอนการฝึกดังนี้ 1.ขั้นของการเลียนแบบ เพื่อเริ่มทำตามอย่างถูกต้อง 2.การฝึกเอง เป็นขั้นส่งเสริมการแสดงออก 3.การตรวจสอบแก้ไข ว่าแสดงออกมาได้ครบถ้วนเพื่อเพิ่มเติมจุดบกพร่องจากการแนะนำ 4.การแสดงออกชัดเจน 5.ขั้นการแสดงออกอย่างเป็นธรรมชาติ การฝึกสม่ำเสมอทำให้แสดงออกได้อย่างชำนาญ (บันลือ พฤษะวัน, 2536)

Gardner (1994) ได้กล่าวถึงกระบวนการทางสุนทรียะซึ่งมีผลงานศิลปะเป็นศูนย์กลางและแวดล้อมด้วยบุคคลประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ 4 กลุ่มคือ ศิลปิน ผู้ชม นักแสดง และ

นักวิจารณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ไว้ว่า ผู้สร้างสรรค์หรือศิลปิน(Creator or Artist) เป็นบุคคลที่มีทักษะเพียงพอที่จะใช้สื่อวัสดุต่างๆเพื่อสื่อสารผ่านการสร้างสรรค์วัตถุทางสัญลักษณ์ โดยไม่ใช่การสื่อสารแบบตรงๆที่อ้อๆแต่แฝงความหมายมีลักษณะเฉพาะหรือเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกตามที่ต้องการ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับความคิดและความรู้สึกที่คนคนนั้นต้องการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นในการสร้างให้เกิดความรู้สึกและถ่ายทอดเรื่องราวที่มีผลต่อคนอื่นได้มากที่สุด สิ่งจำเป็นที่ผู้สร้างสรรค์ต้องทำคือ จัดการกับความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวทั้งทักษะการสร้างสรรคและความสามารถในการสร้างงานให้ปรากฏออกมา ศิลปินอาจจะรู้สึกถึงผลงานของตนเอง

การพัฒนาความสามารถทางกระบวนการคิดนั้นมีหลักการอยู่ 8 ประการเป็นอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน ได้แก่ 1.ลงมือสร้างงาน เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุทางศิลปะ เช่น การดูแลเครื่องมือ วัสดุ และพื้นที่ การเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องมือในการสร้างผลงานจะช่วยให้เกิดความชำนาญและนำความรู้ในการใช้เครื่องมือไปใช้ในการทำงานด้านทักษะอย่างจริงจังและใช้ได้อย่างถูกวิธี 2.ใส่ใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบที่เกี่ยวกับงานศิลปะ ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นทำงานอย่างขยันพากเพียร โดยครูจะต้องมีความเข้มงวดในการสร้างวินัยในการทำงานของนักเรียน มอบหมายงานส่วนตัวเพื่อสร้างความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ทั้งช่วยให้คำปรึกษาในปัญหาด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในการทำงาน 3.สร้างภาพในใจ วาดสิ่งที่รู้สึกนึกคิดและจินตนาการออกมาเป็นชิ้นงาน แม้นักเรียนจะได้เรียนการสังเกตจากห้องเรียนศิลปะ แต่การใช้การสังเกตด้วยพลังจินตนาการนั้นพวกเขายังไม่สามารถทำได้ด้วยตาของตัวเอง การสังเกตและจินตนาการเป็นสิ่งคู่กันที่จะทำให้เกิดการสร้างผลที่ออกมาจากความรู้สึกนึกคิดเป็นความต่อเนื่องซึ่งถ้าเรามองด้วยการสังเกตจะทำให้เราเข้าใจในรายละเอียดของสิ่งนั้นๆได้ดี และเมื่อเรามองด้วยจินตนาการสิ่งต่างๆจะเกิดขึ้น และเป็นไปอย่างที่เราคิด 4.ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน สร้างผลงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว ในห้องเรียนศิลปะนั้นความคิดของนักเรียนมักจะไปไกลเกินกว่าวิธีการที่พวกเขาจะทำได้ แม้การเรียน คือ การสร้างผลงาน เป็นการแสดงออกอย่างพึ้นๆ แต่นั่นไม่ใช่การแสดงออกที่แท้จริง แต่ต้องมีอารมณ์ ความรู้สึก และบรรยากาศ เพราะการเรียนวิธีถ่ายทอดความคิดสู่ผลงานต้องเป็นการสร้างผลที่จะสื่อถึงอารมณ์ การเคลื่อนไหวของความรู้สึก หรือความเป็นเอกลักษณ์มีตัวตนชัดเจน 5.การสังเกต มีความสนใจในสิ่งรอบตัวอย่างใกล้ชิดจนสามารถเห็นสิ่งที่มองข้าม ในห้องปฏิบัติการศิลปะนักเรียนจะได้เรียนวิธีการมองอย่างละเอียดมากกว่านักเรียนทั่วไป พวกเขาจะเรียนวิธีการมองในรูปแบบใหม่ โดยจะเรียนการมองอย่างละเอียดจนเป็นนิสัย เป็นวิธีการมองด้วยความใส่ใจ 6.สะท้อนความคิด การพูดคุยปรึกษากับบุคคลอื่นๆ เกี่ยวกับลักษณะของผลงานและขั้นตอนทั้งของตนเองและผู้อื่น การพูดถึงผลงานศิลปะนั้นมีอยู่สองแบบ คือ พูดเกี่ยวกับแนวความคิดและการอธิบายผลงานนั้นๆ กับการตัดสินและจุดมุ่งหมาย โดยการตั้งคำถามและการอธิบาย เป็นการพูดถึงตนเองและงานของคนอื่นๆด้วย 7.ขยายและสำรวจรับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าที่เคยทำและสำรวจความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนพูดถึง

ทั้งตรงและทางอ้อมในการที่พยายามหาสิ่งใหม่และการขยายสิ่งนั้นเกินกว่าสิ่งที่เขาทำได้หลังจากการสำรวจและทำความเข้าใจอย่างสร้างสรรค์ โดยครูจะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำแต่จะไม่บอกว่าจะต้องทำอะไร นักเรียนต้องคิดคำนึงถึงคำแนะนำและสิ่งที่ครูได้การจัดประสบการณ์ไว้สำหรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ สิ่งนั้นจะทำให้ให้นักเรียนได้ค้นพบอย่างเข้าใจด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ที่จะสามารถจดจำได้ดีกว่าการบอกสอนเพราะเป็นสิ่งที่แลกมาด้วยความพยายามของตัวนักเรียนเอง

8. ความเข้าใจโลกศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะศิลปินกับศิลปินคนอื่นๆ ในสังคมที่กว้างขึ้น

ความสัมพันธ์ คือ คำที่มักจะใช้ในวงการการศึกษา เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ความสัมพันธ์ในการใช้ชีวิต ไม่อย่างนั้นพวกเขาจะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การเรียนรู้ในการสร้างผลงานศิลปะทางหนึ่งคือการได้พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ และการสร้างผลงานศิลปะร่วมสมัย สิ่งที่นักเรียนต้องการเห็นคือ การที่ผลงานของพวกเขาได้นำออกไปแสดงสู่สายตาของผู้คนภายนอกโรงเรียน นักเรียนที่เรียนในห้องปฏิบัติการศิลปะนั้นต้องการที่จะสื่อสารในสิ่งที่ได้เรียนมาใน ถึงวิธีการที่จะเป็นศิลปินและรับรู้ถึงความเป็นไปในโลกศิลปะ ทั้งในปัจจุบันและอดีตที่ผ่านมา (David N.Perkins, 2007)

ดังนั้นการเรียนรู้อุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปินนั้นคือการได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างตั้งใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างผลงาน โดยการสร้างจินตนาการให้เกิดมโนภาพแล้วจึงถ่ายทอดสิ่งที่คิดไว้ออกมาเป็นงานสร้างสรรค์ ซึ่งการจะถ่ายทอดความคิดออกมาได้นั้นต้องมีประสบการณ์ในการที่จะมองสิ่งต่างๆ รอบตัวอย่างละเอียด สังเกตในสิ่งที่มองข้ามและวิเคราะห์สิ่งนั้นๆ ให้ออกมาเป็นความคิดด้วยการขยายความเข้าใจและสำรวจ จนเกิดการค้นพบความเข้าใจถึงสิ่งต่างๆ ในงานศิลปะ การพบปะกับศิลปินและพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนคติ ทั้งการทำงาน แนวคิดในโลกศิลปะ

ทักษะศิลปะนั้นไม่สามารถได้มาด้วยการศึกษาเอกสาร ตำรา แต่ต้องเรียนรู้ฝึกฝน ทำซ้ำหลายครั้งเพื่อให้เกิดความชำนาญจากการปฏิบัติ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นอาจารย์ที่มีบทบาทหน้าที่ ด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษา และด้านศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ บทบาทของการเป็นทั้งอาจารย์และศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญานั้น ได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากในวงการการศึกษาและวงการศิลปะ ทางด้านวิชาการ รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง 2 สมัย เป็นผู้มีความรู้ในการสอนศิลปะ เขียนตำราความรู้เกี่ยวกับศิลปะมากมาย ทางด้านศิลปะ รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับสอง และสาม จากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ และรัฐบาลฮอลแลนด์ได้มอบทุนของกระทรวงศึกษาและวิทยาศาสตร์ไปศึกษาต่อทางด้านภาพพิมพ์ที่ ริทเฟล อะคาเดมี (RIETVELT ACADEMY) ณ เมืองอัมสเตอร์ดัม (AMSTERDAM) ระหว่างนั้นอาจารย์มีโอกาสได้แสดงงานศิลปะและรัฐบาลฮอลแลนด์ได้เสนอให้ทุนเพื่อเป็นศิลปินในการสร้างงานศิลปะต่อ แต่เนื่องจากอาจารย์เป็นข้าราชการ

ทำให้รองศาสตราจารย์สัญญาไม่ได้รับทุนดังกล่าว และกลับเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ที่สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาจนถึงปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นผู้บุกเบิกด้านการสอนภาพพิมพ์สำหรับครู และพัฒนาแทนพิมพ์ซึ่งแทนพิมพ์นี้เป็นที่ยอมรับในประเทศไทย เป็นต้นแบบของแทนพิมพ์ในมหาวิทยาลัยที่สอนเกี่ยวกับศิลปะภาพพิมพ์ทั่วประเทศ ทั้งยังเป็นผู้ริเริ่มสอนศิลปะไทยเป็นคณะแรกในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่สอนได้เกษียณอายุราชการ 2 ครั้ง และได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 สมัย (สัญญา วงศ์อร่าม, 2551b)

ด้านการศึกษานั้นรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดมเหยงคณ์เป็นแห่งแรก ต่อมาจึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสานมิตร โดยป้าได้ฝากไว้กับช่างที่เคยเขียนผนังวัดพระแก้ว เจ้าของร้านชื่อนายหล่อ ได้ความรู้พื้นฐานการช่าง ก่อนเข้าเรียนที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสานมิตร ได้ทำงานศิลปหัตถกรรมควบคู่กันไป ด้วย ต่อมาได้เข้าเรียนที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัยศิลปากร ระดับอุดมศึกษาเข้าศึกษาที่คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เป็นนักศึกษาที่เรียนวิชาภาพพิมพ์รุ่นแรก เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เข้ารับราชการที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก่อนที่จะไปศึกษาต่อที่รีพบลอสแอนเจลิส เมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศฮอลแลนด์หลังจบการศึกษา จากนั้นจึงกลับเข้ารับราชการที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตามเดิม(สัญญา วงศ์อร่าม, 2551b)

บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นอาจารย์สอนศิลปะที่สร้างสรรค์งานด้านภาพพิมพ์ ออกมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่เรียนจบจากภาควิชาภาพพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นรุ่นแรก และเป็นอาจารย์ที่สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลัด นิมสมอมีแนวความคิดให้นักศึกษารุ่นแรกในสาขาวิชาภาพพิมพ์ที่จบมาเป็นอาจารย์ เพื่อวางรากฐานในการเผยแพร่ความรู้ที่เข้มข้นทางด้านภาพพิมพ์แก่อนุชนรุ่นหลังๆต่อไป รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นผู้ที่สอนด้วยความรู้ที่ค้นคว้าจากตำราและประสบการณ์ที่ได้สร้างสรรค์ผลศิลปะ นอกจากภาระงานในมหาวิทยาลัยแล้ว ยังได้รับการรับเชิญเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องศิลปะไทยในสถาบันต่างๆ เช่น องค์กรคณะต่างๆภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยต่างๆในภาคอีสาน โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และแลกเปลี่ยนความรู้เรื่องลายไทยที่ประเทศจีน เป็นต้น

บทบาทการเป็นศิลปิน การก้าวเข้าสู่วงการด้านภาพพิมพ์ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามนั้น เริ่มตั้งแต่การที่รองศาสตราจารย์สัญญาสอบได้คะแนนสูงทั้งด้านประติมากรรมและภาพพิมพ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ชูลัด นิมสมอ จึงเห็นแวว และให้รองศาสตราจารย์สัญญาได้เรียน

สาขาวิชาภาพพิมพ์ ทำให้อาจารย์ได้เริ่มสร้างชื่อเสียงทางด้านภาพพิมพ์ในขณะที่เป็นนักศึกษาโดยได้รับรางวัลเหรียญเงินจากผลงานภาพพิมพ์แกะไม้ชื่อ “โลกใหม่” จากงานศิลปกรรมแห่งชาติ รองศาสตราจารย์สัญญาเคยได้รับรางวัลจากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติถึงสองครั้ง โดยผลงานภาพพิมพ์ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เคยได้รับรางวัลเหรียญเงิน และเหรียญทองแดงจากการประกวดงานศิลปกรรมแห่งชาติ ใน พ.ศ. 2512 และ พ.ศ. 2517 ทั้งยังได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลฮอลแลนด์ เพื่อเรียนต่อด้านภาพพิมพ์ที่กรุงอัมสเตอร์ดัมจนสำเร็จการศึกษาใน พ.ศ. 2518 (สัญญา วงศ์อร่าม, 2551b)

ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิเมเสมอ อาจารย์ด้านภาพพิมพ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด พงษ์ดำ เป็นผู้ให้ความรู้รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามในแนวทางการเป็นศิลปินที่ความเชี่ยวชาญชำนาญทั้งด้านการวาดภาพศิลปะไทย ภาพพิมพ์ และการปั้น (Mix Magazine, 2553) ผลงานของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้รับการสะสมจากนักสะสมงานศิลปะ หอศิลป์และสถาบันทางศิลปะทั้งในและต่างประเทศ ท่านเป็นหนึ่งในนักศึกษาศิลปากร สาขาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ซึ่งมี ซึ่งการปั้นครุฑเป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่มีความโดดเด่นกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปั้นครุฑและมีความรู้เกี่ยวกับครุฑเป็นอย่างมาก

รองศาสตราจารย์สัญญา เป็นช่างปั้นครุฑพระราชทาน มีประสบการณ์ในการปั้นงานครุฑมานานกว่าสิบปี สำหรับครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญาใช้วิธีการปั้นด้วยดินหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ จากนั้นนำไปพิมพ์ยาง แล้วก็ทำตัวจริง คือหล่อไฟเบอร์กลาส หรือพลาสติกเหลว การปั้นแบบนี้มีความละเอียดและต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ครุฑที่อาจารย์ปั้นออกมานั้นสวยงามมีลักษณะเฉพาะไม่ใช่แบบโลหะที่หลอมออกมาเป็นพิมพ์เดียวกันทุกรูป ฝีมือการปั้นครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญาได้รับการบอกต่อมาเรื่อยๆ รวมทั้งทางสำนักพระราชวังได้แนะนำให้ผู้ขอพระราชทานครุฑต้องมาหาช่างคนนี้ ทำให้ชื่อเสียงรู้จักกันกว้างขวาง ในการปั้น ช่างต้องใช้จิตวิญญาณ กว่าที่จะปั้นเสร็จต้องอาศัยเวลาและความละเอียดอ่อน การปั้นเป็นศิลปะที่มีเสน่ห์อยู่ในตัวเอง ครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญานั้นถูกติดตั้งไว้ที่สถานที่สำคัญ เช่น ธนาคารไทยพานิชย์ สำนักงานใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ สำนักงานใหญ่ และบริษัทห้างร้านต่างๆที่ได้รับพระราชทานครุฑ เป็นต้น (สัญญา วงศ์อร่าม, 2551a)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและศิลปิน: กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามด้วยลักษณะความเป็นครุฑที่มีทักษะ รูปแบบการสอนศิลปศึกษาที่ดีในมหาวิทยาลัย ตลอดจนการเป็นศิลปินที่มีความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งด้านจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ บทบาทเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐานทั้งสิ้นทั้งความเชื่อมโยงการบูรณาการทักษะศิลปะปฏิบัติมาใช้ในการสอน จึงเป็นประเด็นที่สมควรทำการศึกษาเชิงลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็น

ประโยชน์ทางการสอน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และเป็นแบบอย่างความเป็นครูที่ดี โดยการนำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนศิลปศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

กระบวนการในการสร้างสรรค์งานของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ส่งผลต่อการสอนศิลปะอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระบบคิด ทักษะคิด การทำงานของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามในบทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา และศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในส่วนที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคล โดยประชากรที่เป็นกรณีศึกษาคือ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมงาน ผู้เรียน และเพื่อนศิลปิน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบประเด็นในการวิจัยโดยมีขอบเขตดังนี้

1. การศึกษาประวัติชีวิต มีประเด็นดังนี้
  - 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว
  - 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา
  - 1.3 ข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน
2. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา มีประเด็นดังนี้
  - 2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
  - 2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษา
  - 2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปะ
  - 2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู
3. บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
  - 3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
  - 3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
  - 3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
  - 3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

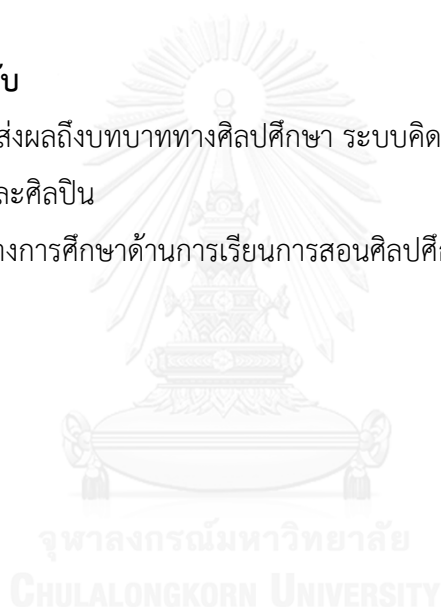
บทบาททางศิลปศึกษา หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละด้าน ที่สอดคล้องกับศิลปศึกษา ทั้งการเป็นอาจารย์ และศิลปิน

อาจารย์ศิลปศึกษา หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านการสอนที่มีคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู และปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูในการปฏิบัติงานสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ศิลปิน หมายถึง ผู้มีความสามารถในการแสดงออกซึ่งคุณสมบัติทางศิลปะ โดยเทคนิควิธีการทางศิลปะ มีทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะในการสร้างสรรค์ศิลปะแขนงใดแขนงหนึ่ง เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรือสื่อผสม ฯลฯ มีผลงานเป็นที่ยอมรับนับถือจากสังคม และประชาชนทั่วไป โดยมีการแสดงผลงานสร้างสรรค์ศิลปะของตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ทราบถึงอิทธิที่ส่งผลถึงบทบาททางศิลปศึกษา ระบบคิดทัศนคติ การทำงานของสัญญา วงศ์อร่ามในบทบาทครู และศิลปิน
- 2.ได้แบบอย่างทางการศึกษาด้านการเรียนการสอนศิลปศึกษา และการเป็นศิลปิน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล โดยรวบรวมแนวคิด เอกสาร วารสาร ทฤษฎีต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการวิจัย โดยจำแนกสาระสำคัญต่างๆ ดังนี้

- 1.บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ
  - 1.1 ความหมาย บทบาท และความเป็นครู
  - 1.2 ลักษณะของอาจารย์สอนศิลปะ
  - 1.3 การเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน DBAE
- 2.บทบาทของศิลปิน
  - 2.1 ความสำคัญและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
  - 2.2 การสร้างสรรค์ศิลปะด้วยอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน
- 3.การวิจัยเชิงคุณภาพ
  - 3.1 การวิจัยแบบกรณีศึกษา
  - 3.2 การเลือกกรณีศึกษา
  - 3.3 รูปแบบของการวิจัยแบบกรณีศึกษา
  - 3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

1. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ

1.1 ความหมาย บทบาท และความเป็นครู

บทบาทของความเป็นครูเปรียบเสมือนกับเป็นแม่พิมพ์ของชาติ คือ ต้องสอนได้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ว่าด้วยการศึกษาในปัจจุบันเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในระบบและนอกระบบ สื่อการสอนที่สำคัญสำหรับผู้เรียน คือตัวครู เพราะครูคือแบบอย่าง การประพฤติซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากกว่าคำสอน (โชคชัย ชยธวัช, 2547) งานวิจัยของรุ่งรังษี วิบูลชัย (2544) ที่พบว่า คุณสมบัติของผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษา เป็นตัวแปรปัจจัยนำเข้าที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสอนในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนต้องมีความรู้เกี่ยวกับศาสตร์ที่สอน และเนื้อหาในการสอนเป็นอย่างดี อีกทั้งต้องมีศรัทธาต่อการสอน ดังนั้นผู้สอนครูศิลปะจึงเป็นตัวแปรหนึ่งที่สำคัญในการผลิตครูศิลปะที่มีคุณภาพ

ลักษณะของความเป็นครู ครูต้องมีความรู้สมบูรณ์ มีใจเป็นครู ทุ่มเทเพื่อการสอน มุ่งพัฒนาตนเอง ทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถเพื่อการสอน มีบุคลิกภาพดี มีคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของผู้เรียน (วิไล ตั้งสมคิด, 2544) และยังคงกล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่า ควรมีความรู้ดีคือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้ได้ผล อดทนต่อถ้อยคำ แกล้งเรื่องล้าลึกได้ ไม่ชักนำในอฐาน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544) ครู คือ บุคคลที่ประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ โดยครูควรมีหลัก 5 ข้อในการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานการรับรองวิชาชีพครู ของคณะกรรมการระดับชาติเพื่อมาตรฐานวิชาชีพครู (National Board for professional Teacher Standards) หรือ NBPTS คือ 1. มุ่งมั่นต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 2. มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการและวิชาที่จะสอน 3. รับผิดชอบต่อการจัดการและติดตามการเรียนรู้กับผู้เรียน 4. มีความคิดที่เป็นระบบและเรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ และ 5. ควรเป็นสมาชิกของชุมชนเพื่อการเรียนรู้ (Dobbs, 1998) นอกจากนี้ ยังต้องกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ของผู้เรียนและตนเองด้วย (Day, 1997a) ในแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูศิลปะที่ดีว่า ต้องมีความกระตือรือร้น ต้องการงานทุกวัน รักในอาชีพและวิชาการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีก็ต้องเริ่มต้นด้วยความรักและสนใจในสิ่งนั้น เมื่อมีความศรัทธาแล้วสิ่งดีทั้งหลาย เช่น ความมุ่งมั่น ความเอาใจใส่ก็จะเกิดขึ้นโดยไม่ต้องบังคับ

อาชีพครูเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวิชาการ มีความพอใจในการสอน มีการสร้างการกระตุ้นให้แก่ผู้เรียน ครูต้องรู้ว่าการทำงานทุกวัน มีความพอใจในการสอน มีการสร้างการกระตุ้นให้แก่ผู้เรียน ครูต้องรู้ว่าการทำงานในทุกวันของตนเองนั้นควรเป็นอย่างไรและควรทำอะไรบ้าง เป็นที่เชื่อถือได้ในด้านวิชาการ ครูต้องเป็นผู้มี “ภูมิแน่น” ซึ่งต้องการการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามวิชาการอยู่เสมอ โดยเฉพาะในโลกที่วิทยาการที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเป็นหน้าที่โดยตรง

ของครูที่จะไม่ทำตัวล้าหลังในด้านวิชาการอย่างน้อยที่สุดในแขนงวิชาที่ตนถนัดหรือสอนอยู่ ซึ่งความเป็นผู้เชื่อถือได้ในเรื่องวิชาการนี้เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดศรัทธาของผู้เรียนต่อตัวครู

ผู้สอนในสาขาวิชาศิลปศึกษาจะต้องทำหน้าที่ศิลปินเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางศิลปะด้วยการปฏิบัติงานศิลปะอยู่ตลอด ต้องรู้จักบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน มีส่วนร่วมในองค์กรมีอาชีพทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สมัคสมานิกวารสารวิชาชีพ พัฒนาสาขาของตนเอง และเป็นผู้นำในสังคมนั้น (Day, 1997b) ครูศิลปะต้องเข้าใจระเบียบวินัยอย่างลึกซึ้ง ตั้งใจสอน สอนอย่างตรงไปตรงมาและตรงตามหลักวิชา ไม่ใช่อ่อนลงหรือเข้มข้นตามอารมณ์ของผู้สอนและทำให้ผู้เรียนเข้าใจ สามารถสอนในสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย จัดเตรียมหลักสูตรการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่ดี สร้างความเข้าใจเรื่องหลักสูตรการเรียนการสอน และการประเมินให้กับสิ่งแวดล้อมทางบ้านของผู้เรียน (Day, 1997a) ครูศิลปะควรมีส่วนร่วมในและเป็นสมาชิกขององค์กรศิลปศึกษา จบการศึกษาระดับปริญญา มีการผลิตผลงานศิลปะของตนเองอย่างต่อเนื่อง และติดตามข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางศิลปศึกษาจากบทความ หนังสือขององค์กรศิลปะต่างๆ (Paston, 1973)

บทบาทของครูและผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าควรสอนด้วยความรัก ยอมรับใน ความสามารถของเด็กแต่ละคน หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงล้อเลียนเสียดสี ควรพูดให้เด็กเกิดความคิดด้วยตนเอง ส่งเสริมให้กล้าคิดกล้าทำ และกล้าแสดงออกให้มากที่สุด ใช้คำพูดช่วยๆ และทำท่าให้แสดงออก วางแผนการจัดเตรียมอุปกรณ์เอาไว้ล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ นอกจากนี้ยังให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูศิลปะที่ดี ควรมีอารมณ์ขันเป็นครั้งคราวเพื่อทำให้บรรยากาศในห้องเรียนมีชีวิตชีวา ควรแต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีโลกทัศน์ที่ดีต่อบุคคล และสภาพแวดล้อมรอบๆตัว ครูศิลปะที่ดีไม่ควรครอบงำความคิดของเด็ก ไม่ควรสอนให้เด็กเป็นทาสของรางวัล และหลีกเลี่ยงการใช้สายตาของศิลปินเป็นมาตรฐานในการตัดสินผลงานศิลปะเด็ก (เลิศ อานันท์นะ, 2535)

นิรมล ตีรณสาร (2549) กล่าวถึงลักษณะคุณธรรมของครูศิลปศึกษาดังนี้ 1. ลักษณะทางกาย ครูควรสำรวมกิริยาท่าทาง ยิ้มง่าย แสดงความยุติธรรม ให้กำลังใจแก่นักเรียนตามสมควร เตรียมพร้อมในการสอน และการจัดกิจกรรมสะสมและชักชวนให้นักเรียนสะสมผลงานศิลปะหรือวัสดุ สำหรับใช้ในงานศิลปะ 2. ลักษณะทางวาจาครูควรระมัดระวังความคิด พูดแต่สิ่งที่น่าพอใจและเป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ และ 3. ลักษณะทางใจ คือ อุทิศตนให้แก่งานครู พอใจและภูมิใจในงานที่ทำ สนุกในการทำงานที่ตนรับผิดชอบ มีจิตใจที่พร้อมจะปรับตัวเองให้เข้ากับผู้คน วัสดุ วิธีการ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ คิดดีต่อผู้อื่น มีความยุติธรรม มีจิตที่สงบหรือวางเฉยต่อความไม่ยุติต่างๆ

แนวปฏิบัติสำหรับการเป็นครูที่ดี ได้แก่ 1. มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ รักในอาชีพและวิชาการ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ดีก็ต้องเริ่มต้นด้วยความรักและสนใจในสิ่งนั้น เป็นที่เชื่อถือได้ในด้านวิชาการ ครูต้องเป็นผู้มีความรู้หลากหลาย ซึ่งต้องการการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ติดตามวิชาการอยู่

เสมอ เป็นผู้นำเชื่อถือซึ่งความเป็นผู้นำเชื่อถือ ในเรื่องวิชาการนี้เป็นสาเหตุสำคัญอันหนึ่งที่จะก่อให้เกิดศรัทธาของผู้เรียนต่อตัวครู นอกจากมีความรู้ที่ดีแล้วครูยังต้องรู้จักวิธีสอนที่ดีด้วย หากแต่เก่งวิชาการอย่างเดียวแต่ไม่ทราบวิธีถ่ายทอดให้เข้าถึงผู้รับก็ไม่เป็นประโยชน์อันใด ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย โดยครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ทราบระดับของผู้รับแล้วสอนจากระดับนั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น โดยต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงเค้าโครงทั่วไปของวิชานั้น เกิดภาพความเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่ได้เรียนทั้งโดยกว้างและโดยแคบ ซึ่งครูต้องเตรียมการสอนให้ดีที่สุดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตามจุดประสงค์ เสียสละความสุขสบายบางประการตามหน้าที่ เพราะในทุกสิ่งคุณครูได้รับมอบหมายและยกย่องให้เป็นผู้อบรมกลุ่มเอกลาเยาชนให้เจริญดีงามตามอุดมคติของสังคมนั้นๆ

ดังนั้นผู้ที่สมัครเข้ามาสู่อาชีพครูจำเป็นต้องทำตัวเป็นแบบอย่างในทางที่ชอบแก่เยาวชนให้สัมพันธ์กับที่ได้รับความไว้วางใจทำหน้าที่ครู ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ เป็นผู้เที่ยงธรรม ตั้งตนอยู่เหนือความลำเอียง เป็นแบบอย่างความประพฤติให้แก่ศิษย์ ครูเป็นผู้กลุ่มเอกลาจิตใจผู้เรียนให้ดีขึ้น 2. มีความซื่อตรงต่อนักเรียน ตั้งใจสอนอย่างจริงใจ ตามจุดประสงค์ที่ได้วางไว้ เข้าห้องสอนและออกตรงเวลา มีความเป็นผู้ใหญ่ ในการวางตัวโดยไม่ถืออายุมาเป็นเกณฑ์ รู้จักประมาณตน ไม่เป็นคนเหลาะแหละ และยึดถือเกณฑ์การเป็นผู้ใหญ่ที่ดี การสอนอย่างตรงไปตรงมาและตรงตามหลักวิชา 3. ความเป็นผู้ควบคุมอารมณ์ของตนได้ ไม่ถือว่านักเรียนทุกคนมีพื้นเท่ากัน แม้ว่าจะอยู่ในชั้นเดียวกันนักเรียนทุกคนมีพื้นเพทั้งจิตใจ และความรู้ไม่เหมือนกัน และมีบุคลิกภาพแตกต่างกันอีก แม้ว่าคุณครูจะมีจุดมุ่งหมายในใจสูงแต่ก็ต้องคำนึงถึงความไม่เท่ากันของนักเรียน อารมณ์ที่ไม่ได้ตั้งใจจากนักเรียนบางคนก็จะค่อยคลายลง ไม่ถือว่านักเรียนเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่เกรี้ยวกราดเมื่อทำการสอนหรือเมื่อลงโทษนักเรียน ไม่มีอารมณ์ขุ่นมัว ไม่สบายใจ ต้องมุ่งที่จะซื่อตรงต่อหน้าที่ ตั้งใจสอนให้ดีที่สุดและนึกถึงผลประโยชน์ของนักเรียนเป็นที่ตั้ง ไม่ดูแคลนนักเรียน ถ้าเขาไม่รู้ก็เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องช่วยให้เขาทำได้ 4. การมีมารยาทต่อเพื่อครูด้วยกันและความเคารพต่อสถาบันการศึกษาของตน โดยหน้าที่ต้องรับเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ อาชีพ และทางความคิดแก่ผู้เรียนอีกทั้งอุดมคติและหลักการของสถาบันการศึกษา หรือโรงเรียนที่ตนทำการสอนอยู่มีไว้อย่างไรก็เป็นสิ่งที่ครูควรระลึกถึงและปฏิบัติ ตาม เพราะเป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่ตน(กานดา ณ กลาง, 2552)

1.2 ลักษณะของอาจารย์สอนศิลปะ

ครูศิลปะต้องมีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตของทั้งการศึกษาและมีความสามารถทางศิลปะ ผู้สอนศิลปศึกษาจึงมีหน้าที่ที่พึงปฏิบัติไปพร้อม ๆ กันคือ การเป็นครูกับการเป็นศิลปิน ซึ่งภาระหน้าที่ ทั้ง 2 อย่างนี้ต้องใช้พลังร่างกาย แรงใจ ในการปฏิบัติให้ได้พร้อมกันด้วยต่อเนื่อง เพื่อเป็น แบบอย่างแก่ลูกศิษย์ในการที่จะพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ โดยมีคุณ ลักษณะเฉพาะ 4 ข้อ ได้แก่

1.ความสามารถในการกระตุ้น คุณลักษณะนี้มีความสำคัญในการที่ครูจะต้องเข้าใจใน ธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อจะได้กระตุ้นได้อย่างถูกวิธี ทั้งตอบสนองความต้องการและเปิดเผย ความสามารถในตัวผู้เรียน ให้มีอิสระในการสร้างสรรค์และเรียนรู้ ซึ่งจะสามารถทำให้การพัฒนานั้น ฉับไวมากขึ้นในการรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะได้

2.ความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น คุณลักษณะในข้อนี้มีความสำคัญต่อการเลือกสิ่งเร้าที่เหมาะสม และสามารถส่งเสริมความสนใจในสิ่งที่ผู้สอนพยายามสื่อสารได้ การที่ผู้สอนเข้าใจความพยายาม ความพอใจ ความล้มเหลว และความสำเร็จของผู้เรียน เพราะผู้สอนมีประสบการณ์ จึงมีความ เหมาะสมที่ครูสอนศิลปะจะสามารถจัดการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการที่แท้จริงของ ผู้เรียนได้

3.ผู้รอบรู้ ครูศิลปะจำเป็นต้องความรู้ในหลากหลายด้าน โดยความรู้ที่มีความสำคัญมากคือ ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมศิลปะต่างๆของศิลปินด้วย เพื่อจะได้เข้าใจในกระบวนการ สร้างสรรค์ การถ่ายทอดความรู้สึก การแสดงออกถึงรูปทรงทางทัศนศิลป์จากกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อนำ ประสบการณ์จากการลงมือทำมาพัฒนารูปแบบการสอนแก่ผู้เรียนต่อไป

4.ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ครูศิลปะที่ประสบความสำเร็จนั้นจะมีความเห็นคุณค่าใน ตนเองสูง เป็นคุณลักษณะที่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา และความท้าทายในสถานการณ์การสอน ทำให้ผู้สอนแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างมีความหมายและเป็นธรรมชาติ ควรมีความเชื่อเกี่ยวกับคุณภาพ ในการทำงาน มีความมั่นใจ กระตือรือร้น และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้

(Paston, 1973)

1.3 การเรียนการสอนศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน DBAE

ศิลปะศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาความเจริญของผู้เรียนให้เติบโตตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล โดยศิลปะศึกษาประกอบด้วยการศึกษาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งสามารถบูรณาการได้อย่างกลมกลืนไปสู่ความสำเร็จทางด้านพุทธิปัญญา ทักษะความชำนาญ ความเป็นผู้มีสุนทรียภาพและรสนิยม อีกทั้งตอบสนองต่อความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะความถนัดพิเศษในแต่ละบุคคล(บุญฉัตรรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2547) โดยที่ผ่านมามีผู้นำเสนอแนวทางการสอนศิลปะในรูปแบบต่างๆ โดยรูปแบบที่นิยมนำมาใช้ คือ การสอนศิลปะ แบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline-Based Art Education)

การระดมแนวคิดของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญในวงการศิลปะศึกษาจากรายงานของกิลเบิร์ต คล้าก ไมเคิล เดย์ และตเวน เกียร์ ในปี 1987 โดยนักวิชาการระบุถึงแนวความคิดของการจัดการเรียนการสอนศิลปะแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(DBAE : Discipline-Based Art Education) อันเป็นแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาศิลปะในปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายของศิลปะศึกษา คือการเตรียมเด็กให้กลายเป็นผู้ใหญ่ที่รักและเห็นคุณค่าของศิลปะ เป็นผู้ใหญ่ให้และจรรโลงวัฒนธรรม ถ้าการศึกษาเกิดประสิทธิผล ศิลปะศึกษาจะสามารถสร้างให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ความสามารถ และความเข้าใจในสาระความรู้ต่างๆของศิลปะ ผลที่ตามมาคือสังคมจะมีผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาทางด้านศิลปะ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือเราได้ผู้ใหญ่ที่มีความสามารถในการรับรู้ผลงานศิลปะได้อย่างเต็มที่ และสามารถที่จะแยกแยะผลงานศิลปะที่แท้หรือผลงานที่มีคุณค่ามาตรฐานสูง กับผลงานเทียมได้ด้วยตัวเอง ส่วนผู้ใหญ่ที่มีความสามารถทางสร้างสรรค์ ก็เป็นผู้ที่สามารถสร้างผลงานศิลปะที่มีคุณค่าแก่สังคม ในส่วนของเด็กเราต้องการเด็กที่มีความละเอียดอ่อนต่อสุนทรียภาพ เมื่อมีประสบการณ์สัมผัสกับศิลปะ ซึ่งประสบการณ์นี้จะสร้างเสริมชีวิตของเขาได้รับรู้สัมผัสถึงสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และรื่นรมย์กับปรากฏการณ์ต่างๆในธรรมชาติ(มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)

ความเป็นมาของหลักสูตรศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline-based Art Education) หรือ DBAE ที่ประยุกต์ใช้อยู่ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของไทยในขณะนี้ได้จากตัวแบบหลักสูตรของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสูตรศิลปะศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน DBAE มีที่มาจากการศึกษาของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษที่ 1960 โดยมีมุ่งเน้นองค์ความรู้ “Body of Knowledge” หรือใช้วิชาการเป็นศูนย์กลาง (สันติ คุณประเสริฐ, 2545) พัฒนาการของหลักสูตรนี้ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า จนกระทั่ง ค.ศ.1980 จึงสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มรูปแบบ เป้าหมายของ DBAE คือ การพัฒนาความสามารถในการเข้าใจละซาบซึ่งเห็นคุณค่าศิลปะของผู้เรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความรู้และทฤษฎีของศิลปะ และความสามารถในการรับรู้กับการสร้างสรรค์ศิลปะ โดยเนื้อหาของวิชาศิลปะศึกษามีพื้นฐานมาจากหลักเกณฑ์ 4 แกนคือ สุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ ประวัติศาสตร์

ศิลป์ และศิลปะปฏิบัติ(วิรุณ ตั้งเจริญ, 2551) หลักสูตรศิลปศึกษาแบบ DBAE จึงพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการสร้างสรรค์ผลงาน มีความรู้ความสามารถ เข้าใจสถานภาพของบุคคล เข้าใจคุณลักษณะ ความงาม ตลอดจนสามารถรับรู้ และซาบซึ้งในผลงานศิลปะ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์

การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์สามารถเรียนรู้ได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางทฤษฎีเป็นการเรียนรู้ค่าความงามทางอ้อม มุ่งหาความรู้จากความคิดต่างๆทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆทางศิลปะ เช่น ความหมายของศิลปะ การสร้างสรรค์ศิลปะ รวมถึงความสัมพันธ์ของศิลปะกับสังคมและประวัติศาสตร์ บทบาทของศิลปะที่มีต่อชุมชน ศิลปะกับความเพลิดเพลิน ความรู้สึกแสดงออกและอื่นๆ สำหรับการเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ทางปฏิบัติจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการรับรู้ความงามโดยตรง เช่น ความงามของงานศิลปะประเภทต่างๆ และความงามของธรรมชาติ ซึ่งเราเรียกการรับรู้ความงามนี้ว่า ประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์ (พีระพงศ์ กุลพิศาล, 2531)

การเรียนรู้ศิลปวิจารณ์

การเรียนรู้ศิลปวิจารณ์เป็นแกนที่ให้ความสำคัญต่อการรับรู้ การบรรยาย การวิเคราะห์ และตีความในการประเมินผลงานศิลปะ (Dobbs, 1998; มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มความเข้าใจและซาบซึ้งในบทบาทของศิลปะในสังคม นอกจากนี้ศิลปวิจารณ์ยังรวมถึง การใช้ภาษา การเขียนอย่างรอบคอบ และการพูดถึงศิลปะผ่านสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ การซาบซึ้งในศิลปะ ศิลปิน ผู้ชม และบทบาทของศิลปะในสังคม (Dobbs, 1998)

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลป์

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลป์เป็นแกนที่กล่าวถึงความเป็นมาของศิลปะและศิลปินในอดีต โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ความเป็นมา และประวัติการสร้างงานศิลปะ ตลอดจนความสัมพันธ์จากอดีตถึงปัจจุบัน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) นอกจากนี้ยังรวมถึงสังคม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของศิลปวัตถุ โดยมุ่งประเด็นไปที่ความสัมพันธ์ของศิลปะกับรูปแบบ เวลา และประเพณี เพื่อให้เห็นว่าศิลปะมีบทบาทสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมซึ่งการเรียนรู้ในพิพธิภณณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับแนวคิดนี้ด้วย (Dobbs, 1998)

การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ

ศิลปะปฏิบัติเป็นแกนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างผลงานทางศิลปะด้วยตนเอง ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง ช่วยฝึกทักษะด้านการตัดสินใจและการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ซึ่งสัมพันธ์กับการจัดองค์ประกอบศิลป์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) ศิลปะปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ตอบสนองต่อการสังเกต ความคิด ความรู้สึก และประสบการณ์อื่นๆจากการสร้างสรรค์ผลงาน ผ่านทักษะ ความคิด จินตนาการด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย (Dobbs, 1998) การสร้างเสริมพัฒนาการเหล่านี้

ให้กับผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยหลักวิชาศิลปศึกษาที่มีทั้งวิชาภาคปฏิบัติ และทฤษฎีที่เปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการแก้ปัญหา เพื่อสำรวจความสนใจและความถนัดพิเศษของตัวเอง รวมทั้งยังเป็นการสร้างเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในการดำเนินชีวิตในสังคมผ่านกิจกรรมศิลปะ โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจศิลปะและสุนทรียภาพให้แก่ผู้เรียน

2. บทบาทของศิลปิน

2.1 ความสำคัญและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ความสามารถในเชิงศิลปะ จำเป็นต้องอาศัยสมรรถภาพในการเรียนรู้ทัศนคติที่มีต่อศิลปะ และสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งความสามารถในการเรียนรู้ศิลปะนั้น เกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัสในการรับรู้โลกภายนอก (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539) ศิลปะมีความสำคัญแก่ผู้เรียนในฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ส่งเสริมการพัฒนาการของผู้เรียน ปัจจุบันการสร้างสรรค์งานศิลปะ จัดว่ามีวิวัฒนาการที่ก้าวไกลออกไปยิ่งขึ้นทุกขณะ การแสวงหาความหมาย ขอบข่ายของความงามที่เป็นศิลปะในหลักการของสุนทรียศาสตร์จึงมีความสำคัญ(ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543)

ศิริลักษณ์ ศรีกมล (2535) กล่าวว่าในความจริงศิลปะไม่ใช่ความรู้วิชาการที่สร้างเสริมสติปัญญา แต่ศิลปะให้คุณค่ามากกว่าที่จะวัดความรู้ความสามารถออกมาเป็นคะแนน นักวิชาการศิลปศึกษาไม่ได้เห็นศิลปศึกษาเป็นเพียงสื่อหรือเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาเท่านั้น แต่ศิลปศึกษาสร้างสรรค์บุคลิกภาพลักษณะนิสัยให้แก่เด็ก

ฉลอง พินิจสุวรรณ (2547) ได้กล่าวว่า ศิลปิน ต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจศิลปะมาก ทั้งประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดี อ่อนน้อมถ่อมตน ทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง และจัดแสดงผลงานศิลปะ เพื่อเป็นการนำเสนอผลงาน และความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่ตนเองได้ศึกษาค้นคว้าทดลองและปฏิบัติออกมาเป็นรูปธรรมนำเสนอสู่สาธารณชน เพื่อให้สังคมได้รับรู้ถึงวิวัฒนาการทางศิลปะว่าไม่ได้หยุดนิ่งหรืออยู่กับที่ ดังนั้นการพัฒนาจึงเป็นเหมือนลมหายใจของศิลปะ ต้องลงมือทำอย่างจริงจังและตั้งใจ มีความเชื่อ ความคาดหวัง จึงจะได้ความรู้ที่แท้จริง

Gardner (1994) ได้กล่าวถึงกระบวนการทางสุนทรียซึ่งมีผลงานศิลปะเป็นศูนย์กลางและแวดล้อมด้วยบุคคลประเภทต่างๆที่เกี่ยวข้องกับผลงานศิลปะ 4 กลุ่มคือ ศิลปิน ผู้ชม นักแสดง และนักวิจารณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ไว้ว่า ผู้สร้างสรรค์หรือศิลปิน(Creator or Artist) เป็นบุคคลที่มีทักษะเพียงพอที่จะใช้สื่อวัสดุต่างๆเพื่อสื่อสารผ่านการสร้างสรรค์วัตถุทางสัญลักษณ์ โดยไม่ใช้การสื่อสารแบบตรงๆที่อ้อๆแต่แฝงความหมายมีลักษณะเฉพาะหรือเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกตามที่ต้องการ เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับความคิดและความรู้สึกที่คนคนนั้น

ต้องการถ่ายทอดสู่บุคคลอื่นในการสร้างให้เกิดความรู้สึกและถ่ายทอดเรื่องราวที่มีผลต่อคนอื่นได้มากที่สุด สิ่งจำเป็นที่ผู้สร้างสรรค์ต้องทำคือ จัดการกับความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวทั้งทักษะการสร้างสรรค์และความสามารถในการสร้างงานให้ปรากฏออกมา ศิลปินรู้สึกถึงผลงานของตนเอง

2.2 การสร้างสรรค์ศิลปะด้วยอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน

การพัฒนาความสามารถทางกระบวนการคิดนั้นมีหลักการอยู่ 8 ประการเป็นอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน ได้แก่

1. ลงมือสร้างงาน เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุทางศิลปะ เช่น การดูแลเครื่องมือ วัสดุ และพื้นที่ การเรียนรู้ที่จะใช้เครื่องมือในการสร้างผลงานจะช่วยให้เกิดความชำนาญและนำความรู้ในการใช้เครื่องมือไปใช้ในการทำงานด้านทักษะอย่างจริงจังและใช้ได้อย่างถูกต้อง

2. ใส่ใจ มุ่งมั่น รับฟังปัญหาที่เกี่ยวกับงานศิลปะ ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นทำงานอย่างขยันพากเพียร โดยครูจะต้องมีความเข้มงวดในการสร้างวินัยในการทำงานของนักเรียน มอบหมายงานส่วนตัวเพื่อสร้างความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ทั้งช่วยให้คำปรึกษาในปัญหาด้านต่างๆที่เกิดขึ้นในการทำงาน

3. สร้างภาพในใจ วาดสิ่งที่รู้สึกนึกคิดและจินตนาการออกมาเป็นชิ้นงาน แม้นักเรียนจะได้เรียนการสังเกตจากห้องเรียนศิลปะ แต่การใช้การสังเกตด้วยพลังจินตนาการนั้นพวกเขายังไม่สามารถทำได้ด้วยตาของตัวเอง การสังเกตและจินตนาการเป็นสิ่งคู่กันที่จะทำให้เกิดการสร้างผลที่ออกมาจากความรู้สึกนึกคิด เป็นความต่อเนื่องซึ่งถ้าเรามองด้วยการสังเกตจะทำให้เราเข้าใจในรายละเอียดของสิ่งนั้นๆได้ดี และเมื่อเรามองด้วยจินตนาการสิ่งต่างๆจะเกิดขึ้น และเป็นไปอย่างที่เราคิด

4. ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน สร้างผลงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว ในห้องเรียนศิลปะนั้นความคิดของนักเรียนมักจะไปไกลเกินกว่าวิธีการที่พวกเขาจะทำได้ แม้การเรียนคือการสร้างผลงาน เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่ง แต่นั่นไม่ใช่การแสดงออกที่แท้จริง แต่ต้องมีอารมณ์ ความรู้สึก และบรรยากาศ เพราะการเรียนวิธีถ่ายทอดความคิดสู่ผลงานต้องเป็นการสร้างผลที่จะสื่อถึงอารมณ์ การเคลื่อนไหวของความรู้สึก หรือความเป็นเอกลักษณ์มีตัวตนชัดเจน

5. การสังเกต มีความสนใจในสิ่งรอบตัวอย่างใกล้ชิดจนสามารถเห็นสิ่งที่มองข้าม ในห้องปฏิบัติการศิลปะนักเรียนจะได้เรียนวิธีการมองอย่างละเอียดมากกว่านักเรียนทั่วไป พวกเขาจะเรียนวิธีการมองในรูปแบบใหม่ โดยจะเรียนการมองอย่างละเอียดจนเป็นนิสัย เป็นวิธีการมองด้วยความใส่ใจ

6. สะท้อนความคิด การพูดคุยปรึกษากับบุคคลอื่นๆ เกี่ยวกับลักษณะของผลงานและขั้นตอนทั้งของตนเองและผู้อื่น การพูดถึงผลงานศิลปะนั้นมีอยู่สองแบบ คือ พูดเกี่ยวกับแนวความคิดและการ

อธิบายผลงานนั้นๆ กับการตัดสินใจและจุดมุ่งหมาย โดยการตั้งคำถามและการอธิบาย เป็นการพูดถึงตนเองและงานของคนอื่นๆ ด้วย

7.ขยายและสำรวจ รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าที่เคยทำและสำรวจความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนพูดถึงทั้งตรงและทางอ้อมในการที่พยายามหาสิ่งใหม่และการขยายสิ่งนั้นเกินกว่าสิ่งที่เขาทำได้หลังจากการสำรวจและทำความเข้าใจเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ โดยครูจะเป็นผู้คอยให้คำแนะนำแต่จะไม่บอกว่าต้องทำอะไร นักเรียนต้องคิดคำนึงถึงคำแนะนำและสิ่งที่ครูได้การจัดประสบการณ์ไว้สำหรับการแก้ไขปัญหาอื่นๆ สิ่งนั้นจะทำให้ให้นักเรียนได้ค้นพบอย่างเข้าใจด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ที่จะสามารถจดจำได้ดีกว่าการบอกสอนเพราะเป็นสิ่งที่แลงมาด้วยความพยายามของตัวนักเรียนเอง

8.ความเข้าใจโลกศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะศิลปินกับศิลปินคนอื่นๆ ในสังคมที่กว้างขึ้น ความสัมพันธ์ คือ คำที่มักจะใช้ในวงการการศึกษา เป็นสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ความสัมพันธ์ในการใช้ชีวิต ไม่อย่างนั้นพวกเขาจะไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม การเรียนรู้ในการสร้างผลงานศิลปะทางหนึ่งคือการได้พบปะ แลกเปลี่ยนความรู้ เรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ และการสร้างผลงานศิลปะร่วมสมัย สิ่งนี้นักเรียนต้องการเห็นคือ การที่ผลงานของพวกเขาได้นำออกไปแสดงสู่สายตาของผู้คนภายนอกโรงเรียน นักเรียนที่เรียนในห้องปฏิบัติการศิลปะนั้นต้องการที่จะสื่อสารในสิ่งที่ได้เรียนมาใน ถึงวิธีการที่จะเป็นศิลปินและรับรู้ถึงความเป็นไปในโลกศิลปะ ทั้งในปัจจุบันและอดีตที่ผ่านมา (David N.Perkins, 2007)

ด้านบทบาทการเป็นศิลปิน รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นศิลปินที่จัดแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะอยู่เสมอ ทั้งการแสดงผลเดี่ยว และแบบกลุ่ม เพื่อนำเสนอผลงานศิลปะสู่สาธารณชน เป็นการพูดคุยกับสังคมในรูปแบบของศิลปิน โดยวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญาในนิทรรศการส่วนใหญ่จะเป็นภาพพิมพ์ ที่นำเสนอเรื่องราวของสภาพแวดล้อม สภาพสังคมที่เกิดขึ้นรอบตัวของศิลปิน รองศาสตราจารย์สัญญาเคยได้รับรางวัลระดับชาติ และนานาชาติ ท่านเป็นหนึ่งในนักศึกษาศิลปากร สาขาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ซึ่งมีศาสตราจารย์ชูลูด นิยมเสมอ ปรมาจารย์ด้านภาพพิมพ์เป็นคณบดี ศาสตราจารย์เกียรติคุณประหยัด พงษ์คำ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาอย่างเคียงวร่า สัญญา วงศ์อร่ามเป็นศิลปินที่ความเชี่ยวชาญชำนาญทั้งด้านการวาดภาพศิลปะไทย ภาพพิมพ์ และการปั้น(Mix Magazine, 2553) รองศาสตราจารย์สัญญา มีความสามารถหลากหลายในศาสตร์ของศิลปะทั้งการวาดภาพหุ่นนิ่ง การวาดภาพลายไทย ภาพพิมพ์ และปั้นครุฑ ซึ่งการปั้นครุฑเป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่มีความโดดเด่น กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปั้นครุฑและมีความรู้เกี่ยวกับครุฑเป็นอย่างมาก (สัญญา วงศ์อร่าม, 2551a) ทั้งยังเป็นช่างปั้นครุฑพระราชทาน มีประสบการณ์ในการปั้นงานครุฑมานานกว่าสิบปี

สำหรับครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญาใช้วิธีการปั้นด้วยดินเหนียว โดยทำโครงไม้รับน้ำหนักดินเพื่อขึ้นรูปองค์ครุฑ เมื่อปั้นเสร็จจึงนำมาหล่อด้วยปูนปลาสเตอร์ จากนั้นนำไปพิมพ์ยางเพื่อหล่อไฟเบอร์กลาส หรือพลาสติกเหลว การปั้นแบบนี้มีความละเอียด และต้องคอยดูแลอย่างใกล้ชิด โดยองค์ครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญา จะมีพัฒนาการในการปั้นเพื่อให้องค์ครุฑเกิดความงาม และมีเอกลักษณ์ของศิลปินสอดแทรกอยู่ในผลงานอีกด้วย สิ่งเหล่านี้จึงทำให้ครุฑที่รองศาสตราจารย์สัญญูปั้นออกมานั้น สวยงามมีลักษณะเฉพาะไม่ใช่แบบโลหะที่หลอมออกมาเป็นพิมพ์เดียวกันทุกรูป ฝีมือการปั้นครุฑของรองศาสตราจารย์สัญญาได้รับการบอกต่อมาเรื่อยๆ รวมทั้งทางสำนักพระราชวังได้แนะนำให้ผู้ที่ขอพระราชทานครุฑต้องมาหาช่างคนนี้ ทำให้ชื่อเสียงรู้จักกันกว้างขวาง ในการปั้น ช่างต้องใช้ความรู้ ความสามารถหลายด้าน กว่าจะปั้นเสร็จต้องอาศัยเวลาและความละเอียดอ่อน ความเชี่ยวชาญ ทักษะ กระบวนการวางแผนการทำงาน การปั้นเป็นศิลปะที่มีเสน่ห์เป็นการสร้างมวลรูปทรงที่มีสามารถสัมผัสได้ มองเห็นได้รอบด้าน ในหลายมิติ มีกระบวนการสร้างสรรค์ที่ซับซ้อนมากขึ้น ผู้ที่ทำงานปั้นจึงต้องเข้าใจกระบวนการต่างๆอย่างลึกซึ้ง และสามารถนำมาประยุกต์กับเครื่องมือต่างๆ เพื่อการสร้างสรรค์ที่สมบูรณ์ (สัญญา วงศ์อร่าม, 2551a)

**ตารางที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของครูศิลปะกับคุณสมบัติ
ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม**

คุณลักษณะของครูศิลปะ	รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
ผู้รอบรู้ (Paston, 1973)	ผู้สอนมีความสามารถในการวาด การปั้น ศิลปะไทย และภาพพิมพ์
สร้างผลงานศิลปะในลักษณะกิจกรรม ของศิลปิน(Paston, 1973)	สร้างผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง และมี การแสดงนิทรรศการ
ความสามารถในการกระตุ้น (Paston, 1973)	รู้ถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการและหาวิธีการ สอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ (โชคชัย ชยธวัช, 2547)	ศึกษาเอกสารตำราและมีประสบการณ์ใน การสร้างสรรคผลงานศิลปะ
เป็นแบบอย่างความประพฤติที่ดีงาม (โชคชัย ชยธวัช, 2547)	มีความสุภาพ สงบ และตั้งใจในการสอน เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน
มีอารมณ์ขัน (เลิศ อานันทนง, 2535)	พูดคุยอย่างเป็นกันเอง ยิ้มแย้ม และมี มนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน
มีโลกทัศน์ที่ดี (เลิศ อานันทนง, 2535)	มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มองเห็นความ เท่าเทียมในทุกๆสายอาชีพ

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะการสอนของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วมกับ
หลักสูตรศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(Discipline-based Art Education) DBAE

DBAE	รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วม
การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์ (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2531)	สอนการเข้าถึงความงามของศิลปะที่ ผู้เรียนได้สร้างขึ้น
การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลปะ (Dobbs, 1998)	ยกตัวอย่างผลงานศิลปะในอดีตที่ สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนได้สร้างสรรค์
การเรียนรู้ศิลปวิจารณ์ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)	สอนการเข้าใจในผลงานของตนเองโดย ใช้หลักขององค์ประกอบศิลป์
การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ (วุฒิ วัฒนสิน, 2541)	สอนการสร้างผลงานในรูปแบบต่างๆเพื่อ ค้นหาความสามารถที่ผู้เรียนถนัด

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

กระบวนการวิจัยนั้น คือการเชื่อมโยงระบบความคิดกับระบบข้อเท็จจริงเข้าด้วยกัน โดยอาศัยวิธีการต่างๆของศาสตร์เข้าช่วย ซึ่งต้องคิดไตร่ตรองและแสวงหาคำตอบหรือความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้ว จนสามารถสรุปปัญหาได้ชัดเจน โดยการวิจัยที่มีพื้นฐานความเชื่อแบบปรากฏการณ์นิยมจะเน้นวิธีเชิงคุณภาพ ให้ความสำคัญแก่ข้อมูลด้านความรู้สึก โลกทัศน์ ความหมาย และวัฒนธรรม เน้นการเข้าไปสัมผัสกับข้อมูลหรือปรากฏการณ์โดยตรง(สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2545) การวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 5 ชนิดดังนี้

1. Ethnography เป็นการศึกษาชาติพันธุ์ที่กล่าวถึงวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ รวมการศึกษากระบวนการ ผลผลิต และการดำเนินชีวิต
2. Micro ethnography เป็นการศึกษาประสบการณ์หรือกิจกรรมหนึ่งหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าการศึกษาชาติพันธุ์ เช่น การจัดการเรียนการสอน เป็นต้น
3. Phenomenology เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์และสิ่งที่เป็นสาระสำคัญ มีลักษณะเหมือนกับการศึกษาประสบการณ์ทางสุนทรียะที่ประกอบด้วยการพรรณนา การวิเคราะห์ อย่างเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับใจความสำคัญ

4. Case Study เป็นการวิจัยที่สามารถบรรยายปัญหาได้ทั้งหมด เป็นเรื่องของบุคคลและมีลักษณะซับซ้อน เป็นการเข้าใจในลักษณะของบุคคล และกรณีที่ซับซ้อน การสร้างข้อสรุปจึงควรเป็นประเด็นเล็กก่อนในช่วงแรกแล้วจึงค่อยขยายหลังจากการศึกษา

5. Social Critical Theory ใช้สำหรับการวิจารณ์งานวิจัย การรับรู้ส่วนบุคคล การแปลความหมาย และระบบคุณค่าของสิ่งที่ศึกษา

3.1 การวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study Research)

กรณีศึกษาเป็นวิธีการที่ใช้ได้ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ หรืออาจเป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยทั้งสองแบบ กรณีศึกษาอาจเป็นบุคคล กลุ่มองค์กร หรือชุมชน ดังนั้น การศึกษาเฉพาะกรณี จึงเป็นวิธีการวิจัยที่มีลักษณะของการศึกษาที่ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่มีความสำคัญ และน่าสนใจได้ Yin (1994) กล่าวว่า กรณีศึกษา คือ การค้นหาปรากฏการณ์ร่วมสมัย เป็นการสืบหาที่ชัดเจนว่า ขอบเขตระหว่างปรากฏการณ์หรือกรณีที่ถูกเลือกมาศึกษาและบริบทของมันเองเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นในชีวิตจริง สอดคล้องกับ Gillham (2000) ที่กล่าวว่า กรณีศึกษาคือ หน่วยของกิจกรรมมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในโลก ซึ่งกำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ และสามารถศึกษาหรือทำความเข้าใจเนื้อหาที่กลมกลืนเหล่านี้ ด้วยสิ่งแวดล้อมต่างๆ หรือบริบทของมันเองเพราะว่าขอบเขตของสิ่งที่ปรากฏนั้นยากที่จะสร้างขึ้นมาเอง

3.2 การเลือกกรณีศึกษา

สำหรับกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้กรณีที่เหมาะสมกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นวิธีที่ใช้ได้ทั่วไป กรณีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับนักวิจัยต้องเป็นกรณีที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างหลากหลายและครอบคลุม (ชาย โพรสิตา, 2550)

กรณีที่นักวิจัยเลือกมาศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1.กรณีศึกษาแท้ (Intrinsic Cases) 2.กรณีศึกษาเชิงเครื่องมือ (Instrumental Cases) และ 3.กรณีศึกษารวม (Collective Cases) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสนใจหรือจุดมุ่งหมายของการศึกษาซึ่งมีใจความดังนี้

1. กรณีศึกษาแท้ (Intrinsic Cases) คือ การเลือกกรณีเพราะผู้วิจัยให้ความสนใจอยากทำความเข้าใจ ผู้วิจัยต้องการทราบเรื่องราวเกี่ยวกับกรณีศึกษาเท่านั้น การศึกษารณีจึงเกิดขึ้นเพราะมีความสนใจแท้ๆเกี่ยวกับกรณีเท่านั้น

2. กรณีศึกษาเชิงเครื่องมือ (Instrumental Cases) คือ การเลือกกรณีมาศึกษาเพราะเห็นว่ากรณีนั้นเป็นตัวอย่าง การศึกษาเกิดขึ้นเพราะต้องการแสวงหาความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา หรือต้องการที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไขทฤษฎีให้ดีขึ้น

3. กรณีศึกษารวม (Collective Cases) เป็นการศึกษาคกรณที่ให้ความสนใจในแต่ละกรณีน้อยกว่าสองวิธีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยจะศึกษาหลายๆกรณีรวมกัน เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ ประชากร และสภาวะหรือเงื่อนไขทั่วไป กรณีศึกษารวมเป็นการศึกษาคกรณแต่ละกรณีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่ขยายความหมายถึงกรณีอื่นๆด้วยกรณีศึกษารวม

3.3 รูปแบบของการวิจัยแบบกรณีศึกษา

Yin (1994) ได้เสนอรูปแบบของการวิจัยแบบกรณีศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ

1. ศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) มุ่งแสดงรายละเอียดพร้อมทั้งบริบทย่างสมบูรณ์ของปรากฏการณ์ที่เลือกมาศึกษา

2. ศึกษาแบบมุ่งการค้นหา (Exploratory) เป็นกรณีศึกษาที่รู้จักและใช้กันแพร่หลาย มีลักษณะเป็นการวิจัยนำร่องเพื่อสร้างสมมุติฐานสำหรับการวิจัยแบบสำรวจ (เชิงปริมาณ) ที่ตามมาภายหลัง

3. ศึกษาแบบมุ่งหาคำอธิบาย (Explanatory) การศึกษาแบบนี้ปรากฏการณ์หรือสิ่งเลือกมาเป็นกรณีศึกษาอาจเป็นที่รู้จักหรือคุ้นเคยอยู่บ้าง เป็นการศึกษาเพื่อหาคำอธิบายที่ยังไม่เคยมีมาก่อนหรือคำอธิบายอาจมีอยู่แต่ไม่เป็นที่พอใจ

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัยที่ใช้กับการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษามี 4 ขั้นตอน คือ การเลือกกรณีศึกษา การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษา การพรรณนารายละเอียดของสิ่งที่ศึกษา และการวิเคราะห์และตีความข้อมูล (ชาย โพธิสิตา, 2550)

1. การเลือกกรณีศึกษา ดังที่กล่าวข้างต้น การเลือกกรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ การเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้กรณีที่เหมาะสมกับความต้องการและจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นวิธีที่ใช้ได้ทั่วไป กรณีที่เหมาะสมที่สุดสำหรับนักวิจัยต้องเป็นกรณีที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างหลากหลายและครอบคลุม (ชาย โพธิสิตา, 2550)

2. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษา (ชาย โพธิสิตา, 2547)กล่าวว่า วิธีการดำเนินการวิจัยของการศึกษาเฉพาะบุคคลจะใช้เทคนิคหลายแบบในการรวบรวมข้อมูล เนื่องจากจุดเด่นของกรณีการศึกษาอยู่ที่การให้ภาพที่ชัดเจน และสมบูรณ์ของสิ่งที่ศึกษา นักวิจัยอาจรวบรวมข้อมูลที่ได้โดยวิธีการต่างๆเช่น การค้นคว้าจากเอกสารสัมภาษณ์ หรือจากโสตทัศนูปกรณ์อื่นๆเช่นเดียวกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป สายฤดี วรภิกษุภคาน (2548)กล่าวว่า การรวบรวมข้อมูลควรใช้ทุกวิธีการที่เหมาะสมในการรวบรวมข้อมูลทุกชนิดที่สามารถจะให้ภาพที่สมบูรณ์ที่สุดของบุคคลที่เป็นกรณีศึกษา

นั้น สายฤดี วรกิจโกศาทร เสนอวิธีการเก็บข้อมูลในการศึกษาเฉพาะบุคคลว่าสามารถเก็บข้อมูลได้หลายวิธีคือ การบันทึกประวัติชีวิตบุคคล การศึกษาเอกสารส่วนบุคคลซึ่งรวมถึง อนุทิน บันทึก รายงาน เป็นต้น การสัมภาษณ์การสังเกต การทดสอบ การให้รายงานตนเอง (Self-report) หมายถึง การทดสอบโดยให้บุคคลให้ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกและข้อมูลของตัวเขา ลงในแบบสำรวจรายงานตนเอง และการศึกษาเอกสารอื่นๆ เช่น ข่าว สถิติ เป็นต้น

3. การพรรณนารายละเอียดของสิ่งที่ศึกษา จำเป็นต้องพรรณนากรณีศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้เห็นภาพอย่างชัดเจน การพรรณนาไม่ใช่เพียงแค่เล่าเรื่องโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย แต่เป็นการนำเสนอเรื่องราวของกรณีศึกษาอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน

4. การวิเคราะห์และตีความข้อมูล ชาย โปธิสिता (2547) ได้ให้หลักในการวิเคราะห์ข้อมูลว่า หลักการและวิธีวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพทุกรูปแบบ (รวมทั้งแบบกรณีศึกษา) จะต้องเหมาะสมกับลักษณะข้อมูล เช่น ใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การเปรียบเทียบและตีความหมายที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมาย คำถามและวัตถุประสงค์ในการศึกษา ตลอดจนบริบทของกรณีศึกษาด้วยเสมอ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการคือ

4.1 การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) หมายถึง การจัดทำให้ข้อมูลอยู่ในสภาพที่พร้อมจะถูกนำไปวิเคราะห์ได้โดยสะดวก เป็นกระบวนการ “จัดการ” ด้วยกรรมวิธีต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลเป็นระเบียบ ทั้งในทางกายภาพและทางเนื้อหา พร้อมทั้งจะแสดงและนำเสนออย่างเป็นระบบ การจัดระเบียบทางกายภาพข้อมูล มีสิ่งที่นักวิจัยต้องทำหลายอย่างซึ่งส่วนใหญ่เกิดขึ้นในขณะที่นักวิจัยกำลังเก็บข้อมูลในภาคสนาม ได้แก่ 1. การถอดเทปและบรรณาธิการข้อมูล 2. การจัดเก็บข้อมูล การจัดระเบียบเนื้อหาข้อมูล เป็นกระบวนการค้นหาความหมายของข้อความต่างๆ ในข้อมูล เพื่อความสะดวกในการจัดประเภทข้อมูลตามความหมายที่ปรากฏอยู่ในข้อความนั้นๆ เป้าหมายสำคัญคือ การมองหาข้อความที่มี “ความหมาย” อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์

การให้รหัสข้อมูล มีหลักง่ายๆคือ ข้อความที่มีความหมายเดียวกันจะถูกให้รหัสหรือชื่อเดียวกัน ไม่ว่าจะข้อความนั้นจะสั้นหรือยาว จะเป็นคำพูดหรือตัวหนังสือ หากมีความหมายเดียวกันก็จะได้รับรหัสเดียวกัน การให้รหัสอาจทำได้สองแบบคือ แบบนิรนัย (deductive) นักวิจัยจะเตรียมบัญชีรายการรหัสไว้ล่วงหน้าตั้งแต่ช่วงที่กำลังเตรียมแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ รหัสที่เตรียมไว้นั้นจะมีทั้งหัวข้อเรื่องสำคัญ (themes) และรหัสย่อยสำหรับข้อความที่มีความหมายสอดคล้องกับแต่ละหัวข้อซึ่งนักวิจัยคาดว่าจะได้พบข้อมูลนั้น แบบอุปนัย (inductive) นักวิจัยจะไม่เตรียมรหัสไว้ล่วงหน้า แต่จะรอจนได้ข้อมูลมาจึงเริ่มด้วยการอ่านข้อมูลให้เข้าใจ จนเห็นว่าประเด็นสำคัญอะไร “โผล่” ขึ้นมา มีข้อความส่วนใดที่สอดคล้องกับประเด็นสำคัญเหล่านี้

4.2 การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา อันเป็นผลมาจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ตามกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อบอก “เรื่องราว” ของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายที่ข้อมูลซึ่งได้ถูกจัดระเบียบไว้ดีแล้วการแสดงผลข้อมูลมีวิธีดำเนินการดังนี้ 1. จัดกลุ่มข้อมูล 2. การใช้ตารางแสดงข้อมูล 3. นำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

4.3 การหาข้อสรุป การตีความ และตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นของการวิจัย เป็นกระบวนการหาข้อสรุปและตีความหมายของผลหรือข้อค้นพบที่ได้จากการแสดงข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบว่า ควรมีการหาข้อสรุป ตีความ และตรวจสอบว่าข้อสรุปและสิ่งที่ตีความออกมานั้นถูกต้องใช้ได้เพียงใด 1. การหาข้อสรุป คือ การที่นักวิจัยบอกให้ชัดว่าข้อค้นพบที่เป็นสาระสำคัญของการวิจัยนั้นคืออะไร 2. การตีความผลการวิจัย เป็นการที่นักวิจัยบอกผู้อ่านว่า ข้อค้นพบหรือสาระสำคัญของการวิจัยนั้นหมายความว่าอย่างไร 3. การตรวจสอบ ความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 2 แบบคือ การตรวจสอบภายใน และการตรวจสอบภายนอก เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาถึงคุณภาพของสิ่งที่มีอยู่แล้วในการวิจัยนั้นว่าอยู่ในระดับใด ซึ่งอาจแบ่งได้เป็นสองส่วนคือ 1. ส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูล 2. ในด้านวิเคราะห์ การตรวจสอบภายนอก อาจทำได้หลายวิธีเช่น การเอาผลการวิเคราะห์ไปให้เพื่อนนักวิจัยหรือนักวิชาการท่านอื่นที่มีความสนใจในเรื่องนั้นๆ อ่านและให้ความเห็น อีกวิธีหนึ่งคือ การฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนที่เราศึกษา

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นจึงได้สรุปทฤษฎีที่นำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษา และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาดังนี้

1. บทบาทความเป็นครู คุณสมบัติ และลักษณะของความเป็นครู ของ (นิรมล ตีรณสาร, 2549), (โชคชัย ชยธวัช, 2547), (รุ่งรังสี วิบูลชัย, 2544), (วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา, 2543), (เลิศ อานันทนง, 2535), (Dobbs, 1998), (Paston, 1973)
2. การเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน ของ (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2551), (สันติ คุณประเสริฐ, 2545), (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2542)
3. บทบาทความเป็นศิลปิน ของ (ฉลอง พิณจสุวรรณ, 2547), (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2540), (David, 2007), (Gardner, 1994)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

วิภาวี คงมาลัย (2553) ศึกษาบทบาททางศิลปศึกษาของกรีก ยุ่่นพันธ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การศึกษาเชิงเอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติชีวิต การอธิบาย และการให้ความหมายเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการทำงาน ทศนคติต่อการเป็นครูศิลปะ นักวาดภาพประกอบ และนักพิพิธภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาททางศิลปศึกษาของกรีก ยุ่่นพันธ์ มีลักษณะบูรณาการบทบาทหลัก 3 ด้าน ดังนี้ 1. บทบาทอาจารย์ด้านศิลปศึกษา มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน คือ การสอน การวิจัย การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และการบริหาร รูปแบบ การสอนศิลปะปฏิบัติของกรีกเน้นส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านทักษะ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์และศิลป์วิจารณ์ 2. บทบาทนักสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก กรีกสร้างสรรค์ภาพประกอบ ที่มีลักษณะสอดคล้องกับการรับรู้และพัฒนาการทางศิลปะเด็ก ซึ่งสามารถนำมาเป็นสื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ทางศิลปะ พร้อมทั้งสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมไทยสำหรับเด็ก 3. บทบาท นักพิพิธภัณฑ์ การดำเนินงานในพิพิธภัณฑ์ของกรีก ยุ่่นพันธ์ มีความสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ 9 ด้าน คือ การรวบรวมวัตถุ การจำแนกประเภทและการศึกษาวิจัย การทำบันทึกหลักฐาน การสงวนรักษา การรักษาความปลอดภัย การจัดแสดง การบริการการศึกษา การประชาสัมพันธ์ และ การประเมินผล ดังนั้น บทบาททั้งสามด้านของกรีก ยุ่่นพันธ์ จึงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ การสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline-Based Art Education) ซึ่งประกอบด้วย ศิลปะปฏิบัติ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลป์วิจารณ์

อารีย์ รัตน์ประโคน (2551) ศึกษาเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการสอนศิลปะปฏิบัติ ในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนศิลปะปฏิบัติในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยศึกษาด้านการวางแผนการสอน ด้านการดำเนินการสอนและด้านการวัดและการประเมินผล ผลการสัมภาษณ์อาจารย์พบว่า การสอนศิลปะปฏิบัติในหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์สาขาทัศนศิลป์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบัณฑิตผู้มีความรู้และความสามารถในการสร้างสรรค์งานศิลปะสาขาทัศนศิลป์เป็นผู้รอบรู้ มีทัศนคติอันดีงาม รู้จักคิดวิเคราะห์ วินิจฉัย มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถค้นคว้า วิจัยทางด้านศิลปะ และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ การสอนศิลปะปฏิบัติควรมีการวางแผนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางให้รู้ว่า จะดำเนินการสอนอย่างไรให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ด้านการดำเนินการสอน ควรดำเนินการสอนอย่างเป็นระบบขั้นตอน โดยอาจารย์ต้องคำนึงถึงการพัฒนา

ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทักษะของนักศึกษาตลอดจนความถนัดและความสนใจของนักศึกษาแต่ละคน การสอนระดับพื้นฐานเป็นการฝึกทักษะฝีมือ และเทคนิคต่างๆ จึงเป็นการสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างถูกต้องและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญจึงควรมีการสอนแบบสาธิต และมีการแนะนำ ช่วยเหลือ ดิชม โดยเน้นการฝึกปฏิบัติทักษะปฏิบัติเพื่อปูพื้นฐานไปสู่การเรียนในระดับสูง ซึ่งผู้สอนจะเปลี่ยนจากการสอน มาเป็นการวิเคราะห์ การวิจารณ์ การแนะนำ และการประเมินคุณค่า ผลงานของนักศึกษา เน้นให้นักศึกษาสามารถวางแผนการทำงานด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ เน้นการพัฒนาทางความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น อาจารย์จะกำหนดโจทย์ เป็นหัวข้อกว้างๆแล้วให้อิสระแก่นักศึกษาได้คิด ค้นหาแนวทางการทำงานศิลปะ ของแต่ละบุคคล ใช้ผู้สอนเป็นทีม เพื่อให้นักศึกษาได้รับการวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินผลจากทักษะที่แตกต่างของอาจารย์ โดยประเมินจากภาพรวมของผลงานที่มีความสมบูรณ์ มีความสอดคล้องกันระหว่างแนวความคิด รูปแบบ เทคนิค และพัฒนาการการทำงานศิลปะของนักศึกษา

มนชัย พิทยวรารณ (2547) ศึกษาเรื่องการศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติของนิสิตปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติจำแนกตามภูมิภาค หลัง ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปี สายวิชาที่เข้ารับการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยแบบบรรยาย จากแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติทั้ง 4 แบบ นิสิตส่วนใหญ่มีลักษณะแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติแบบเชิงกลมากที่สุด ([Mean] =3.72) รองลงมา ได้แก่ แบบการเรียนรู้ปฏิบัติด้วยปัญญา ([Mean] =3.67) และปฏิบัติตามสัญชาตญาณและอารมณ์ ([Mean] =3.60) ตามลำดับ ส่วนแบบการเรียนรู้ที่พบน้อยที่สุด คือ แบบปฏิบัติอย่างดั้งเดิม ([Mean] =3.58) 2. เมื่อเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติจำแนกตามภูมิภาคหลังเกี่ยวกับ เพศ ระดับชั้นปี สายวิชาที่เข้ารับการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไม่มีความสัมพันธ์ตามแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

สุธาสนิ ทองชั้น (2544) ศึกษาบทบาทสตรีในฐานะอาจารย์สอนศิลปะและศิลปนิพนธ์ศึกษา ลาวัญย์ดาวราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การศึกษาเชิงเอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวกับประวัติชีวิต การอธิบายและการให้ความหมายเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในการทำงาน และทัศนคติต่อการเป็นผู้หญิงในวงการศิลปะ พบว่าลาวัญย์ ดาวรายมีบทบาทโดดเด่นในการสอนมากที่สุด ทั้งยังนำเสนอบทความศิลปะผ่านการสอนทางโทรทัศน์และเขียนบทความเกี่ยวกับศิลปะอีกด้วย ในบทบาทของการเป็นศิลปินสตรี ลาวัญย์ ดาวรายได้รับการยอมรับในฐานะศิลปินวาดภาพเหมือนบุคคล และความแตกต่างทางเพศไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพศิลปิน ผลการวิจัยพบว่า ด้านบทบาทของการเป็นอาจารย์สตรีที่สอนศิลปะในระดับมหาวิทยาลัยลาวัญย์มีบทบาทที่โดดเด่นมาก

ที่สุดคือบทบาทในการสอน ลาวัณย์เป็นอาจารย์สตรีคนแรกในคณะจิตรกรรมและประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร นอกจากนี้ยังเผยแพร่ความรู้ทางศิลปะผ่านการสอนทางโทรทัศน์และเขียนบทความเกี่ยวกับศิลปะในนิตยสารด้วย ในส่วนของบทบาทการเป็นศิลปินสตรี ลาวัณย์เป็นศิลปินสตรีรุ่นบุกเบิกของประเทศไทยที่เข้ามามีบทบาทในวงการศิลปะอย่างเด่นชัด ลาวัณย์ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีในฐานะศิลปินวาดภาพเหมือนบุคคล ในเรื่องประเด็นความแตกต่างระหว่างเพศพบว่าลาวัณย์เคยประสบกับเหตุการณ์ดังกล่าวบ้างในระหว่างที่ศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร แต่ไม่เป็นอุปสรรคสำคัญในการประกอบอาชีพศิลปินแต่อย่างใด

พิชัย ตุงกรีนานนท์ (2538) ศึกษากระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ของศิลปินชั้นเยี่ยมเดชา วราขุณ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาประวัติชีวิตของศิลปิน และได้ศึกษากระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็นคือ แรงจูงใจในการทำงานศิลปะ และกระบวนการทางศิลปะ จากการศึกษาพบว่า ศิลปินเป็นคนเรียบง่าย มีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่น การดำเนินชีวิตมีความสอดคล้องกับการทำงานศิลปะเป็นอย่างมาก การศึกษาทางด้านศิลปะในอดีตจะมีอิทธิพลต่อการทำงานศิลปะมาโดยตลอด ปัจจุบันศิลปินมีอาชีพหลักเป็นอาจารย์สอนศิลปะ มีประสบการณ์ในการทำงาน เคยแสดงผลงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเคยได้รับรางวัลจากการประกวดหลายครั้ง ส่วนผลงานศิลปะของศิลปินสามารถแบ่งได้ 5 ช่วงระยะเวลาตามลักษณะการทำงานและผลงานศิลปะของศิลปิน

งานวิจัยต่างประเทศ

Thompson (2012) ได้ศึกษาการสร้างศิลปะในห้องเรียนศิลปะประถมศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกถึงวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะ และการเตรียมความพร้อมให้เด็กมีส่วนร่วมในสังคมห้องเรียนศิลปะที่โรงเรียนประถมศึกษา Haven โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลเชิงชาติพันธุ์วรรณา เพื่อศึกษาการทำศิลปะของเด็กประถมชั้นปีที่ 1 เป็นเวลา 1 ปีการศึกษา โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์กลุ่มเล็กๆ และการสัมภาษณ์รายบุคคลเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้น พบว่าในห้องเรียนศิลปะมีกิจกรรมการทำงานศิลปะร่วมกับชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบพัฒนาการของเด็ก โดยเด็กได้เรียนรู้วิธีการใช้วัสดุในงานศิลปะโดยใช้วิธีที่หลากหลาย ได้ทดลองดัดแปลงและปรับให้เข้ากับจุดมุ่งหมายของตนเองโดยมีครูช่วยให้คำแนะนำ เด็กได้พัฒนาทักษะทางศิลปะจากการฝึกฝนผ่านสังคมในฐานะศิลปินและผู้เข้าร่วมอย่างเต็มตัว เด็กได้ทำงานศิลปะในรูปแบบเดียวกับที่ศิลปินทำงาน คือการสร้างจุดมุ่งหมายส่วนบุคคล และเกิดวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมขึ้น

Standhope (2011) ศึกษาการปฏิบัติการสอนในห้องเรียนของครูศิลปิน (Artist-Teacher) และความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียนที่เกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์ โดยการทำการศึกษานักเรียนอายุ 18 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้น A-Level เกี่ยวกับผลงานของนักเรียน และศึกษาว่าการที่ผู้วิจัยนำผลงานศิลปะที่ตนเองสร้างสรรค์ขึ้นมาใช้บูรณาการในการสอน ในสถานะครูศิลปิน (Artist-Teacher) จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงระหว่างความสัมพันธ์ของครู และนักเรียนอย่างไร ผลจากการวิจัยพบว่า การที่ผู้วิจัยนำผลงานศิลปะที่ตนเองสร้างสรรค์ขึ้นในฐานะศิลปินมาใช้ในการเรียนการสอนเรื่องประเด็นเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์ ช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ใกล้ชิดกับผู้สอนในฐานะบุคคลทั่วไป มากกว่าสถานการณ์เป็นครู ซึ่งช่วยทำให้ความเป็นตัวตนของครู และผู้เรียนปรากฏได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดบรรยากาศในการทำงานร่วมกันมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการร่วมแสดงออกทางความคิด ผ่านการสนทนา เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็น และการร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับการเซ็นเซอร์ในผลงานของผู้เรียนมากขึ้น

Kramer (2010) ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้วิชาศิลปศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนวิชาศิลปศึกษาซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน โดยจะเน้นถึงวิธีการปฏิบัติของครูที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้และการแสดงออกทางความคิดของนักเรียน รวมถึงปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน คำถามของการวิจัยคือสภาพแวดล้อมที่สร้างสรรค์และการดูแลเอาใจใส่ของครูที่สัมพันธ์ต่อการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างไร ครูคำนึงถึงอะไรบ้างในการปฏิบัติตน หลักสูตรวิชาศิลปศึกษาที่จะทำให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ควรเป็นอย่างไร และการปฏิบัติของครูจะส่งผลต่อแนวความคิดของนักเรียนอย่างไร วิธีการดำเนินวิจัยทำโดยสัมภาษณ์ครูผู้สอนและนักเรียน รวมถึงการสังเกตการณ์เรียนการสอน ผลจากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ศิลปะของนักเรียนสามารถสร้างเสริมได้ทั้งในและนอกห้องเรียน และครูจะต้องมีการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักตีความจากผลงาน อธิบายงานศิลปะได้ รวมถึงการประเมินผลที่ตรงไปตรงมา จะส่งผลต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่มีความหลากหลายเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

Ruggiero (2005) ศึกษาถึงรูปแบบวิธีการจัดการดูแลภายในห้องเรียนศิลปะโดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของครูผู้สอนในการจัดการดูแลห้องเรียนศิลปะ โดยจะเน้นในเรื่องสติปัญญาและอารมณ์ของครูและนักเรียน ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาจะเน้นไปในเรื่องของวิชาการและสติปัญญาเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากการที่มีการวัดผลจากการสอบตามเกณฑ์มาตรฐานต่างๆอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งจะทำให้ นักเรียนสูญเสียความสนใจที่แท้จริง การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นความสำคัญในเรื่องการแลกเปลี่ยน อารมณ์ความรู้สึกระหว่างนักเรียนด้วยกันและระหว่างครูกับนักเรียนในระหว่างการเรียนสอนในห้องเรียนศิลปะ เพื่อศึกษาว่าครูและนักเรียนจะเข้าใจและมีพฤติกรรมดูแลเอาใจใส่ในห้องเรียน

อย่างไรซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่ง การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ครูและนักเรียน และสังเกตการณ์เรียนการสอน ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดการห้องเรียนที่ดีจะต้องมีระเบียบวินัยที่ชัดเจน ซึ่งจะเกิดขึ้นได้โดยครูผู้สอนที่จะต้องมีการดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มที่ สิ่งสำคัญที่นักเรียนต้องการคือการใช้ห้องเรียนที่เงียบสงบและเป็นระเบียบเพราะจะสามารถช่วยให้พวกเขาสามารถใช้ความคิดและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษาเอกสารตามความเชื่อมโยงของเนื้อหา ประเด็นที่นำมาใช้ คือ การศึกษารูปแบบการทำวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาประวัติบุคคล การศึกษาความเป็นครูศิลปะ การสอนศิลปะปฏิบัติ รูปแบบการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ภายในห้องเรียนระหว่างครูกับนักเรียน และห้องเรียนศิลปะ โดยนำความรู้ ข้อค้นพบมาต่อยอดในการเก็บข้อมูลที่มีความลึกเชิงเนื้อหา และตรงประเด็นมากขึ้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงได้สรุปประเด็นความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ดังนี้

การใช้ทฤษฎีการส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ การสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน (Discipline-Based Art Education) ซึ่งประกอบด้วย ศิลปะปฏิบัติ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์ โดยมีการวิเคราะห์ การวิจารณ์ การแนะนำ และการประเมินคุณค่าผลงานในแนวทางของศิลปศึกษา ซึ่งศึกษารูปแบบการเรียนการสอน และการสังเกตการสอน ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักเรียนภายในห้องเรียน สภาพแวดล้อมที่เอื้อประโยชน์ในการเรียน ศิลปะ และรูปแบบการศึกษาประวัติชีวิตบุคคลสำคัญ การจัดเก็บ เรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำมาใช้กับวิทยานิพนธ์ โดยนำองค์ความรู้เรื่อง การสอนศิลปศึกษาแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน มาเป็นเป็นเกณฑ์ในการดำเนินวิจัยไปในแนวทางที่มีการศึกษาการเรียนการสอน ศิลปะปฏิบัติ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ และศิลปวิจารณ์

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

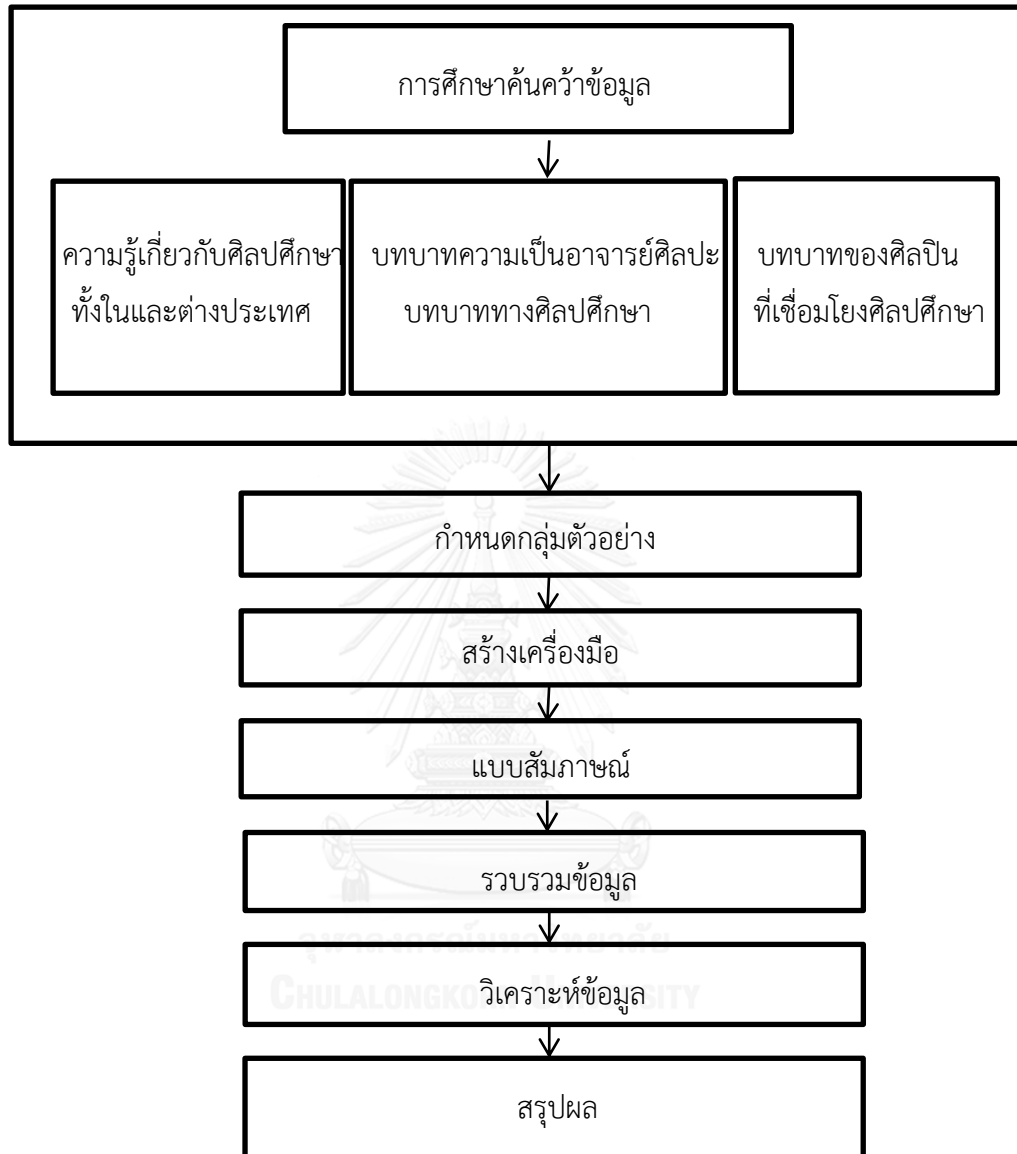
วิธีดำเนินการวิจัย

จุดประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาแนวคิด ทศนคติและการทำงานของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วม ในบทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ และศิลปิน ในส่วนที่
เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา

Flow Chat กระบวนการทำวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคล โดยประชากรที่เป็นกรณีศึกษาคือ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วมและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ร่วมงานที่เป็นอาจารย์และ
ลูกศิษย์ ผู้ร่วมงานที่เป็นศิลปินและผู้สนใจในผลงานศิลปะ

ตารางที่ 3 Flow Chat กระบวนการทำวิจัย

การกำหนดกลุ่มประชากร

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคล โดยมีการกำหนดกลุ่มประชากรดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน ประกอบด้วย

1. กรณีศึกษา คือ สัญญา วงศ์อร่าม เป็นอาจารย์ที่มีบทบาทหลากหลายทั้งความเป็นครู และศิลปิน

2. ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1 อาจารย์ผู้ร่วมงาน เป็นบุคคลที่ได้ร่วมงานกับกรณีศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นเวลา อย่างน้อย 3 ปี จำนวน 4 คน

2.2 ผู้เรียน เป็นบุคคลที่ได้รับการเรียนการสอนจากกรณีศึกษาในระดับอุดมศึกษาอย่าง น้อย 1 วิชา จำนวน 16 คน

2.3 เพื่อนศิลปิน เป็นบุคคลที่ได้ร่วมงานกับกรณีศึกษาในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี จำนวน 3 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเจาะลึกกับสาระของ กรณีศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำราเอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา ศิลปิน และการ วิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา

2. การเลือกกรณีศึกษาและประชากรที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยกำหนดจำนวนประชากร 24 คน ซึ่งประกอบด้วย

2.1 กรณีศึกษา คือ สัญญา วงศ์อร่าม เป็นอาจารย์ที่มีบทบาทหลากหลายทั้งความเป็น อาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน

2.2 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา จำนวน 23 คน ได้แก่ อาจารย์ผู้ร่วมงาน ผู้เรียน และ เพื่อนศิลปิน

3. การสร้างเครื่องมือวิจัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับกรณีศึกษา

- 3.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา
- 3.3 แบบสังเกตการสอน
- 3.4 แบบบันทึกข้อมูลผลงานศิลปะของกรณีศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสรุปการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กรณีศึกษา โดยกำหนดข้อความคำถามจากกรอบการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 การศึกษาประวัติชีวิต

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา
- 1.3 ข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิต และการทำงาน

ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา

- 2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
- 2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษา
- 2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา
- 2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพรู

ตอนที่ 3 บทบาทด้านความเป็นศิลปิน

- 3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา ใช้กรอบการวิจัยเดียวกัน แต่เปลี่ยนคำถามให้เหมาะสมกับการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ชุดดังนี้

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทของอาจารย์ แบ่งเป็น 3

ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์
 ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน
 ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทของศิลปิน แบ่งเป็น 3 ตอน
 คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์
 ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์
 ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน
 3. แบบสังเกตการสอน ก่อนการสอน ขณะสอน ก่อนจบบทเรียน
 4. แบบบันทึกข้อมูลผลงานของสัญญา วงศ์อร่าม การรวบรวมข้อมูลผลงานได้แก่ ชื่อ
 ผลงาน ปีที่สร้างผลงาน เทคนิค แนวความคิด และแรงบันดาลใจในการสร้างผลงาน ทั้งจาก
 สัญญา วงศ์อร่าม และจากข้อมูลที่ได้บันทึกไว้แล้ว

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย
2. เมื่อสร้างเครื่องมือทั้ง 3 แบบ แล้วจึงนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และแก้ไข
 ก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง และความตรงตามเนื้อหา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3
 ท่าน มีคุณสมบัติในด้านต่างๆดังนี้
  - 2.1 เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านศิลปะ
  - 2.2 เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา
  - 2.3 เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ
3. หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้
1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
  2. นำหนังสือขอความร่วมมือจากฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ไปขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงกรณีศึกษา
  3. เก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบ
 สังเกต และแบบบันทึกผลงาน จากกรณีศึกษา ผู้เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และผลงานของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1. การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Triangulation) เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันจากแหล่งที่มา เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน 2. ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากเอกสารโดยแบ่งข้อมูลออกเป็นชนิด(Categories) เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ และคำนึงถึงบริบทของเอกสาร วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ แล้วจึงสรุปใจความสำคัญ และ 3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย(Inductive) ผู้วิจัยตีความจากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ โดยวิเคราะห์แบบใช้แนวคิดทฤษฎี หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลจากหลายๆเหตุการณ์ สร้างข้อสรุป และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปและศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ เก็บข้อมูลจากกรณีศึกษา อาจารย์ผู้ร่วมงาน จำนวน 4 คน ผู้เรียนจำนวน 16 คน และเพื่อนศิลปินจำนวน 3 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการ สัมภาษณ์รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม การสัมภาษณ์บุคคลรอบข้างกรณีศึกษาและการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ได้เป็นประเด็นต่างๆดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาประวัติชีวิต

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา
- 1.3 ข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิต

ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ

- 2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
- 2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปะ
- 2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา
- 2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู

ตอนที่ 3 บทบาทด้านความเป็นศิลปิน

- 3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

1. ประวัติชีวิต

1.1 ครอบครัว

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พื้นเพเดิมพ่อแม่เป็นชาวจังหวัดเพชรบุรี แต่ย้ายมาอยู่ที่ กรุงเทพมหานคร เกิดในครอบครัวที่มียาปั่นตัวสัตว์เป็นกระปุกอมสินชาย ตนเองจึงได้คลุกคลีกับศิลปะตั้งแต่ยังเด็ก อีกทั้งยังเป็นเด็กที่ชอบการขีดเขียน รักในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จึงได้วาดรูปเรื่อยมา ต่อมารองศาสตราจารย์สัญญาได้มาอยู่กับป้าเพื่อเข้าศึกษาที่โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสานมิตร เวลาว่างรองศาสตราจารย์สัญญามักจะวาดภาพอยู่เสมอ และจะพกสมุดวาดภาพติดตัวเป็นประจำ ป้าเห็นว่ารองศาสตราจารย์สัญญาให้ความสนใจในการวาดภาพเป็นอย่างมาก จึงได้นำไปฝากไว้กับช่างที่เคยเขียนวัดพระแก้ว เมื่อมาอยู่กับนายช่างได้เป็นลูกมือ ค่อยช่วยหยิบจับอุปกรณ์ให้นายช่าง ทั้งยังได้ดูวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ จากนั้นรองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้เป็นลูกมือของนายช่างและเรียนรู้ศิลปะตั้งแต่นั้นมา

เมื่อความสนใจในศิลปะมีมากขึ้น ป้าของรองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้แนะนำให้สมัครเข้าเรียนที่โรงเรียนช่างศิลป์(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ได้เรียนรู้การวาดภาพ และศิลปะแขนงต่างๆ จากครูที่มีความรู้หลายคน เมื่อจบการศึกษาได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ขณะที่ศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นช่วงเวลาที่ยังคงมีความนิยม ชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้วาดภาพขายแก่ชาวต่างชาติ ซึ่งป้าของรองศาสตราจารย์สัญญาได้เปิดร้านขายผลงานศิลปะชื่อว่า ร้านศิลปาคาร รองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้นำภาพเหล่านั้นมาฝากขายไว้ที่ร้านของป้า เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์สัญญาได้ปั้นครุฑทองคำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศร่วมกับเพื่อนๆ และได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะออกมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

“ย่าของผมปั่นตัวสัตว์ขาย ผมชอบวาดเขียน ชอบทำศิลปะมาตั้งแต่เด็กแล้ว ป้าของผมเห็นว่าชอบวาดเขียนจึงพามาฝากไว้กับช่างที่เขาเขียนวัดพระแก้ว เราก็เป็นเด็กวิ่งซื้อของให้ช่างเขียนรูป แล้วก็ดูเขาวาดรูปกันก็วาดตามหาแบบมาวาดบ้าง จนตอนที่เรียนปีสองในมหาวิทยาลัยศิลปากร ได้มีโอกาสเขียนพัทธถวายสมเด็จพระราชินีภูมิใจมาๆ ต่อมาเมื่อสงครามเวียดนามช่วงนั้นชาวต่างชาติเข้ามาในประเทศไทยมาก ผมก็วาดภาพแล้วไปฝากร้านป้าขายช่วงนั้นขายดี”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้ 1. เกิดในครอบครัวที่มีฐานะ
ตัวสัตว์เป็นกระปุกอมสินชาย 2. เป็นเด็กที่ชอบการขีดเขียน 3. บำนำไปฝากไว้กับ
ช่างที่เคยเขียนวัดพระแก้ว 4. เข้าศึกษาที่โรงเรียนช่างศิลป์ (วิทยาลัยช่างศิลป์ใน
ปัจจุบัน) 5. ปั่นครุทองคำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศร่วมกับเพื่อน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติชีวิต ด้านครอบครัวของ รองศาสตราจารย์
สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว ลักษณะนิสัยส่วนตัว และการ
สนับสนุนจากผู้ปกครอง ส่งผลให้ รองศาสตราจารย์สัญญา ได้พัฒนาทักษะ
ด้านศิลปิน

1.2 การศึกษา

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดมเหยงคณ์ในระดับชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 เป็นแห่งแรกในวัย 7 ปี เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสานมิตรในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรุ่นแรกของทางโรงเรียน
ขณะที่รองศาสตราจารย์สัญญาศึกษาอยู่นั้น ได้วาดภาพอยู่เสมอกระทั่งเพื่อนๆ เห็นว่ามีความสามารถ
พิเศษทางศิลปะ ทั้งนี้รองศาสตราจารย์สัญญา ยังได้ช่วยเหลือเพื่อนๆ ในการวาดภาพอีกด้วย ซึ่งก่อน
จบการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น รองศาสตราจารย์สัญญา ได้รับมอบหมายให้เขียนบทความ
เกี่ยวกับลายไทยลงในหนังสือสาธิตนุสรณ์ ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ประสาน
มิตร เพราะด้วยความสามารถทางศิลปะโดดเด่น

“พออายุได้เจ็ดขวบผมก็เข้าเรียนประถมหนึ่งที่โรงเรียนวัดมเหยงคณ์ติด
กับสนามหลวงอยู่แถวๆ บ้านผมตอนนั้น ต่อมาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรจน์มาหาเด็กไปเรียนเพราะเพิ่งเปิดเป็นปีแรก ตอนนั้นผม
จบประถมสี่ก็ได้มาเรียน ผมเองเป็นรุ่นแรกที่โรงเรียนสาธิตฯ ตอนเรียนก็
วาดภาพไปด้วยชอบวาดช่วยเพื่อนวาดบ้างช่วยครูบ้าง อย่างตอนที่เพื่อน
เขาไปเล่นฟุตบอลกัน ผมเองก็ยังพกสมุดวาดเขียนไปด้วยเลย ผมไปไหน
มาไหนชอบพกสมุดวาดเขียน พอว่างก็วาดภาพ”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

จากนั้นจึงได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ได้ศึกษาเล่าเรียน
ศิลปะอย่างเข้มข้น เป็นที่ชื่นชมแก่เพื่อนๆ และรุ่นพี่ๆ เกี่ยวกับเรื่องความสามารถในการวาดเส้นที่โดดเด่น
เมื่อได้ศึกษาศิลปะที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) รองศาสตราจารย์สัญญา

ได้พบกับครูผู้เป็นต้นแบบในการสอน เป็นครูที่เอาใจใส่ในผู้เรียนทุกคนและคอยชี้แนะเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ คือ อาจารย์นิพนธ์ ผลิตะโกมล ครูต้นแบบที่คอยสอนผู้เรียนทีละคนอย่างตั้งใจ รองศาสตราจารย์สัญญาประทับใจกับรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความจริงจัง เข้าใจและเข้าถึงผู้เรียน จึงได้นำสิ่งที่ครูสอนนั้นมาปฏิบัติตามในชีวิตการทำงานด้านความเป็นครูศิลปะสืบมา

“ตอนที่เรียนอยู่ช่างศิลป์ก็วาดภาพส่งประกวดบ้าง ได้เงินรางวัลก็เอามาซื้ออุปกรณ์วาดเขียน ตอนเรียนอยู่ผมได้เรียนกับอาจารย์นิพนธ์ ผลิตะโกมล ท่านเป็นครูที่เอาใจใส่นักเรียนมากๆ คอยดูแลสอนทุกคน ตอนผมมาสอนที่นี่(ศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)ผมก็เอาแบบอย่างมาจากอาจารย์นิพนธ์มาประยุกต์ใช้ในการสอน”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

“สมัยเรียนช่างศิลป์สนุกมาก ได้เขียนรูปในที่ต่างๆและเราคอยช่วยเหลือกันเสมอ เขามีความมุ่งมั่นในการทำงาน ทั้งยังให้คำปรึกษากับเพื่อนในปัญหาต่างๆ เมื่อได้มาเป็นครู เขาเป็นครูที่มีความตั้งใจสอนเด็ก มีการเตรียมตัวในการสอน มีขั้นตอนการสอน มีเอกสาร วิธีการต่างๆ คือเขามีความเป็นครูเต็มที่เหมาะสมที่จะเป็นครูที่ดีได้เป็นอย่างดี”

(เพื่อนศิลปินคนที่ 1, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2559)

ระดับอุดมศึกษา รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เข้าศึกษาวิชาศิลปะที่ภาควิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ศึกษาศิลปะกับศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิมเสมอ(ศิลปินแห่งชาติ) รองศาสตราจารย์สัญญาเมื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยศิลปากรชอบการปั้นเป็นอย่างมากเพราะเป็นสิ่งที่ถนัด แต่ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุดได้แนะนำให้รองศาสตราจารย์สัญญาเข้าเรียนในสาขาวิชาภาพพิมพ์ ด้วยเห็นว่ารองศาสตราจารย์สัญญานั้นปั้นเป็นแล้ว อยากให้มาช่วยพัฒนาวงการภาพพิมพ์รองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้ศึกษาวิชาภาพพิมพ์เป็นรุ่นแรกของประเทศ

แม้ตัวรองศาสตราจารย์สัญญาเองจะยังไม่ชอบวิชาภาพพิมพ์เพราะไม่เข้าใจว่าเรียนไปเพื่ออะไร ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุดได้ให้กำลังใจในการเรียน โดยช่วยจัดหาอุปกรณ์มาให้ทำงานบ้าง ทั้งยังให้ทำงานส่งประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ กระทั่งรองศาสตราจารย์สัญญาได้รับรางวัล จากนั้นรองศาสตราจารย์สัญญาจึงมีกำลังใจในการศึกษามากขึ้นจนสามารถสำเร็จการศึกษา

“ผมเรียนที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีสามเขาให้เข้าเอกผมชอบการปั้น มากอยากเรียนปั้น แต่อาจารย์ชลุ้ดบอกว่าผมปั้นเป็นแล้วมาเรียนภาพ พิมพ์ดีกว่า ตอนแรกก็ไม่ชอบเพราะยังไม่เข้าใจว่าจะเรียนไปทำไม เพราะ สาขาภาพพิมพ์เพิ่งเปิดปีแรก แต่อาจารย์ชลุ้ดก็คอยให้กำลังใจงานภาพ พิมพ์ประกวดและได้รางวัลศิลปกรรมแห่งชาติมาก็มีกำลังใจในการเรียน”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว รองศาสตราจารย์สัญญาได้เข้ารับราชการ ครุที่ สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา(ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาในปัจจุบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นจึงได้รับทุนจากกระทรวงศึกษา และวิทยาศาสตร์จากประเทศฮอลแลนด์ ไปศึกษาสาขาวิชาภาพพิมพ์ที่รีทเฟล อะคาเดมี เมือง อัมสเตอร์ดัม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในด้านศิลปะภาพพิมพ์ เมื่อสำเร็จการศึกษาจากประเทศฮอลแลนด์ จึงได้กลับมาเป็นอาจารย์สอนศิลปะที่สาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา(ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาในปัจจุบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจนถึงปัจจุบัน

“ตอนที่เพิ่งจบมหาวิทยาลัยศิลปากร เราเป็นรุ่นแรกที่จบสาขาวิชา ภาพพิมพ์ ศาสตราจารย์ชลุ้ด นิยมเสมอก็อย่างให้มาเป็นอาจารย์สอนภาพ พิมพ์ พอดีทางภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เริ่มเปิดสอนภาควิชาศิลปศึกษาต้องการครูสอนศิลปะทาง ท่านศาสตราจารย์วิรัตน์ พิษย์ไพบูลย์จึงได้ติดต่อไป อาจารย์ชลุ้ดจึงได้ส่ง มาสอน ตอนที่สอนอยู่ได้ทำงานศิลปะไปแสดงด้วยผลงานก็ไปเข้าตาทาง รัฐบาลฮอลแลนด์ เขาจึงให้ทุนไปศึกษาต่อที่รีทเฟล อะคาเดมี เมือง อัมสเตอร์ดัม ประเทศฮอลแลนด์ พอเรียนจบทางสถานทูตไทยก็เรียกตัว ให้กลับมาสอนที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อจนถึงปัจจุบัน”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติชีวิตของรองศาสตราจารย์ สัญญา วงศ์อร่าม ทำให้พบว่า รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนวัดมเหยง เป็นที่แรก เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้าน ต่อมาจึงเข้าศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาที่โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

จากนั้นจึงสอบเข้าโรงเรียนช่างศิลป์(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) และเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร หลังจากจบการศึกษาปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยศิลปากรได้มาเป็นอาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นจึงได้รับทุนจากรัฐบาลประเทศฮอลแลนด์ เข้าศึกษาที่รีทเฟล อะคาเดมี่ ดังจะเห็นได้จากตารางสรุปด้านล่างนี้

ตารางที่ 4 สรุปช่วงเวลาและระดับการศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

	ระดับชั้น	ปีที่เข้าศึกษา (พุทธศักราช)	สถานศึกษา
1	ประถมศึกษาปีที่ 1	2493	โรงเรียนวัดมหารพ
2	มัธยมศึกษาปีที่ 1	2498	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3	ปวช. 1	2504	โรงเรียนช่างศิลป์
4	ปริญญาตรี	2507	มหาวิทยาลัยศิลปากร
5	ปริญญาโท	2516	รีทเฟล อะคาเดมี่

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปิน ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. เขียนบทความเกี่ยวกับลายไทยลงในหนังสือสาริตนุสรณ์
2. พบกับครูผู้เป็นต้นแบบในการสอนที่โรงเรียนศิลปศึกษา (วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน)
3. ศึกษาวิชาศิลปะที่ภาควิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิมเสมอ ต้องการให้นักศึกษาภาพพิมพ์รุ่นแรกเป็นอาจารย์
5. ทางคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต้องการบุคลากรที่มีทักษะศิลปะ
6. ศึกษาศิลปะ วิชาภาพพิมพ์ ที่ประเทศฮอลแลนด์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติชีวิต ด้านการศึกษาของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามพบว่า สิ่งแวดล้อมด้านการศึกษา สภาพสังคมที่กำลังพัฒนาด้านการศึกษา เมื่อศึกษาศิลปะจากสถาบันชั้นนำของประเทศ และได้พบอาจารย์สอนศิลปะที่เป็นแรงบันดาลใจ คำแนะนำจากอาจารย์ในการรับราชการครู ส่งผลต่อการเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ศิลปะ การศึกษาศิลปะวิชาภาพพิมพ์ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร และที่ รีทเฟลอะคาเดมี่ ผลงานได้รับการตอบจากผู้ชมทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลต่อบทบาทการเป็นศิลปิน

1.3 ปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นครูที่เป็นแบบอย่างหลายด้าน ในด้านการดำเนินชีวิต แบบสมถะ มีจิตสาธารณะ มีความโอบอ้อมอารี ผู้คนที่อยู่รอบข้างรู้สึกสบายใจ ทำให้ส่งผลดีในการ เรียนการสอนรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นครูที่มีความเมตตาในการสอนและการทำงาน เป็นอย่างมาก ด้วยลักษณะประจำตัวที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเกรงใจและให้เกียรติผู้อื่น รอง ศาสตราจารย์สัญญาจึงเป็นที่รักแก่ผู้เรียนและเพื่อนร่วมงาน

“อาจารย์สัญญาเป็นคนที่มองผู้อื่นอย่างให้เกียรติเท่าเทียมกัน ไม่ดูถูก ผู้อื่นและคอยให้ปรึกษา เป็นคนที่มีเมตตาสูงมากซึ่งอาจารย์ปฏิบัติต่อทุก คน โดยไม่ได้มองว่าเราอายุน้อยกว่าหรือเคยเป็นศิษย์ แต่อาจารย์สัญญา จะรับฟังและให้เกียรติเสมอ”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 1, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559)

“อาจารย์สัญญาเป็นครูแบบสอนสนุก เขามักจะมีเกร็ดความรู้เรื่องตลก มาเล่าให้นิสิตฟัง มีความมุ่งมั่นในการสอน มีใจในการทำงานเป็นครู นิสิต เคารพรักและมีความเชื่อมั่นในความเป็นครูของเขา”

(เพื่อนศิลปิน 3, สัมภาษณ์, 11 พฤษภาคม 2559)

“อาจารย์สัญญาขี้เกรงใจมาก แม้เราจะเป็นนิสิตอาจารย์ก็เกรงใจ ตอน เรียนอาจารย์จะเป็นกันเอง คุยสนุกให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลาแม้จะหมด คาบเรียนแล้วก็ตาม เป็นคนที่มีความน่าเคารพและศรัทธา เรารู้สึกวางใจที่ จะพูดคุยปรึกษากับอาจารย์สัญญามากกว่าคนอื่น”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

ขณะที่ทำการสอนรองศาสตราจารย์สัญญาจะจัดหาสื่อการสอนหลากหลายรูปแบบ มีการ สอนอย่างเป็นกันเอง ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและสอบถามข้อสงสัยได้ตลอดเวลา มีการบรรยายเสริม ในสิ่งที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ และให้โอกาสผู้เรียนได้ถามเกี่ยวกับข้อความรู้ในบทเรียนเพิ่มเติมได้ ในวิชา ศิลปะปฏิบัติขั้นรองศาสตราจารย์สัญญาจะมีเครื่องมือเฉพาะกิจกรรม เตรียมพร้อมไว้สำหรับผู้เรียน ทุกคนเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

(วิชาภาพพิมพ์ไม่สำหรับครู, สังเกตการสอน, 21 สิงหาคม 2558)

รองศาสตราจารย์สัญญา มีความขยันหมั่นเพียรในการสอนและการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ โดยแบ่งเวลาการทำงานอย่างชัดเจน โดยในเวลาราชการรองศาสตราจารย์สัญญาได้ทุ่มเทในการสอนแก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก โดยจะสังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคลและช่วยเหลือผู้เรียนในสิ่งที่ยังไม่เข้าใจ เพื่อให้ได้รับความรู้อย่างถูกต้อง ช่วยแก้ไขปัญหาให้คำแนะนำและลงมือทำให้ดู เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ในเนื้อหาที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

“อาจารย์สัญญาเป็นต้นแบบความเป็นครูที่ผมใช้เป็นแบบอย่างในการสอน อาจารย์จะเดินสอนที่ละคนทำให้ทุกคนเข้าใจเท่าๆกัน เอาใจใส่ผู้เรียนและคอยตามดูผลงานว่ามีการพัฒนาอย่างไร ตั้งใจสอนมากครับ อาจารย์จะคอยแก้ไขผลงานให้ผู้เรียนได้เข้าใจและกระตือรือร้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

ความทุ่มเทในความเป็นครูของรองศาสตราจารย์สัญญา เห็นได้จากการเตรียมการสอนทุกครั้ง โดยจัดเตรียมเครื่องมือปฏิบัติสำหรับผู้เรียน เตรียมภาพตัวอย่างผลงานสำหรับบรรยายและเอกสารประกอบการสอน เมื่อว่างจากการสอนรองศาสตราจารย์สัญญาจะสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างขยันและตั้งใจ

(วิชาภาพพิมพ์โลหะ, สังเกตการสอน, 24 สิงหาคม 2559)

เมื่อผลงานของผู้เรียนเสร็จแล้วจะมีการวิจารณ์ผลงานของผู้เรียนแต่ละคนเพื่อนำชิ้นงานนั้นๆไปปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังให้ผู้เรียนได้ฝึกวิจารณ์ผลงานของตนเองและเพื่อน เพื่อที่จะสามารถวิจารณ์ผลงานลักษณะต่างๆได้ในอนาคต ทั้งยังมีการเตรียมสื่อการสอนไว้อย่างพร้อมเพรียงเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานจริง เมื่อมีเวลาว่างจากการสอนจึงสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพลายไทย การทำภาพพิมพ์และประติมากรรม เป็นต้น

“อาจารย์สัญญาจะเตรียมการสอน สื่อการสอนและการประเมินอย่างละเอียด การสอนจะเน้นเป็นความรู้เชิงลึก มีการบริหารจัดการเป็นระบบ เป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนสามารถซึมซับวิธีการเป็นครูที่ดีได้ ทั้งยังมี ความสามารถหลายด้านและรู้จักในสิ่งที่สอน อาจารย์มีความเป็นครูที่ขยันและมุ่งมั่น ทั้งในเวลาและนอกเวลาราชการอาจารย์จะให้เวลากับผู้เรียน

เสมอ แม้จะเกษียรแล้วก็ยังมาสอนนี่คือจิตวิญญาณความเป็นครูและยัง
สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างสม่ำเสมออีกด้วย”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 4, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2559)

“อาจารย์สัญญา มักจะค้นคว้าวิธีปฏิบัติใหม่ๆ ขึ้นตอนที่ทำให้สามารถ
ทำงานได้รวดเร็วขึ้นมาสอน มีการเตรียมตัวในการสอนและตรงเวลา ตอน
สอนอาจารย์จะสาธิตวิธีการทำให้ดูแล้วให้เราลงมือทำ ให้คำปรึกษาและ
คอยช่วยเหลือแก้ไขผลงาน อาจารย์จะวิจารณ์ผลงานของทุกคนโดย
แบ่งเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้แต่ละคนได้พัฒนาจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง มี
เกร็ดความรู้มาเสริมให้เข้าใจยิ่งขึ้น”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 2, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

เมื่อผู้เรียนได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานจนสำเร็จและส่งผลงานเพื่อรับการตรวจประเมินผล รอง
ศาสตราจารย์สัญญาจะมีการเขียนวิจารณ์ผลงานให้แก่ผู้เรียนทุกคนอย่างละเอียด เพื่อที่จะสามารถ
ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดได้อย่างตรงจุดและแม่นยำ ในชั้นเรียนรองศาสตราจารย์สัญญานำผลงาน
ออกมาวิจารณ์ให้ผู้เรียนทุกคนได้รับรู้ถึงจุดเด่นจุดด้อยของแต่ละบุคคลเพื่อจะได้พัฒนาฝีมือได้อย่าง
ถูกต้อง ทั้งยังให้ผู้เรียนได้ฝึกวิจารณ์ผลงานของเพื่อนในห้องเพื่อสร้างความเข้าใจในผลงานศิลปะอีกด้วย

(วิชาภาพประกอบ, สังเกตการสอน, 30 มีนาคม 2559)

รองศาสตราจารย์สัญญา มีความตั้งใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและนำประสบการณ์
ความชำนาญในการปฏิบัติงานมาใช้สอนศิลปะ เพราะการสอนศิลปะที่ดีไม่ควรมาจากตำราเพียงอย่าง
เดียว ต้องมีการลงมือทำ หาข้อเท็จจริงขณะปฏิบัติงานพบเจอปัญหาและแก้ไข เมื่อสะสม
ประสบการณ์จากการทำงานจึงได้นำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการสอน มีตัวอย่างผลงานที่ลง
มือทำเพื่อชักนำเข้าสู่บทเรียนจึงเข้าถึงเนื้อหาและสามารถอธิบายได้อย่างเข้าใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความ
ศรัทธาในตัวผู้สอนเพราะเป็นผู้ที่มีความรู้จริงและลงมือปฏิบัติจริง สามารถแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าได้
เป็นอย่างดี การเรียนการสอนจึงเป็นไปอย่างราบรื่น ผู้สอนสามารถเข้าใจปัญหาที่จะเกิดแก่ผู้เรียนได้
และผู้เรียนมีความเชื่อถือในตัวผู้สอน

“อาจารย์สัญญาจะให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อจะได้เข้าใจใน
วิธีการที่อาจารย์สอน ให้ร่างแบบเสมอเพื่อสร้างความแม่นยำ เมื่อมีปัญหา

อาจารย์จะคอยช่วยเหลือแก้ไขและให้คำปรึกษา คอยดูแลเอาใจใส่ ให้
กำลังใจผู้เรียนให้สามารถพัฒนาผลงานตนเองได้”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. การดำเนินชีวิตแบบสมถะ มีจิตสาธารณะ มีความโอบอ้อมอารี
2. เป็นครูที่มีความเมตตาในการสอนและการทำงานเป็นอย่างมาก
3. สื่อการสอนหลายรูปแบบ
4. เตรียมพร้อมอุปกรณ์ทำงานไว้สำหรับผู้เรียน
5. เขียนวิจารณ์ผลงานให้แก่ผู้เรียนทุกคนอย่างละเอียด
6. นำประสบการณ์ ความชำนาญในการปฏิบัติงานศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลประวัติชีวิต ด้านปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา
และการทำงานของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า แนวคิดการดำเนินชีวิต การใช้ความ
เมตตาในการทำงาน เตรียมความพร้อมในการสอน การทำงานศิลปะเพื่อนำความรู้ที่ได้เพิ่มเติมมาใช้
ในการสอน สิ่งแวดล้อมด้านครอบครัว การสนับสนุนจากคนรอบข้าง และสภาพสังคม การทำงาน
เป็นคนอึดยาคัยดี สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆได้เป็นอย่างดี ทั้งเพื่อนร่วมงาน และผู้เรียน ส่งผล
ต่อบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะ

2. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ

2.1 หน้าที่ และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยที่ต้องการให้ผู้เรียนที่ได้เข้ามาศึกษาวิชา ให้สามารถนำความรู้
ไปใช้พัฒนาสังคมได้ และพันธกิจของคณะครุศาสตร์ที่จะผลิตครูผู้ถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ
เพื่อไปผลิตคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ที่ทันสมัยเสมอ รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นอาจารย์ที่มีความ
รับผิดชอบที่มุ่งมั่นที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มประสิทธิภาพ เป็นผู้นำทางความคิดและแบบอย่างในมิติ
ของการพัฒนาผู้เรียนทางศิลปวัฒนธรรม และคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นบุคคลที่มีความสามารถรอบด้าน มีความเชี่ยวชาญใน
ศิลปะหลากหลายแขนงทั้งที่เป็นศิลปะไทยและศิลปะสากล สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่าง
ลึกซึ้ง ทั้งยังทุ่มเทเวลาในการเตรียมการสอน คิดค้นเทคนิคการสอน การสร้างสรรค์สื่อที่แปลกใหม่อยู่

เสมอ ใส่ใจในคำแนะนำ กระตุ้น และให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล มีการเขียนข้อเสนอแนะสำหรับงานแต่ละชิ้นอย่างละเอียด

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เริ่มเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ที่สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา(ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาในปัจจุบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องจากทางภาควิชาศิลปศึกษาต้องการบุคลากรผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและสามารถถ่ายทอดความรู้ความสามารถเหล่านั้นแก่ผู้เรียนได้ รองศาสตราจารย์สัญญา จึงได้รับเลือกเพราะเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางศิลปะหลายด้าน เมื่อรับราชการได้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์สอนวิชาประถมศึกษา 3 ปี จึงได้ลาเพื่อรับทุนเรียนต่อที่ประเทศฮอลแลนด์ในสาขาวิชา ภาพพิมพ์

“พอเรียนจบปริญญาตรีก็ได้มาสอนที่ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมเองเคยมาสอนที่สาธิตจุฬาฯ จึงพอมีประสบการณ์การสอนอยู่บ้าง ท่านอาจารย์วีรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ ได้คุยกับทางมหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่องการส่งครูมาสอนเพราะตอนนั้นภาควิชาเพิ่งก่อตั้งยังขาดบุคลากรทางศิลปะ ผมจึงได้มาเป็นครูที่นี้ตั้งแต่นั้นมา จนมาสอนได้สามปีจึงได้รับทุนจากทางรัฐบาลฮอลแลนด์ให้ไปศึกษาต่อทางวิชาภาพพิมพ์”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

“ตอนนั้นอาจารย์สัญญาได้รับทุนจากทางรัฐบาลฮอลแลนด์ให้ไปเรียนที่ต่างประเทศ ผมเห็นว่าอาจารย์สัญญาเป็นคนที่ตั้งใจเรียน แกจะนำความรู้ที่นั่นกลับมาสอนเด็กต่อไป ผมเห็นว่ามิใช่ประโยชน์จึงสนับสนุน อาจารย์ โดยเป็นผู้ค้ำประกันช่วยเหลือเพื่อนให้ได้ไปศึกษาเอาความรู้มาสอนเด็กรุ่นต่อไป อาจารย์เขามีความเป็นครูเต็มที่ เหมาะที่จะเป็นครูที่ดีได้ จากนั้นเราก็ช่วยเหลือกันมาตลอด”

(เพื่อนศิลปิน 1, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2559)

หลังจากจบการศึกษาที่ฮอลแลนด์ได้กลับมารับราชการต่อที่ภาควิชาศิลปศึกษาและได้สอนวิชา ภาพพิมพ์ ประติมากรรม และลายไทย โดยรองศาสตราจารย์สัญญา มีความทุ่มเทในการสอนเป็นอย่างมากเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้รองศาสตราจารย์สัญญา ยังได้เป็นคณะกรรมการผู้คัดเลือกผลงานประติมากรรมเพื่อติดตั้งภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“อาจารย์สัญญาดูแลเอาใจใส่ในนิสิตทุกคน คอยดูแลติดตามผลงาน ซึ่งนิสิตต่างก็ชื่นชมในความขยันของอาจารย์นะครับ เรียกได้ว่าเป็นแบบอย่างและต้นแบบของทางครุศิลป์เรา เป็นที่ชื่นชมของทั้งนิสิตและผู้ร่วมงาน ทั้งยังช่วยปั้นพระพลหัตถ์ให้กับทางคณะครุศาสตร์และเป็นคณะกรรมการคัดเลือกผลงานติดตั้งภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 2, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559)

“เขาเป็นครูที่ดีคนหนึ่ง ตั้งใจสอนมุ่งมั่นทุ่มเทเต็มที่ มีการเตรียมตัวในการสอน มีขั้นตอน มีเอกสารพร้อมที่จะสอน เป็นที่เคารพต่อลูกศิษย์ทุกคน ทั้งยังชอบช่วยเหลือคนอื่น ๆ เสมอ”

(เพื่อนศิลปิน 1, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2559)

“อาจารย์สัญญาทุ่มเทต่อการสอนมากมาตรงเวลาเสมอและนำอุปกรณ์มาจัดเตรียมพร้อมสอน อาจารย์คอยให้คำปรึกษาเสมอตอนที่เรากำลังอยู่และเขาจะคอยช่วยถ้าเรายังทำไม่ได้ นอกจากการสอนอาจารย์ยังเป็นคณะกรรมการคัดเลือกผลงานประติมากรรมมาติดตั้งในจุฬาฯ อีกด้วย”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 2, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. มีความเชี่ยวชาญในศิลปะหลายแขนง
2. ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง
3. ให้คำปรึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
4. ทุ่มเทต่อการสอนศิลปะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของอาจารย์ศิลปศึกษา ด้านหน้าที่ และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า หน้าที่ความรับผิดชอบที่รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับมอบหมายตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยนั้น รองศาสตราจารย์มีความทุ่มเทในการสอน ทั้งยังมีความเชี่ยวชาญในวิชาศิลปะ สามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจนครอบคลุมเนื้อหาทางวิชาศิลปะทั้งหมด

2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในด้านการบริหาร การสอน ความเป็นครู และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านศิลปะปฏิบัติและศิลปะไทย จนเป็นที่ยอมรับในระดับคณะ ระดับมหาวิทยาลัย ระดับชาติและนานาชาติ

จากการสังเกตการเรียนการสอนภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558 พบว่า รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นอาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนวิชาศิลปะปฏิบัติทุกวิชา โดยมีเวลาการสอนวันละ 3-6 ชั่วโมง คิดเป็นสัปดาห์ละ 18 ชั่วโมง สอนวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ถึงแม้ว่ารองศาสตราจารย์สัญญาจะได้เกษียณอายุราชการไปแล้วก็ตาม แต่รองศาสตราจารย์สัญญายังคงมาสอนอย่างสม่ำเสมอตามหน้าที่อาจารย์ที่ตนได้รับผิดชอบไว้ สามารถดูได้จากวิชาที่รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบวิชา จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ เป็นสิ่งที่ยืนยันความสามารถ และทักษะในการสอน จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ จึงได้สรุปรายวิชาที่รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามรับผิดชอบได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 ตารางสอนภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558

	ชื่อวิชา	วัน	เวลา
1	ภาพพิมพ์โลหะ	วันจันทร์	13:00-16:00 น.
2	ลายไทยชั้นสูง	วันจันทร์	16:00-19:00 น.
3	ประติมากรรมชั้นสูง	วันอังคาร	16:00-19:00 น.
4	จิตรกรรมไทย	วันพุธ	15:00-18:00 น.
5	ประติมากรรมไทยสำหรับครู	วันพฤหัสบดี	13:00-16:00 น.
6	ภาพพิมพ์ไม้สำหรับครู	วันศุกร์	13:00-16:00 น.

จากการศึกษาข้อมูลการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า ความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญานั้นได้รับอิทธิพลจากอาจารย์ที่เคยสอนรองศาสตราจารย์สัญญาและได้นำความประทับใจในตัวอาจารย์ที่มีความเมตตา เอาใจใส่และดูแลผู้เรียนทุกคนมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแบบอย่างถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนอันได้แก่ อาจารย์นิพนธ์ พลิตะโกมล และศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลูด นิยมเสมอ เป็นต้น จึงเป็นแรงบันดาลใจให้รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นครูที่มีความเมตตา เอาใจใส่ผู้เรียนและตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ทั้งยังประพฤติตนเป็นแบบอย่างอันดีในวิชาชีพครู เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนที่ได้พบได้เรียนนั้นได้นำไปประพฤติปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพต่อไป

“ตอนที่ผมเรียนอยู่ที่ช่างศิลป์ผมชื่นชมอาจารย์นิพนธ์ ผลิตะโกมลมาก อาจารย์เขาสอนนักเรียนทีละคน ค่อยๆบอกค่อยๆแก้งานให้ ทำให้นักเรียนเข้าใจและทำงานอย่างถูกต้อง อาจารย์เป็นคนที่มีความตั้งใจในการมาก ผมจึงถือเป็นต้นแบบในการสอนจนมาถึงปัจจุบัน”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

“อาจารย์สัญญาเขาจะค้นคว้ากระบวนการที่ง่ายขึ้นในการทำงาน ศิลปะ เพื่อความรวดเร็วในการลงมือปฏิบัติหรือคิดอะไรแปลกใหม่ได้ก็นำมาสอนให้เราได้ทำงานได้ง่ายขึ้น”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

“อาจารย์สัญญาเป็นต้นแบบครูที่ผมอยากเป็น ผมคิดว่าถ้าผมเรียนจบแล้วได้เป็นครู ผมก็จะถืออาจารย์สัญญานี้แหละเป็นต้นแบบครับ เพราะอาจารย์อัธยาศัยดี มีความเมตตา ตั้งใจในการสอนและคอยให้กำลังใจเสมอ อาจารย์เป็นคนที่เห็นคุณค่าในตัวผู้เรียน มีความเท่าเทียมในการสอน และอาจารย์เน้นให้ลงมือทำเยอะๆจะได้เข้าใจครับ”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

เมื่อผู้เรียนประสบปัญหาในการทำงาน ทั้งทางวิธีการและเวลาการทำงาน รองศาสตราจารย์สัญญาจะเป็นผู้ที่พยายามหาทางแก้ไขร่วมกับผู้เรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งทางออกที่มีความพอใจทั้งสองฝ่าย เช่น การเลื่อนส่งเพราะมีเหตุจำเป็น การส่งงานล่าช้าและความไม่เข้าใจในวิธีการทำ เป็นต้น ความเป็นครูที่พยายามช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนของรองศาสตราจารย์สัญญาจึงเป็นภาพลักษณ์ที่ผู้ร่วมงานและผู้เรียนได้พบเห็น และเคารพในความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตนและมีน้ำใจของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

“ตอนที่เราเจอปัญหาตอนทำงานอาจารย์จะคอยคิดหาวิธีแก้ไขให้ตลอด บางทีตรงไหนที่ทำได้ อาจารย์ก็จะเข้ามาช่วยหรือถ้าไม่สามารถทำได้อย่างปุนกัตมือ อาจารย์ก็จะให้เปลี่ยนมาปั้นดินแทน เราสามารถแสดงความคิดเห็นได้เพื่อให้สามารถทำงานออกมาเป็นที่พอใจทั้งอาจารย์และเราสามารถทำได้ด้วย”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 3, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

การเรียนการสอนของรองศาสตราจารย์สัญญาจะเป็นการเรียนการสอนที่รับฟังผู้เรียน เพื่อการปรับตัวเข้าหากันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การเรียนจึงเป็นไปด้วยความสบายใจ ทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพในการแสดงมากขึ้น ทั้งนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนกล้าบอกเล่าปัญหาที่เกิดขึ้นขณะสอน ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างยั่งยืน

(วิชาประติมากรรมไทย, สังเกตการสอน, 18 กุมภาพันธ์ 2559)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. มีประสบการณ์ในด้านการบริหาร การสอน ความเป็นครู และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
2. สอนวิชาศิลปะปฏิบัติทุกวิชา
3. ได้รับอิทธิพลรูปแบบการสอนศิลปะจากอาจารย์ที่เคยสอน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของอาจารย์ศิลปศึกษา ด้านประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษาของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า ความเป็นอาจารย์ของรองศาสตราจารย์สัญญานั้นได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์จากอาจารย์ต้นแบบที่เคยสอนมา ในรูปแบบการสอน การใช้สื่อ และเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน

2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การเรียนการสอนศิลปะนั้นเป็นการสอนที่ผู้สอนควรมีประสบการณ์ในการทำงานศิลปะด้วย เพื่อที่จะสามารถเข้าใจในเนื้อหาของวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน และถ่ายทอดความรู้ในตำราออกมาอย่างเข้าใจ ให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามได้จริง

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นผู้บุกเบิกการสอนภาพพิมพ์ โดยริเริ่มการเรียนการสอนวิชาภาพพิมพ์เบื้องต้นซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้พื้นฐาน ทางด้านภาพพิมพ์ทั้งหมด สำหรับเตรียมความพร้อมในการเป็นครูศิลปะและการศึกษาขั้นสูงต่อไป นอกจากนี้ยังได้พัฒนาแทนพิมพ์จากเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้รับการยอมรับของการเป็นแทนพิมพ์ต้นแบบที่ใช้ในการเรียนการ

สอนระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ และมีนักวิชาการต่างประเทศขอมาศึกษาดูงานแทนพิมพ์และห้องปฏิบัติงานภาพพิมพ์อีกด้วย

นอกจากนี้รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่ำมยังได้ริเริ่มให้มีรายวิชาศิลปะไทยในสาขาศิลปศึกษา เป็นแห่งแรกในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีการเปิดสอนเกี่ยวกับศิลปะไทย

จากการศึกษาข้อมูลการเรียนการสอนศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่ำมพบว่า รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นผู้ที่สอนด้วยความรู้ที่ค้นคว้าจากตำราและประสบการณ์ที่ได้สร้างสรรค์ผลศิลปะมาเป็นเวลานาน มีรูปแบบการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ คือ มีความเมตตา ความใส่ใจต่อผู้เรียนทุกคน เห็นได้จากปฏิสัมพันธ์ภายในห้องเรียน ที่ผู้เรียนมีความสนิทสนมกับอาจารย์ผู้สอน เพราะรองศาสตราจารย์สัญญามีความต้องการที่จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนให้ได้มากที่สุด โดยไม่สร้างแรงกดดันต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนั้นได้แสดงศักยภาพที่มีออกมา

“อาจารย์สอนตลก คุณตลก เข้าถึงผู้เรียนครับ แต่มีความเคียวเซียวให้ทำงานได้ อาจารย์จะดูผลงานและให้คำแนะนำเพื่อเอาไปปรับแก้ให้ดีขึ้นต่อไปครับ”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 1, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

“อาจารย์สัญญาเป็นคนที่คุยได้แบบสนิทสนม คุยได้และเล่นด้วยได้ แต่เรายังมีความเคารพและเกรงใจในแบบของอาจารย์ค่ะ”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 3, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

ก่อนการสอนรองศาสตราจารย์สัญญาจะเตรียมการสอนทุกครั้งในทุกๆคาบ และจะเตรียมพร้อมสอน โดยมารอผู้เรียนเสมอ เมื่อผู้เรียนมาครบจึงเริ่มสอน เริ่มด้วยการทักทายอย่างเป็นกันเอง และบอกเล่าเรื่องที่จะสอนในวันนี้พร้อมยกเกร็ดความรู้สอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาที่สอน เพื่อเพิ่มความรู้อรอบตัวในแก่ตัวผู้เรียน รองศาสตราจารย์สัญญามักเล่าถึงประวัติศาสตร์ศิลปะ ความ เป็นมาของวิชาศิลปะต่างๆเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้ถึงรากเหง้าของศิลปะที่มีการพัฒนาผ่านยุคสมัยต่างๆจนมาถึงปัจจุบัน

จากนั้นจึงเข้าสู่บทเรียน เนื้อหารายวิชานั้นๆ รองศาสตราจารย์สัญญาจะมีสื่อการสอน เช่น ภาพ อุปกรณ์หรือเครื่องมือศิลปะ มาประกอบการสอนเสมอ ผู้เรียนจะได้เห็นของจริง ทำให้เข้าใจใน กระบวนการทางศิลปะง่ายมากขึ้น เมื่ออธิบายกระบวนการต่างๆเรียบร้อยแล้ว จึงให้ผู้เรียนได้ลงมือ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง โดยมีรองศาสตราจารย์สัญญาคอยดูแลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

รองศาสตราจารย์สัญญาจะคอยดูผลงานและให้คำแนะนำตลอดเวลา ซึ่งจะเข้าถึงผู้เรียนทุกคนเพื่อให้ผลงานออกมามีคุณภาพ ตัวผู้เรียนได้รับความรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

รองศาสตราจารย์สัญญานั้นสอนผู้เรียนทุกคนให้มีความรู้ความสามารถอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาไปพร้อมๆกัน เมื่อไม่เข้าใจในเนื้อหาที่สอน ผู้เรียนสามารถสอบถามเพื่อให้อาจารย์ชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมได้ ซึ่งรองศาสตราจารย์สัญญาจะคอยสังเกตลักษณะการทำงานของผู้เรียนแต่ละบุคคล จากนั้นจึงเข้าไปแนะนำวิธีการสร้างสรรค์ผลงานอย่างถูกต้อง เป็นอาจารย์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปสอบถามได้ตลอดเวลา

“กับผู้เรียนอาจารย์จะมีความเท่าเทียม ไม่ลำเอียง ให้งานหรือแก้ใขงานจะต้องทำเท่ากัน ไม่มีให้คะแนนใครพิเศษ อาจารย์จะผลักดันให้เด็กสามารถทำในสิ่งที่ทำไม่ได้ ค่อยๆทำก็จะทำได้ครับ อาจารย์จะคอยติดตามผลงานที่เราทำว่ามีพัฒนาการอย่างไรบ้าง”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

“อาจารย์เขามีวิธีการพูดกับเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกันไป มีวิธีให้กำลังใจต่างกัน สำหรับคนที่เก่ง เขาจะบอกว่าคุณถนัดด้านนี้ควรพัฒนาไปอย่างไร เขาจะแนะนำ ส่วนคนที่ยังไม่เก่ง เขาจะบอกว่าไม่เป็นไรทำบ่อยๆจะดีขึ้น และอาจารย์จะพูดในสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ เพราะแต่ละคนมีความสามารถแต่ละอย่างไม่เท่ากัน เหมือนเขารู้ว่าเด็กแต่ละคนเป็นอย่างไรควรพูดอย่างไร”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

นอกจากภาระงานในมหาวิทยาลัยแล้ว รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับการรับเชิญเป็นวิทยากรพิเศษผู้ให้ความรู้เรื่องศิลปะไทย ภาพพิมพ์และประติมากรรมครุฑพระราชทาน เนื่องจากรองศาสตราจารย์สัญญาเป็นมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ศิลปะเป็นอย่างมากและมีประสบการณ์ทำงานมานาน ทำให้มีความรู้ที่ลึกซึ้ง สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้

“อาจารย์สัญญาเป็นที่ปรึกษาให้แก่ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านการพิจารณาผลงานศิลปะ ทำงานศิลปะให้กับทางคณะต่างๆในมหาวิทยาลัยและเป็นวิทยากรตามโอกาส”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 4, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2559)

“เห็นอาจารย์ไปให้ความรู้ในที่ต่างๆเป็นวิทยากรพิเศษให้ความรู้ผู้อื่น นอกเหนือจากสอนในมหาวิทยาลัย แล้วก็มีการหน่วยงานมาให้อาจารย์ช่วย ปั้นพระ ปั้นเทพให้ค่ะ”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 3 คนที่ 4, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปิน ของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. พัฒนาแท่นพิมพ์จากเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. ริเริ่มให้มีรายวิชาศิลปะไทยในสาขาศิลปศึกษา เป็นแห่งแรกในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. สอนด้วยความรู้ที่ค้นคว้าจากตำราและประสบการณ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของอาจารย์ศิลปศึกษา ด้านประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า การสอนศิลปะทั้งด้าน ทฤษฎีศิลปะ และด้านศิลปะปฏิบัติ มีความชำนาญจากการศึกษาเอกสารตำรา ลงมือค้นคว้า และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่เสมอ ส่งผลต่อการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาที่มีความสามารถในการ ถ่ายทอดเนื้อหา วิธีการบวนการทางศิลปะได้เป็นอย่างดี

2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู

ในด้านการสอนรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นผู้บุกเบิกด้านการสอนภาพพิมพ์ สำหรับครูและศิลปะไทยในภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความเชี่ยวชาญในวิชาประติมากรรม ภาพพิมพ์และลายไทย ทั้งยังค้นคว้าหาวิธีการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

“อาจารย์สัญญาเคยได้รับรางวัลจากการประกวดทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ อาจารย์เก่งหลายด้านและสอนหลายวิชาครับ นิสิตชื่นชม และลงเรียนวิชาที่อาจารย์สอน อาจารย์ก็ประสบความสำเร็จในการสอน อาจารย์สัญญายังเป็นผู้ริเริ่มสอนลายไทยและประติมากรรมด้วย”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 2, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559)

จากการที่รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าต่อสาขาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้รับ แต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง 2 สมัย ด้วยเป็นผู้ที่มีความสามารถในวิชา ศิลปะหลากหลายแขนงและเข้าใจในวิชาศิลปะอย่างลึกซึ้ง สามารถถ่ายทอดได้อย่างถูกต้อง ทั้งยังตั้ง ตนอยู่ในความประพฤติปฏิบัติที่สามารถเป็นแบบอย่างของครูที่ดีแก่ผู้เรียนได้

“ในด้านความเป็นครูอาจารย์สัญญาเป็นรองศาสตราจารย์ เป็น ศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นี่คือตำแหน่งสูงสุดทาง วิชาการ ถือว่าเป็นการประสบความสำเร็จสูงสุด ทั้งลูกศิษย์ที่จบไปประสบ ความสำเร็จมากมาย”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 2, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2559)

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่าเกียรติ ประวัติด้านวิชาชีพครูของรองศาสตราจารย์สัญญานั้น เริ่มด้วยการเข้ารับราชการครูที่สาขาวิชา ศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา(ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา ในปัจจุบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพรองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้เขียนตำราความรู้ เพื่อยื่นขอตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ต่อมาจึงเขียนรายงานการวิจัยเรื่อง พระอาทิตย์กับความ รุ่งเรืองแห่งชีวิต ได้รับตำแหน่งรองศาสตราจารย์ เมื่อปลดเกษียณอายุราชการทางสาขาศิลปศึกษาได้ ต่ออายุราชการถึงสองครั้ง เพราะรองศาสตราจารย์สัญญาเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถสูง จากนั้นจึงได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง 2 สมัย ดังจะเห็น ได้จากตารางสรุปต่อไปนี้

ตารางที่ 6 สรุปเกียรติประวัติทางวิชาชีพครู

ปีพุทธศักราช	เกียรติประวัติ
2521	ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์
2537	ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาศิลปศึกษา
2546	ได้รับตำแหน่งรองศาสตราจารย์
2546	เป็นกรรมการบริหารฝ่ายกิจการนิสิตคณะครุศาสตร์
2548	เป็นกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

2555	ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ศาสตราจารย์ฯ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2556	ได้รับการเชิดชูเกียรติเป็น ศาสตราจารย์ฯ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

หนังสือและตำรา

เอกสารประกอบการสอน

สัญญา วงศ์อร่าม. วิชา Graphic. ปีการศึกษา 2519. 3 หน้า.

สัญญา วงศ์อร่าม. วิชาวิธีการเขียนภาพคน. 420110. ปีการศึกษา 2520. 20 หน้า.

สัญญา วงศ์อร่าม. วิชาภาพพิมพ์ไม้. 420211. ภาคต้น ปีการศึกษา 2520. 13 หน้า.

สัญญา วงศ์อร่าม. การเขียนภาพคนและจัดองค์ประกอบ

งานแต่ง เรียบเรียง แปลตำรา

สัญญา วงศ์อร่าม. ประวัติของศิลปินภาพพิมพ์ที่มีชื่อเสียงของโลก. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์ศิลปประภา, 2528.

สัญญา วงศ์อร่าม. ครูช ผลงานสร้างสรรค์สร้างของสัญญา วงศ์อร่าม. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์ช่างน้อย, 2551.

งานวิจัย

สัญญา วงศ์อร่าม. ดวงอาทิตย์กับความรุ่งเรืองแห่งชีวิต กรณีศึกษาและพัฒนา

กระบวนการสร้างสรรค์งานประติมากรรม: กรณีศึกษาการสร้าง

ประติมากรรม, 2546.

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. ค้นคว้าหาวิธีการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อนำมาถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
2. ได้รับแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 สมัย
3. ประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูที่ดีแก่ผู้เรียน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของอาจารย์ศิลปะ ด้านเกียรติประวัติ และผลงานทาง
วิชาชีพครูของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า ได้รับตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ และรองศาสตราจารย์ จากการเขียนตำราความรู้ ผลงานวิจัย และเป็นบุคคลสำคัญใน
การพัฒนาวิชาศิลปะ และมีความรู้ในศิลปะหลายแขนง ของสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสอนวิชาศิลปะปฏิบัติทั้ง จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์
และภาพประกอบ

3. บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่ามมีหลากหลายรูปแบบ เป็นศิลปินที่มีความสามารถในการทำจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ได้ ทำให้ผลงานที่ออกมามีความน่าสนใจในหลายๆผลงานมีการผสมผสานรูปแบบวิธีสร้างสรรค์ทำให้เกิดเรื่องราวใหม่ รูปร่างใหม่ เช่น การนำลายไทยผสมเข้ากับภาพพิมพ์ เป็นต้น โดยแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนั้นมักจะเป็นเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมรอบๆตัวของรองศาสตราจารย์สัญญาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถรับรู้และเข้าถึงได้ เป็นลักษณะของอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาปะทะกับความคิดของศิลปิน ทำให้เกิดความประทับใจหรือสะท้อนอารมณ์ เช่น เรื่อง สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

“เขาเป็นคนตัวเล็กที่ทำงานชิ้นใหญ่ มีความคิดคงเส้นคงวากล้าที่จะแสดงออก โดยเฉพาะงานชิ้นใหญ่ๆเขาทำมาก่อนทั้งนั้น ไม่ว่าจะเขียนลอกลายไทยคู่พระธรรมวัดเชิงหวายทั้งบานหรือแกะไม้เท้าฝาบ้านเขาก็ทำ”

(เพื่อนศิลปิน 2, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2559)

การก้าวเข้าสู่วงการด้านภาพพิมพ์ของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่ามนั้น เริ่มตั้งแต่การที่รองศาสตราจารย์สัญญาสอบได้คะแนนสูงทั้งด้านประติมากรรมและภาพพิมพ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิยมเสมอ จึงเห็นแววและให้รองศาสตราจารย์สัญญาเรียนด้านภาพพิมพ์ ทำให้อาจารย์ได้เริ่มสร้างชื่อเสียงทางด้านภาพพิมพ์ในขณะที่เป็นนักศึกษาโดยได้รับรางวัลเหรียญเงินจากผลงานภาพพิมพ์แกะไม้ชื่อ “โลกใหม่” จากงานศิลปกรรมแห่งชาติ ทั้งนี้การปั้นครุฑยังเป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งที่มีความโดดเด่น กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปั้นครุฑพระราชทานและเป็นบุคคลแนวหน้าของประเทศที่มีความรู้เกี่ยวกับครุฑเป็นอย่างมาก

“จุดเด่นของอาจารย์สัญญาก็คือภาพพิมพ์แกะไม้ ความเป็นศิลปินของเขามาจากภาพพิมพ์ ภาพพิมพ์เป็นตัวส่งให้เขาได้รับรางวัลระดับชาติ ได้รับทุนต่างประเทศและได้มาเป็นครุฑจนถึงปัจจุบัน ในส่วนความชอบของเขาก็เป็นการปั้น ปั้นครุฑมาเรื่อยๆ”

(เพื่อนศิลปิน 1, สัมภาษณ์, 28 มีนาคม 2559)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะ และศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. เป็นศิลปินที่มีความสามารถในการทำจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
2. มีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์
3. สร้างเครื่องมือสำหรับทำงานศิลปะเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้านแนวคิด
แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า รอง
ศาสตราจารย์สัญญาเป็นศิลปินที่สามารถสร้างผลงานได้หลายวิธีการ สร้างเครื่องมือในการทำงาน
ศิลปะให้มีความเหมาะสมต่อการลงมือทำ มีความคิดริเริ่ม โดยใช้สิ่งแวดล้อมรอบตัว และ
ประสบการณ์มาใช้ในงานสร้างสรรค์ศิลปะ

3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

ก่อนการลงมือสร้างลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทุกครั้ง รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
จะร่างภาพต้นแบบเพื่อศึกษาการจัดองค์ประกอบ และน้ำหนัก แสงเงา การร่างต้นแบบจะทำให้การ
ทำงานมีความง่ายมากขึ้นมากขึ้น เพราะศิลปินได้มองเห็นภาพรวมในสิ่งที่จะลงมือทำ และขั้นตอนการ
ทำงานจะแตกต่างกันออกไปตามสื่อที่ใช้ เช่นการทำจิตรกรรม ที่รองศาสตราจารย์สัญญาจะร่างแบบ
ขนาดเล็กแล้วนำมาขยายให้มีขนาดที่ต้องการ จึงลงมือวาดและลงสี ในด้านประติมากรรมจะมีทั้งการ
ร่างต้นด้วยรูปวาดและการปั้นต้นแบบขนาดเล็ก เพื่อไว้ใช้มองภาพรวมของผลงานที่ออกมา แล้วจึงนำ
ต้นแบบนั้นมาขยายเป็นผลงานชิ้นใหญ่อีกครั้ง

“อาจารย์จะให้ร่างแบบก่อนทำงานจริงทุกครั้ง เพื่อความแม่นยำและ
รวดเร็วในการทำงาน ตามแบบอย่างที่ว่าอาจารย์เคยทำ เพราะอาจารย์เขา
จะทำงานแต่ละทีเขาเองก็จะร่างแบบไว้เยอะ อย่างก่อนปั้นอาจารย์เขาก็
จะร่างแบบเอาไว้ดูก่อน”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 1, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2559)

นอกจากทำแบบร่างแล้วรองศาสตราจารย์สัญญายังมีการค้นคว้าเอกสารตำรามากมาย เพื่อหาข้อมูลนำมาสนับสนุนผลงาน ทำให้ผลงานมีความหมาย มีความเป็นมาที่สามารถพิสูจน์ได้ การสร้างสัญลักษณ์เพื่อตอบสนองเนื้อหาที่ต้องการสื่อสาร จากกระบวนการดังกล่าวผลงานจึงมี คุณภาพและน่าเชื่อถือในสายตาของนักสะสมผลงานศิลปะ

“อาจารย์เขามีการค้นคว้าหาเทคนิควิธีการใหม่ๆมาทำงาน ไม่ยึดติด กับรูปแบบเดิมๆ ให้ความสำคัญกับคนดูงาน งานของเขาเป็นภาพสะท้อน สังคม สามารถให้ผู้ชมมาสอบถามได้”

(ผู้เรียนชั้นปีที่ 4 คนที่ 4, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2559)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์ สัญญา วงศ์อร่าม ทั้งจากการสังเกตการระหว่างการทำงานสร้างสรรค์ของรองศาสตราจารย์สัญญา สัมภาษณ์รองศาสตราจารย์สัญญา สัมภาษณ์อาจารย์ผู้ร่วมงาน สัมภาษณ์เพื่อนศิลปิน และสัมภาษณ์ ผู้เรียน พบว่า รองศาสตราจารย์สัญญามีกระบวนการขั้นตอนในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ดังนี้

ตารางที่ 7 สรุปกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ	
1	ออกแบบภาพร่าง เพื่อดูภาพรวมของผลงาน
2	ขยายแบบให้เท่าผลงานจริง
3	ลงมือทำ
4	ดูจุดเด่นและจุดด้อยเมื่อออกมาเป็นผลงานจริง
5	ปรับแก้ผลงาน
6	ตรวจสอบความเรียบร้อยของผลงาน
7	ปรับแก้อีกครั้งเป็นอันสำเร็จ

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะ และศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. ศึกษาสภาพแวดล้อม ความรู้สึกนึกคิด นำมาถ่วงนกรองความรู้ให้เกิดความเข้าใจ แล้วจึงถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะ
2. ค้นคว้าเอกสารตำรามากมายเพื่อหาข้อมูลนำมาสร้างสรรค์ผลงาน
3. ตรวจสอบ ประเมินผลงาน และปรับแก้ตามสมควร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้านกระบวนการ
สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า ความเป็นศิลปินของ
รองศาสตราจารย์สัญญามีกระบวนการสร้างสรรค์ที่สั่งสมความรู้จากเอกสารตำรา ประสบการณ์การ
แก้ไขปัญหาต่างๆ และพัฒนาผลงานศิลปะเป็นวิธีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่คุณภาพ

3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามมีประสบการณ์การทำงานศิลปะมาหลายทศวรรษ จึงมี
ความชำนาญเฉพาะทางในเรื่องศิลปะทุกแขนง เมื่อต้องการที่จะลงมือสร้างสรรค์สิ่งใดทำให้รอง
ศาสตราจารย์สัญญาสามารถทำได้อย่างมีรายละเอียด เพราะเข้าใจในตัววิธีการ เช่น ภาพลายไทยที่จะ
แสดงเอกลักษณ์ประจำชาติและความอ่อนช้อย ภาพพิมพ์ที่แสดงชั้นเชิงของขั้นตอนการทำและผลงาน
ประติมากรรมครุฑพระราชทานที่แสดงความงดงาม แข็งแรง มีสง่าราศี

“อาจารย์มีความรู้รอบในศิลปะอย่างมาก เข้าใจอย่างลุ่มลึก ในการ
วาดลายไทย ภาพพิมพ์และปั้นครุฑ โดยเฉพาะการปั้นครุฑต้องยกให้เป็น
ที่หนึ่ง มีผลงานโดดเด่น”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 4, สัมภาษณ์, 19 พฤษภาคม 2559)

การจะลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้นั้น ศิลปินต้องมีความเข้าใจในวิธีการทำอย่างละเอียด
ลึกซึ้ง รองศาสตราจารย์สัญญาจึงเป็นผู้ที่แตกฉานในความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ทั้งนี้ยังได้ทดลองทำผลงาน
ศิลปะที่มีการผสมผสานวิธีการเข้าด้วยกันเพื่อหาวิธีการใหม่ๆมาใช้ทำงาน จากนั้นจึงนำความรู้ที่ได้ไป
ประยุกต์ใช้ในการสอนผู้เรียน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจึงเป็นไปในเชิงสุนทรีย์และหาข้อความรู้
ใหม่ๆในการคิดค้นวิธีการสร้างสรรค์ให้ผลงานสำเร็จออกมาอย่างสมบูรณ์

“ทุกครั้งที่ก่อนทำงานศิลปะผมเองจะมีแบบร่างแล้วถึงลงมือทำ องค์กรครูจะมีการปั้นแบบขึ้นเล็กก่อนเพื่อดูโดยรวม องค์กรครูนี้ผมค่อยๆพัฒนา มา ตอนเราปั้นเสร็จเอาไปติดตั้ง ก็จะดูว่ามีตรงไหนที่ยังสามารถเพิ่มหรือ ทำให้ดีได้มากกว่าเดิม ออกครูผมจะทำให้แน่นเพิ่มขึ้นค่อยๆเพิ่มขึ้นมา ปีก ก็จะทำให้โค้งไปด้านหลังแล้วดันปลายปีกให้โค้งมาข้างหน้า จะได้ดูเหมือน กำลังบิน เล็บครูตอนแรกจะดูนิ่งๆผมเลยไปศึกษาดูนกอินทรีแล้วจึงนำ ประยุกต์ ปรับแต่งให้เล็บครูดูแข็งแรงและดูดูดีมากขึ้น การปรับ เพิ่มเติมผมก็ค่อยๆทำ ดูว่าตรงไหนยังไม่ลงตัวเราก็ปรับไป เอาลิ้นใส่ เอา หัวใจใส่ไปในองค์กรครูก็ทำให้เรารู้สึกว่าองค์กรครูที่เราปั้นนี้มีชีวิตชีวาขึ้นนะ”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 29 มิถุนายน 2559)

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปิน ของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. มีความรู้เรื่องศิลปะเป็นอย่างมาก
2. เข้าใจในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างลึกซึ้ง
3. หาข้อความรู้ใหม่เสมอ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้านประสบการณ์ และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต้องใช้ความรู้จากศึกษาดำรงเอกสารความรู้ และประสบการณ์ในการลงมือ ทำ ทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขณะสร้างผลงาน และการแก้ไขปัญหา โดยการพัฒนาระบบการ รูปแบบการสร้างสรรค์ผลงาน ด้วยข้อความรู้ใหม่ให้เข้ากับยุคสมัย

3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะ

ในเส้นทางการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้รับรางวัล ตั้งแต่อยู่ในระดับอุดมศึกษา โดยส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมแห่งชาติและได้รับรางวัลรองชนะเลิศเหรียญเงิน ทำให้รองศาสตราจารย์สัญญาทำงานศิลปะอย่างจริงจัง จากนั้นได้แสดงผลงาน ศิลปะทั้งในประเทศและต่างประเทศ

“อาจารย์มีความโดดเด่นในพรสวรรค์การสร้างสรรค์ มีทักษะในการทำงานศิลปะสูง ข้อดีของอาจารย์คืออาจารย์เปิดสู่สังคม สู่มหาชนชน ไม่เก็บตัวไม่ถือตัวว่าคนต้องเข้ามาหาเขาเอง แต่เขาพร้อมที่จะนำตัวเองไปเปิดเผยต่อสังคม เพราะอาจารย์เขามีนิทรรศการอยู่เป็นระยะตลอดชีวิต ทั้งยังทำงานศิลปะอยู่อย่างสม่ำเสมอ”

(อาจารย์ผู้ร่วมงาน 1, สัมภาษณ์, 17 พฤษภาคม 2559)

นอกจากนี้การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะยังได้รับการชื่นชมจากชาวต่างชาติ จึงได้ยื่นผลงานศิลปะเพื่อขอรับทุนการศึกษา ซึ่งทำให้รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับทุนการศึกษาไปเรียนต่อวิชาภาพพิมพ์ที่ประเทศฮอลแลนด์อีกด้วย

“ผมเคยจัดแสดงภาพพิมพ์ที่ British Council ตอนนั้นมีชาวฮอลแลนด์มาชมผลงานแล้วเขาชอบ เขาก็ช่วยประสานงานกับทางรัฐบาลฮอลแลนด์ส่งผลงานผมเข้าไปให้เขาพิจารณา เป็นทุนของกระทรวงศึกษาและวิทยาศาสตร์ของประเทศเขา ไปเรียนที่รีทเพลอะคาเดมี่”

(รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2558)

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นศิลปินที่มีความสามารถมาตั้งแต่ยังเด็กโดยเริ่มจากการชอบวาดภาพเป็นอย่างมาก เมื่อป่าเห็นว่าชอบวาดภาพจึงได้พามาฝากตัวไว้กับนายช่างที่ซ่อมแซมภาพวาดที่วัด พระศรีรัตนศาสดาราม(วัดพระแก้ว)จึงได้วิชาทั้งเขียนภาพและประติมากรรม ต่อมาเข้าที่มหาวิทยาลัยศิลปากรจึงได้ศึกษาวิชาภาพพิมพ์จนมีฝีมือส่งประกวดศิลปกรรมแห่งชาติได้รับรางวัลเกียรตินิยม อันดับ 2 เหรียญเงิน ศิลปกรรมแห่งชาติและรางวัลเกียรตินิยม อันดับ 3 เหรียญทองแดง ศิลปกรรมแห่งชาติ หลังจากนั้นไปศึกษาที่ประเทศฮอลแลนด์ได้รับคัดเลือกสนับสนุนผลงานจากพิพิธภัณฑ์โดยรัฐบาลฮอลแลนด์ โดยได้สรุปเป็นตาราง ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 8 สรุปรางวัลในบทบาทศิลปิน

	ปี พุทธศักราช	รางวัลที่ได้รับ
1	2511	รางวัลเกียรติคุณ อันดับ 2 เหรียญเงิน ศิลปกรรมแห่งชาติ
2	2513	รางวัลเกียรติคุณ อันดับ 3 เหรียญทองแดง ศิลปกรรมแห่งชาติ
3	2518	ได้รับคัดเลือกสนับสนุนผลงานจากพิพิธภัณฑ์โดยรัฐบาล ฮอลแลนด์

ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานด้านจิตรกรรม

- 2511 ออกแบบและเขียนพัดสำหรับสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
2555 ออกแบบจิตรกรรมไทยพุทธประวัติ วัดสะอาดโนนงาม จังหวัดขอนแก่น

ผลงานด้านประติมากรรม

- 2511 ครุฑประดับหน้าบันองค์แรกที่พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท ในเขตพระราชวัง
โบราณ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2512 ครุฑองค์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก ติดตั้งธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาประตูน้ำ
2539 อนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ประดิษฐาน ณ โรงเรียนกาวิละวิทยาลัย จังหวัด
เชียงใหม่
2550 ครุฑติดตั้ง อาคารคลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา
2551 พระพิฆเนศวร เนื่องในโอกาสครบรอบวันสถาปนา 75 ปี คณะสถาปัตยกรรม
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2552 พระพฤษ์ ในโอกาสที่ผู้ก่อตั้งคณะครุศาสตร์ อายุครบ 100 ปี
2555 ครุฑ หล่อเรซินลงรักปิดทอง ถวายแด่องค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เนื่องใน
วันสถาปนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2555 ครุฑ แกะสลักไม้ ในโอกาสเปิดดำเนินการ บ้านบึงเวชกิจ คลินิกศูนย์แพทย์
พัฒนา อันเป็นโครงการส่วนพระองค์
2555 ประติมากรรมต้นแบบ พระพิฆเนศวร เถลิงพระเกียรติพระมิ่งขวัญการศึกษา
ไทยฉลองครบรอบ 55 ปี คณะครุศาสตร์

ผลงานทางด้านภาพพิมพ์

2547 ผลงาน ไฟใต้ ภาพพิมพ์แกะไม้ จำนวน 1 ภาพ ในงานแสดงนิทรรศการศิลปะ

โดยศิลปินกลุ่ม 4 INDIVIDUALISTS ณ หอศิลป์จามจุรี

2550 ผลงาน ไฟใต้ ภาพพิมพ์แกะไม้ จำนวน 14 ภาพ ในงานแสดงนิทรรศการศิลปะ

โดยศิลปินกลุ่ม 3 INDIVIDUALISTS ณ หอศิลป์จามจุรี

2551 ผลงาน เอาคืน ภาพพิมพ์แกะไม้ จำนวน 2 ภาพ ในงานแสดงนิทรรศการศิลปะ

สัญญา ณ หอศิลป์นิทรรศ ชั้น 7 ศูนย์วิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปการวิเคราะห์ประวัติที่ส่งผลต่อความเป็นอาจารย์ศิลปะ และศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม โดยมีประเด็นดังนี้

1. ได้รับรางวัลเกียรตินิยม อันดับ 2 และ 3 ศิลปกรรมแห่งชาติ
2. ได้รับทุนการศึกษาไปเรียนต่อวิชาภาพพิมพ์ที่ประเทศฮอลแลนด์
3. ได้รับคัดเลือกสนับสนุนผลงานจากพิพิธภัณฑ์โดยรัฐบาลฮอลแลนด์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้านเกียรติประวัติ และ
ผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม พบว่า ผลงานศิลปะของ
รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับรางวัลจากการส่งผลงานเข้าประกวด เพื่อค้นหาแนวทางในการเป็น
ศิลปินทางหนึ่ง และต่อยอดความรู้ด้วยการศึกษาเพิ่มเติมที่ต่างประเทศ ส่งผลต่อแนวคิดความเป็น
ศิลปินที่พัฒนารูปแบบงานอยู่เสมอ

ข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น สรุปการวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับบทบาทความเป็น
อาจารย์ศิลปศึกษา และศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วมได้ดังตารางต่อไปนี้

**ตารางที่ 9 สรุปการวิเคราะห์บทบาทความเป็นอาจารย์ศิลปะ และศิลปิน ของ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์ร่วม**

ความเป็นอาจารย์ศิลปะ	ความเป็นศิลปิน
มีความเมตตา	ทำงานสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
รับฟัง และให้คำปรึกษา	ขยันหมั่นเพียร
ให้เกียรติผู้อื่น	อ่อนน้อมถ่อมตน
สอนสนุก	รอบรู้ เข้าใจศิลปะหลายแขนง
มีความมุ่งมั่นในการสอน	ค้นคว้าวิธีการสร้างสรรค์ใหม่ๆ
ให้ความเป็นกันเองกับทุกคน	ไม่ยึดติดรูปแบบเดิม
เป็นแบบอย่างอาจารย์ที่ดี น่าเคารพ	แสดงนิทรรศการศิลปะสม่ำเสมอ
สอนศิลปะหลายวิชา	ชำนาญทักษะปฏิบัติ
เตรียมสื่อการสอน	จัดเก็บรักษาเครื่องมือ
มีความสามารถกระตุ้นผู้เรียน	ผลงานมีเอกลักษณ์

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม มีบทบาทด้านอาจารย์ศิลปะ และศิลปิน บทบาททั้งสองด้านมีความเชื่อมโยงกัน โดยด้านอาจารย์ศิลปะ รองศาสตราจารย์สัญญาได้สอนวิชาศิลปะปฏิบัติหลายวิชาทำให้เกิดความชำนาญในวิธีการสร้างสรรค์ ส่งผลต่อบทบาทศิลปิน ทำให้รองศาสตราจารย์สัญญา สามารถสร้างผลงานได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และด้านศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญานั้น ได้ส่งเสริม ทักษะปฏิบัติที่เกิดจากการทำงานด้านศิลปะอย่างจริงจัง ทำให้เกิดข้อความรู้ใหม่ วิธีการสร้างสรรค์ใหม่ๆ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนศิลปะ ถ่ายทอดสู่ผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการเรียนการสอนและแบบบันทึกผลงานศิลปะ เพื่อศึกษาประวัติความคิดเห็นโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มได้แก่ กรณีศึกษา, อาจารย์ผู้ร่วมงาน, ผู้เรียน และเพื่อนศิลปิน ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลประวัติชีวิต บทบาทของอาจารย์ศิลปะ และ บทบาทของศิลปิน เมื่อเก็บข้อมูลสมบูรณ์จึงได้นำมาวิเคราะห์ดังนี้

1. ประวัติชีวิต

1.1 ครอบครัว

จากการเก็บข้อมูลจากเอกสารและแบบสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เกิดในครอบครัวที่มีய่าปั้นตัวสัตว์เป็นกระปุกออมสินขายจึงได้คลุกคลีกับศิลปะ รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นคนที่รักในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ป้าได้นำไปฝากไว้กับช่างที่เคยเขียนวัดพระแก้ว และเรียนที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ต่อมาเข้าศึกษาต่อที่ สาขาวิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วาดภาพขายแก่ชาวต่างชาติ โดยอาศัยฝากร้านขายภาพชื่อร้าน ศิลปาคาร เมื่อจบการศึกษาได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะออกมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน จากข้อมูลดังกล่าว ส่งผลต่อบทบาทการเป็นศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามในการเข้าสู่แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานอย่างจริงจัง ด้วยการเข้าศึกษาที่สถาบันสอนศิลปะ เพื่อพัฒนาทักษะ

1.2 การศึกษา

รองศาสตราจารย์สัญญาเข้าเรียนในโรงเรียนวัดมหารพเป็นแห่งแรก จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองศาสตราจารย์สัญญาจึงเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นรุ่นแรกของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรจน์ ประสานมิตร ก่อนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้เขียนบทความเกี่ยวกับลายไทยลงหนังสือสาธิตนุสรณ์ ต่อมาได้สมัครเข้าเรียนที่โรงเรียนศิลปศึกษา (วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ขณะที่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน)นั้น รองศาสตราจารย์สัญญาได้พบกับอาจารย์นิพนธ์ ผลิตะโกมล เป็นอาจารย์สอนศิลปะที่ รองศาสตราจารย์สัญญาประทับใจกับรูปแบบการเรียนการสอน รองศาสตราจารย์สัญญาจึงได้นำสิ่งที่ ครูได้สอนและประพุดินั้นมาปฏิบัติตามในชีวิตการทำงานด้านความเป็นครูศิลปะ ระดับอุดมศึกษา รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามได้เข้าเรียนที่สาขาวิชาภาพพิมพ์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์ สัญญาได้เข้ารับราชการครูที่สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา(ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และ นาฏศิลป์ศึกษาในปัจจุบัน) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับทุนไปศึกษาสาขาวิชา ภาพพิมพ์ที่รีทเฟล อะคาเดมี เมืองอัมสเตอร์ดัม ประเทศฮอลแลนด์

จากข้อมูลที่กล่าวมาส่งผลต่อบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญา โดยได้รับอิทธิพลทางการสอนจากอาจารย์ที่เคยสอนมาเป็นต้นแบบในการทำงาน และแนวคิด ของอาจารย์ศิลปะ

1.3 ปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นครูที่มีประสบการณ์สอนศิลปะมาตั้งแต่ครั้งที่ศึกษาอยู่ โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) ได้มีโอกาสมาสอนศิลปะที่โรงเรียนสาธิตแห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นครูที่มีความเมตตาต่อผู้เรียน และเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างมาก รองศาสตราจารย์สัญญา มีความตั้งใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และนำประสบการณ์ ความชำนาญในการปฏิบัติงานมาใช้สอนศิลปะ ลักษณะที่กล่าวนี้ล้วนส่งเสริมบทบาทความเป็น อาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญาตั้งแต่ครั้งเป็นนักศึกษา จนเข้ารับราชการ และได้ ถ่ายทอดความรู้มาเป็นเวลานาน

2. บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา

2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นบุคคลที่มีความสามารถรอบด้าน มีความเชี่ยวชาญในศิลปะหลากหลายแขนง ทั้งที่เป็นศิลปะไทยและศิลปะสากล ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญานั้นมีรูปแบบทั้งแบบประเพณีและสมัยใหม่ สามารถถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งยังทุ่มเทเวลาในการเตรียมการสอน คิดค้นเทคนิคการสอน การสร้างสรรค์สื่อที่แปลกใหม่อยู่เสมอ ใส่ใจในคำแนะนำ กระตุ้น และให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล มีการเขียนข้อเสนอแนะสำหรับงานแต่ละชิ้นอย่างละเอียด

2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในด้านการบริหาร การสอน ความเป็นครู และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านศิลปะปฏิบัติและศิลปะไทย จนเป็นที่ยอมรับในระดับคณะ ระดับมหาวิทยาลัย ระดับชาติและนานาชาติ

ความเป็นครูของรองศาสตราจารย์สัญญา คือ การช่วยเหลือผู้เรียนทุกคนให้ได้รับความรู้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน จึงเป็นภาพลักษณ์ที่ผู้ร่วมงาน ผู้เรียนได้พบเห็น และเคารพในความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความมีน้ำใจของรองศาสตราจารย์สัญญา

2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การเรียนการสอนของรองศาสตราจารย์สัญญาจะเป็นการเรียนการสอนที่รับฟังผู้เรียน เพื่อการปรับตัวเข้าหากันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การเรียนจึงเป็นไปด้วยความสบายใจ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นผู้บุกเบิกการสอนภาพพิมพ์ โดยริเริ่มการเรียนการสอนวิชาภาพพิมพ์เบื้องต้นซึ่งเป็นการบูรณาการความรู้พื้นฐาน ทางด้านภาพพิมพ์ทั้งหมด สำหรับเตรียมความพร้อมในการเป็นครูศิลปะและการศึกษาขั้นสูงต่อไป นอกจากนั้นยังได้พัฒนาแท่นพิมพ์จากเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้รับการยอมรับของการเป็นแท่นพิมพ์ต้นแบบที่ใช้ในการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ และมีนักวิชาการต่างประเทศขอมาศึกษาดูงานแท่นพิมพ์และห้องปฏิบัติงานภาพพิมพ์อีกด้วย

นอกจากนี้รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามยังได้ริเริ่มให้มีรายวิชาศิลปะไทยในสาขาศิลปศึกษา เป็นแห่งแรกในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีการเปิดสอนเกี่ยวกับศิลปะไทย รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นผู้ที่สอนด้วยความรู้ที่ค้นคว้าจากตำรา ประสบการณ์ที่ได้ดูผลงานศิลปะ

จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะมาเป็นเวลานาน เป็นอาจารย์ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปสอบถาม ปรึกษาได้ตลอดเวลา

2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู

รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเป็นผู้ให้ความรู้มากกว่า 5 ทศวรรษ ทำให้รูปแบบการเรียนการสอน และผลงานทางวิชาการเป็นที่ยอมรับในสายอาชีพ รองศาสตราจารย์สัญญานั้นเป็นครูที่มีความตั้งใจแน่วแน่ในการสอนให้ผู้เรียนได้พัฒนาฝีมือ ความรู้ ความสามารถของตนเองให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ตำแหน่งทางวิชาการของรองศาสตราจารย์สัญญา เริ่มจากตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ได้รับแต่งตั้ง จากการแต่งตั้งราชการสอนศิลปะให้ความรู้แก่สาธารณชน ต่อมาจึงได้ทำผลงานวิจัยเกี่ยวกับประติมากรรม ที่ตนเองได้ลงมือปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงาน แล้วนำมาประยุกต์เป็นเนื้อหาเข้าสู่บทเรียน พัฒนารูปแบบจนสามารถนำมาเป็นรูปแบบการเรียนที่ใช้ประสบการณ์การปฏิบัติงานจริง ทำให้เข้าถึงประโยชน์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง นอกจากนี้รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามยังได้รับการแต่งตั้งเป็นศาสตราจารย์พิเศษแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึง 2 สมัย ในพุทธศักราช 2555 และ 2556

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ข้อมูลข้างต้นส่งผลต่อบทบาทอาจารย์ศิลปศึกษาของรองศาสตราจารย์สัญญาในด้านหน้าที่ ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตน ยังส่งผลต่อบทบาทความศิลปินที่ต้องมีระเบียบวินัยในการทำงาน การค้นคว้าหาความรู้อยู่ประจำ การทำงานด้านอาจารย์ศิลปศึกษา และการเป็นศิลปินนั้น ส่งผลเชื่อมโยงกันใน ด้านการปฏิบัติตน การทำงาน ที่ต้องตั้งใจมุ่งมั่น มีความขยันหมั่นเพียร มีทักษะ เชี่ยวชาญในเรื่องศิลปะทุกแขนง

3. บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามจะสื่อถึงสภาพแวดล้อมสภาพสังคมที่รองศาสตราจารย์สัญญาได้รับรู้หรือประสบมา เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถรับรู้และเข้าถึงได้ รองศาสตราจารย์สัญญาได้เริ่มเข้าสู่การเรียนรู้พัฒนาทักษะฝีมือทางด้านศิลปะตั้งแต่ได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนศิลปศึกษา(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) เป็นการเริ่มการเรียนศิลปะที่มีความจริงจัง เมื่อมีความสนใจใฝ่รู้ในศิลปะเป็นอย่างมากทั้งสนใจในการเป็นศิลปินที่ต้องการสร้างผลงานศิลปะต่อเนื่อง จึงได้เข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยศิลปากร พัฒนาแนวคิด ทักษะฝีมือ ค้นหารูปแบบการสร้างสรรค์ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทั้งยังต่อยอดความรู้ด้วยการศึกษาวิชาศิลปะ สาขาภาพพิมพ์ที่ประเทศฮอลแลนด์

3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญาธิการค้นคว้าเอกสารตำรามากมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมา ไตร่ตรองหลักเหตุ และผล เข้าไปคลุกคลีกับสภาพแวดล้อม หรือรับรู้ความข่าวสารที่แสดงความรู้สึก ถึงสภาวะอารมณ์ จากนั้นจึงนำข้อความรู้ที่มีมาผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์จนตกผลึกออกมา เป็นการสื่อสาร ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวผลงานสู่ผู้ชม

3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

การลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น ศิลปินต้องมีความเข้าใจในวิธีการทำอย่างละเอียดลึกซึ้ง รองศาสตราจารย์สัญญาธิการจึงเป็นผู้ที่แตกฉานในความรู้เกี่ยวกับศิลปะ ทั้งนี้ยังได้ทดลองทำผลงานศิลปะ ที่มีการผสมผสานวิธีการเข้าด้วยกันเพื่อหาวิธีการใหม่ๆมาใช้งาน จากนั้นจึงนำความรู้ที่ได้ไป ประยุกต์ใช้ในการสอนผู้เรียน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจึงเป็นไปในเชิงสุนทรีย์และหาข้อความรู้ ใหม่ๆในการคิดค้นวิธีการสร้างสรรค์ให้ผลงานสำเร็จออกมาอย่างสมบูรณ์ เมื่อการสร้างสรรค์ผลงาน นั้นสำเร็จ รองศาสตราจารย์สัญญาธิการจะเก็บข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนำมาหาทางแก้ไข ปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นการพัฒนาตนเอง และผลงาน

3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ศิลปะ

เมื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ที่จะเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะรองศาสตราจารย์สัญญาธิการ ส่งผลงานเข้าประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ โดยได้รับรางวัลรองชนะเลิศเหรียญเงิน เมื่อจบจาก มหาวิทยาลัยศิลปากรแล้ว ได้ส่งผลงานเข้าประกวดอีกครั้งและได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับสอง เหรียญทองแดง จากนั้นได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานศิลปะทั้งในประเทศและต่างประเทศออกมาเป็น ระยะ ผลงานศิลปะได้รับการชื่นชมจากชาวต่างชาติที่ได้ชมนิทรรศการภาพพิมพ์ เพื่อนชาวฮอลแลนด์ ได้แนะนำให้รองศาสตราจารย์สัญญาธิการยื่นผลงานศิลปะเพื่อขอรับทุนการศึกษาจากรัฐบาลฮอลแลนด์ ข้อมูลดังกล่าวส่งผลต่อบทบาทการเป็นศิลปินที่ได้ศึกษาความรู้ใหม่ วิธีการใหม่นำมาประยุกต์ใช้กับ ผลงานของตนเอง และนำความรู้กลับมาสอนที่สาขาศิลปศึกษาในบทบาทอาจารย์ศิลปศึกษา

โดยบทบาทศิลปินนั้นส่งผลต่อความเป็นครูศิลปะอย่างเด่นชัดในแง่ ความเชี่ยวชาญที่เกิดจากการ ปฏิบัติงานจริง และเป็นแนวทางในการสอนศิลปศึกษาด้วยความเข้าใจกระบวนการสร้างสรรค์ อย่างลึกซึ้ง สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดกับผู้เรียนได้ นำประสบการณ์มาพัฒนาเครื่องมือ รูปแบบการ สอน และวิธีการพูดที่เข้าใจในธรรมชาติของวิชานั้น ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เกิดจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และความรู้จากประสบการณ์ที่สามารถทำให้ผู้เรียนทำงานได้สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะ และบทบาทศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม จึงสรุปผลการวิจัยได้ว่า บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญาได้รับอิทธิพลจากวิธีการสอนของอาจารย์นิพนธ์ ผลิตะโกมล ขณะศึกษาอยู่ที่โรงเรียนช่างศิลป์(วิทยาลัยช่างศิลป์ในปัจจุบัน) เมื่อเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ในสาขาวิชาภาพพิมพ์ ศาสตราจารย์เกียรติคุณชูลุด นิมมเสมอ มีความต้องการให้นักศึกษาเป็นอาจารย์สอนวิชาภาพพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่อไป จากข้อมูลดังที่กล่าวมาจึงส่งผลต่อบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญาในด้านการประพาดิติน รูปแบบการสอน ที่ได้รับการถ่ายทอดจากคณาจารย์ด้านศิลปะหลายท่าน โดยบทบาทอาจารย์ศิลปะยังส่งผลต่อบทบาทศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา ในด้านความเชี่ยวชาญที่เกิดจากการสอนวิชาศิลปะปฏิบัติหลายวิชา เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และภาพประกอบ เป็นต้น ทำให้ความเชี่ยวชาญส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่มีความเข้าใจ ลึกซึ้งมากขึ้น

ด้านบทบาทศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม เป็นศิลปินที่ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้หลายประเภท เช่น ผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งการทำงานศิลปะทำให้รองศาสตราจารย์สัญญา เกิดประสบการณ์จากการทำงาน การแก้ไขปัญหา ขณะทำงาน เกิดองค์ใหม่จากการทำงานศิลปะประเภทต่างๆ ทำให้เป็นผู้มีทักษะปฏิบัติที่ดี ส่งผลต่อบทบาทอาจารย์ศิลปะที่ต้องมีการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่เสมอ รองศาสตราจารย์สัญญาได้นำความรู้ด้านทักษะปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการสอน เช่น การทำเครื่องมือปฏิบัติงานใช้เองเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อผลงานชิ้นนั้นๆ การจัดขั้นตอนการทำงานศิลปะอย่างมีระบบแบบแผน ทั้งนี้กระบวนการต่าง ๆ นั้น เกิดจากประสบการณ์ที่รองศาสตราจารย์สัญญาได้ลงมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อหาความรู้ใหม่ๆนำมาสอนผู้เรียนให้มีความรู้ที่ร่วมสมัย

จากการสรุปผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า บทบาทอาจารย์ศิลปะ และบทบาทศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม มีความเชื่อมโยง และสนับสนุนกัน ในด้านความเชี่ยวชาญ ด้านทักษะปฏิบัติ ที่จะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ได้ อาจารย์ศิลปะมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอยู่เสมอ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ๆ ให้มีความร่วมสมัย มีความเชี่ยวชาญในการทำงานศิลปะ และสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามเป็นแบบอย่างที่ดีในการถ่ายทอดความรู้ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ต่ออาจารย์ศิลปะ ผู้เรียนและศิลปินรุ่นหลังได้นำรูปแบบการทำงานมาเป็นตัวอย่างในการเป็นผู้รอบรู้ในวิชาชีพของตน สามารถพัฒนาความรู้ และประยุกต์ใช้กับกระบวนการสร้างสรรค์อื่นๆได้

อภิปรายผล

บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม มีความสอดคล้องกันในลักษณะบูรณาการ โดยใช้ความรู้ความสามารถจากประสบการณ์การทำงานที่ได้สะสมมาเป็นเวลานานจากการลงมือทำและแก้ไขปัญหา สู่การถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. บทบาทของอาจารย์ศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญาเป็นอาจารย์ที่มีความสามารถในการวาด การปั้น ศิลปะไทย และ ภาพพิมพ์ สร้างผลงานศิลปะแสดงนิทรรศการ อย่างต่อเนื่อง ในการสอนรองศาสตราจารย์สัญญายังรู้ถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ เข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน และหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งตรงกับที่ Paston (1973) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปะศึกษาต้องเป็นผู้รอบรู้ มีความสามารถในการกระตุ้น และ สร้างผลงานศิลปะในลักษณะกิจกรรมของศิลปิน

รองศาสตราจารย์สัญญาศึกษาเอกสารตำรา และมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะจึงสอนได้ทั้งทฤษฎี และศิลปะปฏิบัติ ทั้งยังมีความสุภาพ สงบ ตั้งใจในการสอนเพื่อที่จะ ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน ตามที่ โชคชัย ชยธวัช (2547) กล่าวว่า อาจารย์ศิลปะศึกษาควรสอนได้ทั้ง ทฤษฎี และปฏิบัติ ทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างความประพฤติที่ดีงามแก่ผู้อื่น รองศาสตราจารย์สัญญา เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน พูดคุยอย่างเป็นกันเอง มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มองเห็นความ เท่าเทียมในทุกๆสายอาชีพ ตรงกับ เลิศ อานันท์นะ (2535) ที่ได้กล่าวว่า อาจารย์ควรมีอารมณ์ขัน และมีโลกทัศน์ที่ดี

ลักษณะดังกล่าวส่งผลต่อบทบาทความเป็นอาจารย์ศิลปะ และศิลปินของ รองศาสตราจารย์ สัญญา โดยเชื่อมโยงจากความสัมพันธ์ในลักษณะการประยุกต์ใช้ทักษะศิลปะ จากประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ศิลปะสู่รูปแบบการสอน และใช้กระบวนการการสอนเพื่อค้นคว้าวิธีการใหม่ ศึกษา พัฒนาการของศิลปะ เพื่อพัฒนาเครื่องมือนำเสนอผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เมื่อทำการสอนวิชา ศิลปะ อาจารย์ศิลปะศึกษาจะได้ใช้ความรู้พื้นฐานทำซ้ำ จนเกิดความชำนาญในทักษะ จากนั้นจึงเริ่ม พัฒนาการวิธีการสร้างสรรค์ผลงาน จากความเชี่ยวชาญในการสอนหลายครั้ง ทำให้เกิดแนวทางศิลปะ ปฏิบัติที่มีความครอบคลุมเนื้อหาความรู้ ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

ตารางที่ 10 ตารางสรุปคุณลักษณะของอาจารย์ศิลปะกับ
รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

คุณลักษณะของอาจารย์ศิลปศึกษา	รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
ผู้รอบรู้ (Paston, 1973)	ผู้สอนมีความสามารถในการวาด การปั้น ศิลปะไทย และภาพพิมพ์
สร้างผลงานศิลปะในลักษณะกิจกรรมของศิลปิน (Paston, 1973)	สร้างผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง และมีการแสดงนิทรรศการ
ความสามารถในการกระตุ้น (Paston, 1973)	รู้ถึงสิ่งที่ผู้เรียนต้องการ เข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน และหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน
สอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ (โชคชัย ชยธวัช, 2547)	ศึกษาเอกสารตำราและมีประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
เป็นแบบอย่างความประพฤติที่ดีงาม (โชคชัย ชยธวัช, 2547)	มีความสุขภาพ สงบ และตั้งใจในการสอนเพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน
มีอารมณ์ขัน (เลิศ อานันท์นะ, 2535)	พูดคุยอย่างเป็นกันเอง ยิ้มแย้ม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน
มีโลกทัศน์ที่ดี (เลิศ อานันท์นะ, 2535)	มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มองเห็นความเท่าเทียมในทุกๆสายอาชีพ

2. บทบาทของการเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

รองศาสตราจารย์สัญญาในบทบาทศิลปินนั้น เป็นศิลปินที่มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นอย่างมาก จึงเข้าใจในกระบวนการสร้างที่หลากหลาย เรียนรู้การสร้างสรรคผลงานหลายรูปแบบทั้งแบบไทยประเพณี และสากล มีความขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา มีความประพฤติสม่ำเสมอ เป็นผู้ที่มีความนอบน้อมต่อผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน สร้างสรรคผลงานศิลปะ และแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะอยู่เสมอ ดังที่ ฉลอง พินิจสุวรรณ (2547) ได้กล่าวถึงความเป็นศิลปินไว้ว่า ศิลปินต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจศิลปะมาก ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง และจัดแสดงผลงานศิลปะ

ในลักษณะการทำงานศิลปะของรองศาสตราจารย์สัญญา จะเป็นผู้ที่มีการเตรียมพร้อมอุปกรณ์สำหรับสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ มีความขยัน และจะทำงานศิลปะเมื่อว่างเว้นจากงานราชการ มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานหลากหลายรูปแบบ สามารถสร้างภาพในจินตนาการให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้ ในผลงานทุกชิ้นจะถูกสอดแทรกความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและรูปแบบเฉพาะตัวลงไป โดยจะทำความเข้าใจ และเรียนรู้สภาพแวดล้อม แล้วจึงถ่ายทอดออกมา จากนั้นจะนำผลงานออกสู่สาธารณะ เพื่อรับฟังเสียงตอบรับและการวิจารณ์จากผู้อื่น แล้วนำความผิดพลาดในผลงานชิ้นก่อนมาปรับปรุงผลงานชิ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น โดยรองศาสตราจารย์สัญญา มักแสดงผลงานร่วมกับผู้อื่น และพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับศิลปินอื่นๆเป็นประจำ ซึ่งตรงกับที่ David N.Perkins (2007) กล่าวถึงอุปนิสัยเชิงศิลปินว่า ศิลปินต้องลงมือสร้างงาน เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุทางศิลปะ ใส่ใจ มุ่งมั่น ให้ความสำคัญ และมุ่งมั่นทำงานอย่างขยันพากเพียร สามารถวาดสิ่งที่รู้สึกนึกคิด และจินตนาการออกมาเป็นชิ้นงาน ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน สร้างผลงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว ศิลปินต้อง มีความสนใจในสิ่งรอบตัวอย่างใกล้ชิดจนสามารถเห็นสิ่งที่มองข้าม มีการพูดคุยปรึกษากับบุคคลอื่นๆ รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าที่เคยทำ และสำรวจความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ ความเข้าใจโลกศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะศิลปินกับศิลปินคนอื่นๆในสังคมที่กว้างขึ้น ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นนั้นส่งเสริมบทบาทความเป็นศิลปินของรองศาสตราจารย์สัญญา ด้วยเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านทักษะศิลปะ เชี่ยวชาญทั้งทฤษฎี และศิลปะปฏิบัติ สิ่งนี้ทำให้ส่งผลถึงบทบาทความเป็นครู ด้วยความเป็นผู้รอบรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทุกแขนงทำให้สามารถถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้อย่างเข้าใจ

ตารางที่ 11 ตารางสรุปความเป็นศิลปินกับรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

ลักษณะของความเป็นศิลปิน (ฉลอง พินิจสุวรรณ, 2547)	รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจศิลปะมาก	เข้าใจในกระบวนการสร้างที่หลากหลาย เรียนรู้ การสร้างสรรค์ผลงานหลายรูปแบบทั้งแบบไทย ประเพณี และสากล
ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	มีความประพฤติสม่ำเสมอ เช่น ตรงต่อเวลา ขยันหมั่นเพียร
อ่อนน้อมถ่อมตน	เป็นผู้ที่มีความอ่อนน้อมต่อผู้อื่น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน
ทำงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง	ทำทุกครั้งเมื่อมีเวลาว่างจากงานราชการ
จัดแสดงผลงานศิลปะ	ยังคงจัดแสดงผลงานศิลปะออกมาเรื่อยๆ

ตารางที่ 12 ตารางสรุปอุปนิสัยเชิงศิลป์กับรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

อุปนิสัยเชิงศิลป์ (David N.Perkins, 2007)	รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม
1.ลงมือสร้างงาน เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุทางศิลปะ	เป็นผู้ที่มีความเตรียมพร้อมอุปกรณ์ในการสร้างงาน
2.ใส่ใจ มุ่งมั่น ให้ความสำคัญและมุ่งมั่นทำงานอย่างขยันพากเพียร	มีความขยัน ทำงานศิลปะเมื่อว่างเว้นจากงานราชการ
3.สร้างภาพในใจ วาดสิ่งที่รู้สึกนึกคิดและจินตนาการออกมาเป็นชิ้นงาน	สร้างสรรค์ผลงานหลากหลายรูปแบบ ภาพพิมพ์ ถูกสร้างภาพในจินตนาการ
4.ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน สร้างผลงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว	ในผลงานทุกชิ้นจะถูกสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดและรูปแบบเฉพาะตัวลงไป
5.การสังเกต มีความสนใจในสิ่งรอบตัวอย่างใกล้ชิดจนสามารถเห็นสิ่งที่มองข้าม	เข้าใจและเรียนรู้สภาพแวดล้อม แล้วจึงถ่ายทอดออกมา
6.สะท้อนความคิด การพูดคุยปรึกษากับบุคคลอื่นๆ	นำผลงานออกสู่สาธารณะ เพื่อรับฟังเสียงตอบรับและการวิจารณ์จากผู้อื่น
7.ขยายและสำรวจ รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นมากกว่าที่เคยทำและสำรวจความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์	นำความผิดพลาดในผลงานชิ้นก่อนมาปรับปรุงผลงานชิ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น
8.ความเข้าใจโลกศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะศิลปินกับศิลปินคนอื่นๆในสังคมที่กว้างขึ้น	แสดงผลงานร่วมกับผู้อื่น และพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับศิลปินอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและการเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่ามนั้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการความรู้จากศาสตร์ต่างๆมาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ ทั้งการรู้แบบการทำงานและการใช้ชีวิต การทำตนเองให้แบบอย่างของ ครูศิลปะที่ดี ที่มีความตั้งใจในการทำงานและถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปถ่ายทอดต่ออย่างสมบูรณ์

2. แนวทางการสอนศิลปะปฏิบัติของรองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่ามสามารถนำมาเป็นต้นแบบสำหรับอาจารย์ศิลปะ และศิลปินรุ่นต่อไปได้ โดยกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่ส่งผลเชื่อมโยงกับวิธีการสอน รูปแบบการสอน ที่เกิดจากประสบการณ์การทำงานศิลปะ และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาความรู้ที่สอนผู้เรียน ยังส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มีความรู้ลึกซึ้งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในแขนงต่างๆ เพื่อให้สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้และพัฒนาเชื่อมโยงกับหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาจิตรกรรมร่วมสมัย ประติมากรรม ลายไทย ภาพพิมพ์ และภาพประกอบ เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มีความเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- เลิศ อานันท์นง. (2535). เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชคชัย ชยธวัช. (2547). ครูพันธุ์ใหม่. กรุงเทพมหานคร: วรณสาส์น.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2524). หลักและวิธีการการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). เอกสารคำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. (2549). แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กานดา ณ ถลาง. (2552). สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ฉลอง พินิจสุวรรณ. (2547). สุจิตร์นิทรรศการศิลปะตามฮีตโดยฮอยสลาเมือง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชาย โปธิสิตา. (2547). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาย โปธิสิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรมล ตีรณสาร. (2549). แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรลือ ขอรวมเดช. (2533). สภาพและปัญหาการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. (ปริญญาโทบริหารศิลป์), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บันลือ พุกกะวัน. (2536). วรรณกรรมเด็ก. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสพ ลีเหมือดภัย. (2543). ศิลปนิยม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2534). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

- ปยุณรัตน์ พิชญ์ไพพบูลย์. (2547). ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัย ตูรงคินานนท์. (2538). การศึกษาและกระบวนการทำงานศิลปะภาพพิมพ์ของศิลปินชั้นเยี่ยมเดชา วราขุน. (ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีระพงศ์ กุลพิศาล. (2531). มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- มนชัย พิทยวราภรณ์. (2547). การศึกษาแบบการเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2542). ศิลปศึกษา ความเป็นมา ปรัชญา หลักการ วิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอนและการค้นคว้าวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. (2545). ศิลปศึกษาแนวปฏิรูปฯ: ความเป็นมา ปรัชญาหลักการ วิวัฒนาการด้านหลักสูตร ทฤษฎีการเรียนการสอน และการค้นคว้าวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี จุฑะรพ. (2539). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์.
- รุ่งรังษี วิบูลชัย. (2544). การพัฒนาตัวบ่งชี้ร่วมของคุณภาพการสอนในระดับอุดมศึกษา. (ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. CHULALONGKORN UNIVERSITY
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2530). อุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). การพัฒนาการเรียนการสอนทางการระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิไล ตั้งสมคิด. (2544). การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2518). หลักสูตรการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิภาวี คงมาลัย. (2553). ศึกษาบทบาททางศิลปศึกษาของเกริก ยุ้นพันธ์. (ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรัช ปิ่นแก้ว. (2554). กระบวนทัศน์ศิลปศึกษาหลังสมัยใหม่ในประเทศไทย. (ปริญญาดุษฎีบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิมวอลอาร์ต.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2551). ศิลปะวิจารณ์ สี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อีแอนด์ไอคิว.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). ศิลปะระดับมัธยมศึกษา ปัตตานี. ปัตตานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนัก
วิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ศิริลักษณ์ ศรีภมม. (2535). ศิลปศึกษา-ศึกษาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สัญญา วงศ์อร่าม. (2551a). ครูท:ผลงานสร้างสรรค์ของสัญญา วงศ์อร่าม. กรุงเทพมหานคร: ช้าง
น้อย.
- สัญญา วงศ์อร่าม. (2551b). สัญญา:นิทรรศการรวมผลงานศิลปะโดย ร.ศ.สัญญา วงศ์อร่าม.
สมุทรปราการ: ปริ๊นติ้ง เฮ้าส์.
- สันติ คุณประเสริฐ. (2545). วารสารครุศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สายฤดี วรกิจโกคาทร. (2548). การศึกษาเชิงคุณภาพ:เทคนิคการวิจัยภาคสนาม. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุธาสนี ทองซัน. (2544). บทบาทสตรีในฐานะอาจารย์สอนศิลปะและศิลป์: กรณีศึกษาลาวัณย์ ดาว
ราย. (ปริญญามหาบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2545). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. CHULALONGKORN UNIVERSITY
- อารี สุทธิพันธุ์. (2551). ผลึกความคิดศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศรีนครินทร์วิโรฒ.
- อารีย์ รัตน์ประโคน. (2551). การศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับการสอนศิลปะปฏิบัติ ใน
หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ สาขาทัศนศิลป์ ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. (ปริญญา
มหาบัณฑิต), สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. (2530). การวัดและประเมินการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ฟีนีซ์พับลิชชิ่ง.
- อุบล ตู๋จินดา. (2532). หลักและการสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไอเดียสโตร์.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
กรอบแนวคิดในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปะและศิลปินของ รองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม	
<p style="text-align: center;">บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปะ</p> <p>1. อาจารย์ระดับอุดมศึกษา มีบทบาทในการสอน การวิจัย มีความรู้สมบูรณ์ ทุ่มเทเพื่อการสอน มุ่งพัฒนาตนเอง มีคุณธรรมจริยธรรม (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2544) นำเคารพ พูดอย่างมีเหตุผล เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน(วิลโล ตั้งสมคิด, 2544)</p> <p>2. บทบาทของศิลปศึกษา ศิลปศึกษานับกระบวนการถ่ายทอด เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ และการกระตุ้นความสร้างสรรค์ของผู้เรียน เป็นวิชาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การรู้จัก พัฒนาตา มือและสมอง(อารี สุทธิพันธ์,2551)</p> <p>3. อาจารย์สอนศิลปศึกษา ครูศิลปะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ที่หลากหลาย และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในลักษณะกิจกรรมของศิลปิน มีความสามารถในการกระตุ้นผู้เรียนในการสร้างสรรค์และเรียนรู้ การเลือกสิ่งเร้าที่เหมาะสม (Paston,1973)</p>	<p style="text-align: center;">บทบาทด้านความเป็นศิลปิน</p> <p>1. การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การสร้างสรรค์งานศิลปะ มีความก้าวหน้าตลอดเวลา การเข้าใจความหมายของความงามในหลักการของสุนทรียศาสตร์ จึงมีความสำคัญ(ประสพ ลีหมือดภัย ,2543) ผู้สร้างสรรค์เป็นบุคคลที่มีทักษะเพียงพอที่จะใช้สีวัสดุต่างๆเพื่อสื่อสารผ่านการสร้างสรรค์วัตถุทางสัญลักษณ์ มีลักษณะเฉพาะหรือเป็นสัญลักษณ์ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกตามที่ต้องการ (Haward Gardner, 1994)</p> <p>2. การสร้างสรรค์ศิลปะด้วยอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน 1.ลงมือสร้างงาน 2.ใส่ใจ มุ่งมั่น รับฟังปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะ 3.สร้างภาพในใจ 4.ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน5.การสังเกต 6.สะท้อนความคิด 7.ขยายและสำรวจ 8.ความเข้าใจโลกศิลปะ(Perkins,2007)</p>

↓ ↓

บทบาทของสัญญา วงศ์อร่าม ในด้านการเป็นอาจารย์ศิลปะ และด้านความเป็นศิลปิน

ภาคผนวก ข
ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

แบบสัมภาษณ์

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและศิลปิน:

กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

แบบสัมภาษณ์นี้สร้างจากกรอบแนวคิดที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาประวัติบุคคล การวิจัยเชิงคุณภาพ บทบาทและคุณลักษณะของอาจารย์สอนศิลปศึกษา และศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และมีลักษณะเจาะลึก(In Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง(Semi structured Conversation) และลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยมีประเด็นหลักในการเก็บข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาประวัติชีวิต มีประเด็นดังนี้

- 1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว
- 1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา
- 1.3 ข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน

ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์ด้านศิลปศึกษา มีประเด็นดังนี้

- 2.1 หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย
- 2.2 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษา
- 2.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา
- 2.4 เกียรติประวัติ และผลงานวิชาชีพครู

ตอนที่ 3 บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ มีประเด็นดังนี้

- 3.1 แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.3 ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ
- 3.4 เกียรติประวัติ และผลงานการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

แบบสัมภาษณ์สำหรับกรณีศึกษา

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและ
ศิลปิน: กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

ตอนที่ 1 การศึกษาประวัติชีวิต

ข้อมูลเกี่ยวกับครอบครัว

1. ชีวิตในวัยเด็ก ด้านสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์ในครอบครัวของอาจารย์เป็นอย่างไรบ้างครับ.....
2. สภาพแวดล้อมในวัยเด็กสร้างความสนใจพิเศษในช่วงวัยเด็กมีหรือไม่ อย่างไร.....
3. พ่อและแม่เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตหรือไม่ อย่างไร.....
4. การประกอบอาชีพของอาจารย์พ่อและแม่มีความคาดหวังหรือไม่ อย่างไร.....
5. ชีวิตแต่งงานของอาจารย์ มีผลต่อการทำงานอย่างไรบ้าง.....
6. เวลาในการทำงานและเลี้ยงดูครอบครัวอาจารย์จัดสรรอย่างไรบ้าง.....

ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา

7. ประวัติการศึกษาในระดับต่างๆของอาจารย์ ผ่านการศึกษาจากสถาบันใดบ้าง.....
8. เหตุการณ์หรือแรงบันดาลใจใดทำให้อาจารย์เลือกเข้าเรียนทางด้านศิลปะ.....
9. ครอบครัวของอาจารย์มีการสนับสนุนในการเข้าเรียนทางด้านศิลปะหรือไม่ อย่างไร.....
10. มีผู้สอนหรือบุคคลอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานศิลปะของอาจารย์ในช่วงที่เรียนหรือไม่อย่างไร.....
11. วิชาใดที่อาจารย์สนใจหรือถนัดเป็นพิเศษในระดับอุดมศึกษา.....
12. ผลงานศิลปะของอาจารย์ในขณะที่เรียนอยู่เป็นอย่างไร มีรูปแบบพิเศษหรือไม่.....
13. หลังจากจบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยอาจารย์คาดหวังว่าจะประกอบอาชีพอะไรหรือต้องการศึกษาต่อหรือไม่.....

ข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน

14. ขณะที่ได้รับราชการ อาจารย์มีกิจวัตรประจำวันเป็นอย่างไรบ้าง.....
15. กิจวัตรประจำวันในปัจจุบันของอาจารย์เป็นอย่างไรบ้าง.....
16. อาจารย์มีงานอดิเรกที่ชื่นชอบหรือไม่ อะไรบ้าง.....

ข้อคิดและปรัชญาในการดำเนินชีวิต การแก้ปัญหา และการทำงาน

17. ข้อคิดหรือปรัชญาในการดำเนินชีวิตและการทำงานของอาจารย์เป็นอย่างไร.....
18. การแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตและการทำงานของอาจารย์มีวิธีอย่างไรบ้าง..
19. อาจารย์มีวิธีแก้ไขปัญหาผู้เรียนที่ไม่ตั้งใจอย่างไรบ้าง.....

ตอนที่ 2 บทบาทของอาจารย์สอนศิลปศึกษา

หน้าที่และความรับผิดชอบตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

1. อาจารย์เริ่มต้นการประกอบอาชีพครูได้อย่างไร.....
2. อาจารย์มีใครเป็นแบบอย่างในการสอนบ้างหรือไม่.....
3. วิธีสอนตั้งแต่เริ่มต้นแตกต่างกับปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร.....
4. อาจารย์มีความคาดหวังต่อผู้เรียนอย่างไรบ้าง.....
5. อาจารย์มีความประทับใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนอย่างไรบ้าง.....

ประสบการณ์และข้อคิดเห็นในการเป็นอาจารย์ด้านศิลปศึกษา

6. เมื่อได้เข้ามาเป็นอาจารย์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบอย่างไร.....
7. รูปแบบการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันมีการพัฒนาจากเดิมหรือไม่ อย่างไร.....
8. อาจารย์ใช้ความสามารถทางศิลปะมาประยุกต์เข้ากับการสอนอย่างไรบ้าง.....
9. ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นอาจารย์จนถึงปัจจุบัน สัมพันธภาพระหว่างอาจารย์ ลูกศิษย์และเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างไร.....

ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการเรียนการสอนศิลปะ

10. อาจารย์มีหลักหรือวิธีการสอนอย่างไร และเตรียมการสอนอย่างไรบ้าง.....
  11. ในการสอนศิลปะ มีทฤษฎีใดบ้าง ที่จำเป็นสำหรับการสอน.....
  12. อาจารย์มีหลักเกณฑ์ในการประเมินผลผู้เรียนอย่างไร.....
  13. อาจารย์เคยประสบปัญหาในการสอนหรือไม่ อย่างไร และมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร.....
- เกียรติประวัติและผลงานวิชาชีพรู
14. อาจารย์เคยได้รับรางวัลหรือเกียรติประวัติใดบ้างเกี่ยวกับการทำงานในสายวิชาชีพรู.....
  15. อาจารย์เคยมีผลงานบทความหรืองานวิจัยอะไรบ้าง.....

ตอนที่ 3 บทบาทของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

แนวคิด แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

1. อาจารย์ชื่นชอบศิลปะลัทธิใดหรือศิลปินคนใดเป็นพิเศษบ้าง.....
2. ผลงานศิลปะของอาจารย์ได้รับอิทธิพลจากลัทธิหรือศิลปินคนใดบ้าง.....
3. ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะแต่ละชุด อาจารย์มีแนวคิดและแรงบันดาลใจอย่างไร.....
4. จากที่อาจารย์เคยศึกษาอยู่ต่างประเทศ ความก้าวหน้าทางศิลปะของไทยกับต่างประเทศ อาจารย์มีข้อคิดเห็นเป็นอย่างไร.....

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

5. อาจารย์มีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างไร.....
6. มีขั้นตอนเฉพาะหรือทฤษฎีในการสร้างสรรค์ผลงานหรือไม่ อย่างไร.....
7. เนื้อหาและเรื่องราวมีความสำคัญกับการสร้างผลงานของอาจารย์อย่างไร.....
8. อุปสรรคในการสร้างผลงานคืออะไร มีวิธีแก้ไขอย่างไร.....
9. จากการเริ่มต้นสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจนถึงปัจจุบันมีรูปแบบหรือวิธีการแตกต่างกันอย่างไร.....

ประสบการณ์และข้อคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

10. อาจารย์เริ่มต้นการเป็นศิลปินได้อย่างไร.....
11. อาจารย์มีแรงบันดาลใจหรือใครที่เป็นต้นแบบในการประกอบอาชีพนี้.....
12. การจบการศึกษาด้านศิลปะส่งผลอย่างไรในการประกอบอาชีพนี้บ้าง.....
13. ผลงานศิลปะของอาจารย์มีรูปแบบใดบ้าง.....
14. ผลงานภาพพิมพ์มีเนื้อหา วิธีการที่เป็นไปในรูปแบบใดบ้าง.....
15. ผลงานการปั้นครุฑมีเรื่องราวเป็นมาอย่างไรบ้าง.....
16. ผลงานศิลปะไทยสามารถนำมาต่อยอดสู่การสร้างผลงานอื่นๆหรือไม่ อย่างไร.....
17. ห้องทำงานหรือพื้นที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของอาจารย์มีการจัดในรูปแบบใด อย่างไร....
18. อาจารย์มีแนวทางหรืออุดมการณ์ในการประกอบอาชีพศิลปินอย่างไร.....

เกียรติประวัติ และผลงานศิลปะ

19. อาจารย์ได้รับรางวัลหรือเกียรติประวัติใดบ้างจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ.....
20. ผลงานของอาจารย์ชิ้นไหนที่ประทับใจมากที่สุด.....
21. ผลงานของอาจารย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีจำนวนมากน้อยเพียงใด สามารถแบ่งผลงานเป็นชุดหรือประเภทได้หรือไม่ อย่างไร.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและศิลปิน:

กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ ผู้ที่ร่วมงานที่เป็นอาจารย์ และลูกศิษย์ ผู้ร่วมงานที่เป็นศิลปิน และผู้ที่สนใจในผลงานศิลปะ โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Conversation) และลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยแบ่งแบบ สัมภาษณ์ออกเป็น 2 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทของอาจารย์(ผู้ร่วมงาน)

แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทของอาจารย์(ผู้เรียน)

แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทของศิลปิน แบ่งเป็น 3

ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

การกำหนดจำนวนและระยะเวลาในการสัมภาษณ์คือ 1 ครั้ง ประมาณ 30 นาที โดยแต่ละข้ออาจมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลในแต่ละประเด็นมากขึ้น

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทอาจารย์(ผู้ร่วมงาน)
การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและ
ศิลปิน: กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ผู้ร่วมงานที่เป็นอาจารย์ โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Conversation) และลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมีประเด็นหลักในการเก็บข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
3. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่าม มาเป็นเวลา.....ปี
4. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่ามได้อย่างไร.....
5. บุคลิกลักษณะของสัญญา วงศ์อร่ามที่ท่านรู้จักเป็นอย่างไร.....
6. ท่านชื่นชมการทำงานของสัญญา วงศ์อร่าม ในด้านใดบ้าง.....
7. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่าม ประสบผลสำเร็จชัดเจนในด้านใด.....

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์ ภาพลักษณ์ความเป็นครู.....
2. ท่านคิดเห็นว่าสัญญา วงศ์อร่าม มีลักษณะการสอนที่เหมือนหรือแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไรบ้าง.....
3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทในการเป็นอาจารย์ของสัญญา วงศ์อร่าม.....
4. สัญญา วงศ์อร่าม ได้ใช้ความสามารถเฉพาะทางทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างไรบ้าง.....
5. ความสัมพันธ์ต่อเพื่อนร่วมงานของสัญญา วงศ์อร่ามเป็นอย่างไรบ้าง.....
6. บุคลิกลักษณะใดที่สนับสนุนว่าสัญญา วงศ์อร่ามมีลักษณะของความเป็นครูศิลปะที่ดี.....
7. มีเหตุการณ์ที่ท่านชื่นชม หรือได้รับแรงบันดาลใจจากสัญญา วงศ์อร่ามหรือไม่ อย่างไร.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

1. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปินอย่างไรบ้าง.....
2. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.....
3. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อความทุ่มเทในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.
4. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่าม ได้ใช้ความเป็นศิลปินทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างไรบ้าง.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทอาจารย์(ผู้เรียน)
การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและ
ศิลปิน: กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ผู้ร่วมงานที่เป็นผู้เรียน โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Conversation) และลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมีประเด็นหลักในการเก็บข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
3. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่าม มาเป็นเวลา.....ปี
4. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่ามได้อย่างไร.....
5. อยากให้ท่านช่วยบรรยายเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิกนิสัยใจคอ ของสัญญา วงศ์อร่ามว่าเป็นอย่างไร.....
6. ท่านรู้สึกชื่นชมการทำงานของสัญญา วงศ์อร่าม ในด้านใดบ้าง.....
7. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่าม ประสบผลสำเร็จชัดเจนในด้านใด.....

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์และภาพลักษณ์ความเป็นครู.....
2. ท่านคิดเห็นว่าสัญญา วงศ์อร่าม มีลักษณะการสอนที่เหมือนหรือแตกต่างจากผู้อื่นอย่างไรบ้าง.....
3. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทในการสอนของสัญญา วงศ์อร่าม.....
4. สัญญา วงศ์อร่าม ได้ใช้ความสามารถทางศิลปะมาประยุกต์ใช้ในการสอนอย่างไรบ้าง.....
5. ความสัมพันธ์ต่อผู้เรียนขณะสอนของสัญญา วงศ์อร่ามเป็นอย่างไรบ้าง.....
6. บุคลิกลักษณะใดที่สนับสนุนว่าสัญญา วงศ์อร่ามมีลักษณะของความเป็นครูศิลปะที่ดี.....
7. มีเหตุการณ์ที่ท่านชื่นชม หรือได้รับแรงบันดาลใจจากสัญญา วงศ์อร่ามหรือไม่ อย่างไร.....
8. สัญญา วงศ์อร่าม มีวิธีการใดในการพัฒนาผู้เรียน.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

1. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปินอย่างไรบ้าง.....
2. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.....

3. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อความทุ่มเทในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.
4. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่าม ได้ใช้ความเป็นศิลปินทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างไรบ้าง.....

แบบสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษาในบทบาทศิลปิน
การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและ
ศิลปิน: กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

แบบสัมภาษณ์นี้ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรณีศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ผู้ร่วมงานที่เป็นศิลปิน และผู้ที่สนใจในผลงานศิลปะ โดยใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In Depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Conversation) และลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ซึ่งมีประเด็นหลักในการเก็บข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-สกุล.....อายุ.....ปี
2. อาชีพ.....ตำแหน่ง.....
3. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่าม มาเป็นเวลา.....ปี
4. ท่านรู้จักกับสัญญา วงศ์อร่ามได้อย่างไร.....
5. อยากให้ท่านช่วยบรรยายเกี่ยวกับลักษณะ บุคลิก นิสัยใจคอ ของสัญญา วงศ์อร่ามว่าเป็นอย่างไร.....
6. ท่านรู้สึกชื่นชมการทำงานของสัญญา วงศ์อร่าม ในด้านใดบ้าง.....
7. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่าม ประสบผลสำเร็จชัดเจนในด้านใด.....

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปิน

1. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทศิลปินอย่างไรบ้าง.....
2. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.....
3. ท่านมีข้อคิดเห็นต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.....
4. ด้านความสัมพันธ์ต่อผู้ร่วมงานเป็นอย่างไรบ้าง.....
5. ท่านมีเหตุการณ์หรือความประทับใจต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของสัญญา วงศ์อร่าม อย่างไร.....
6. ท่านคิดว่าสัญญา วงศ์อร่ามมีคุณสมบัติความเป็นศิลปินอย่างไรบ้าง.....
7. สัญญา วงศ์อร่ามได้ใช้ทักษะความสามารถทางศิลปะเพื่อพัฒนาผู้อื่นหรือสังคมหรือไม่ อย่างไร.....

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์

1. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อสัญญา วงศ์อร่าม ในบทบาทอาจารย์ ภาพลักษณ์ความเป็นครู.....
2. ท่านคิดเห็นอย่างไรต่อความมุ่งมั่นทุ่มเทในการเป็นอาจารย์ของสัญญา วงศ์อร่าม.....
3. มีเหตุการณ์ที่ท่านชื่นชม หรือได้รับแรงบันดาลใจจากสัญญา วงศ์อร่ามหรือไม่ อย่างไร.....
4. บุคลิกลักษณะใดที่สนับสนุนว่าสัญญา วงศ์อร่ามมีลักษณะของความเป็นครูศิลปะที่ดี.....

แบบสังเกตการสอน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทการเป็นอาจารย์ศิลปศึกษาและศิลปิน:

กรณีศึกษารองศาสตราจารย์สัญญา วงศ์อร่าม

วัน.....ที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....วิชา.....ครั้งที่.....

แบบสังเกตการณ์สอนของอาจารย์สัญญา วงศ์อร่ามกับลักษณะของครูที่ดี

1. พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ .....
2. อุทิศตนในการสอน รับผิดชอบต่อหน้าที่ .....
3. สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ .....
4. มีมารยาทต่อผู้อื่น .....
5. มีความสามารถในการกระตุ้นผู้เรียน .....

การสอนที่มีการเชื่อมโยงกับการสอนศิลปะแบบมีหลักเกณฑ์เป็นพื้นฐาน(DBAE)

1. การเรียนรู้สุนทรียศาสตร์
  - 1.1 การเรียนรู้คุณค่าของผลงานศิลปะ
  - 1.2 การรับรู้ความงามในศิลปะรูปแบบต่างๆ
2. การเรียนรู้ศิลปะวิจารณ์
  - 2.1 การวิเคราะห์ ตีความในการประเมินผลงานศิลปะ
  - 2.2 การฝึกวิจารณ์ผลงานของเพื่อน
3. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ศิลป์
  - 3.1 ความเป็นมาของผลงานศิลปะ
  - 3.2 วิวัฒนาการของวงการศิลปะ
4. การเรียนรู้ศิลปะปฏิบัติ
  - 4.1 วิธีการสร้างสรรค์ผลงาน
  - 4.2 แนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

การสอนศิลปะปฏิบัติ ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

1. สถานที่ .....
2. อุปกรณ์ .....
3. เอกสาร .....
4. การเตรียมตัว .....

5. การประเมินผล .....
6. วิเคราะห์ทักษะ .....
7. ทดสอบทักษะของผู้เรียน .....
8. ฝึกแบบหน่วยย่อย .....
9. การอธิบายและสาธิต .....
10. ข้อกำหนดในการปฏิบัติ .....

การสอนที่เชื่อมโยงกับอุปนิสัยเชิงความคิดของศิลปิน

1. ลงมือสร้างงาน เรียนรู้ที่จะใช้วัสดุทางศิลปะ
2. ใส่ใจมุ่งมั่น รับฟังปัญหาที่เกี่ยวกับงานศิลปะ
3. สร้างภาพในใจ วาดสิ่งที่รู้สึกนึกคิดและจินตนาการออกมาเป็นชิ้นงาน
4. ถ่ายทอดความคิดสู่ผลงาน สร้างผลงานที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เอกลักษณ์เฉพาะตัว
5. การสังเกต มีความสนใจในสิ่งรอบตัวอย่างใกล้ชิดจนสามารถเห็นสิ่งที่มองข้าม
6. สะท้อนความคิด การพูดคุยปรึกษากับบุคคลอื่นๆ
7. ขยายและสำรวจ รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นและสำรวจความผิดพลาดที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์
8. ความเข้าใจในโลกศิลปะ มีปฏิสัมพันธ์ในฐานะศิลปินกับศิลปินคนอื่นๆในสังคมที่กว้างขึ้น

แบบบันทึกผลงานศิลปะ

ชื่อผลงาน (Title).....

ปีที่ผลิต (Date).....

เทคนิค(Technique).....

เจ้าของลิขสิทธิ์(Copyright).....

เนื้อหา แรงบันดาลใจ(Inspiration).....

.....

.....

.....หมายเหตุ(Remark).....

.....

.....

ภาคผนวก ค
ตารางสรุปบทสัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ผู้เรียนชั้นปีที่ 1	ผู้เรียนชั้นปีที่ 2
คนที่ 1 คือ นางสาวภรณ์ ร่มวิญญูชัย	คนที่ 1 คือ นางสาวสลิลโรจน์ ถินจงสุขภักข
คนที่ 2 คือ นายสุชาติ อิมสำราญ	คนที่ 2 คือ นายกมลასน์ แสนเสนาะ
คนที่ 3 คือ นางสาวเมธาพร สุริประเสริฐ	
คนที่ 4 คือ นางสาวณัชชา เจริญชนะกิจ	
คนที่ 5 คือ นางสาวยศวดี บุตรบุญ	
คนที่ 6 คือ นายจิณะทัศ สนเจริญ	

ผู้เรียนชั้นปีที่ 3	ผู้เรียนชั้นปีที่ 4
คนที่ 1 คือ นายขจรศักดิ์ รุ่งสุริยัน	คนที่ 1 คือ นายสว่างพงษ์ สิทธิไพศาลกุล
คนที่ 2 คือ นายเฉลิมพล บุญยัง	คนที่ 2 คือ นางสาวจารุณี พาระมี
คนที่ 3 คือ นางสาวชญาณิศ เริ่มคิดการ	คนที่ 3 คือ นางสาวนาถล้านนา ศุภกุล
คนที่ 4 คือ นางสาวธัญชนก แต้ววัฒนา	คนที่ 4 คือ นางสาววนาลี ชาณรังศรี

อาจารย์ผู้ร่วมงาน
คนที่ 1 คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำไพ ตีรณสาร
คนที่ 2 คือ รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ คุณประเสริฐ
คนที่ 3 คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรเทพ เลิศเทวศิริ
คนที่ 4 คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ

เพื่อนศิลปิน
คนที่ 1 คือ รองศาสตราจารย์สมศักดิ์ ปรีทยานิตย์
คนที่ 2 คือ ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม
คนที่ 3 คือ รองศาสตราจารย์สุกรี วัชรพรรณ

นิสิตชั้นปีที่ 1

	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6
1. อาจารย์ เป็นคน อย่างไร	ใจดี มี ระเบียบ เก่ง	อัยาศัยดี มีความรู้สูง	อัยาศัยดี ใจดี ตลก	มี ประสบการณ์ สอนดี	ใจดี มี ความรู้ รอบตัว	ถ่อมตัว มี ความรู้ มาก
2. ภาพลักษณ์ ความเป็นครู	สอนดี สอน จาก ประสบการณ์ จริง	สอนดี บอก เทคนิคที่ดี ขึ้น	ถ่ายทอด ความรู้ดี มาก	ใส่ใจเด็ก ถามไถ่	เตรียมตัวดี	ผู้มีความรู้ สูง
3. ลักษณะ การสอน	สอนตาม เนื้อหา มี ความรู้มาก	มีความรู้ แน่นมาก	คอย กระตุ้นแต่ ไม่เร่งรัด	เตรียมพร้อม ทุกอย่าง	ได้เรียนได้ เล่น	เปิดโลก ความรู้ ใหม่
4. ความสัมพันธ์ ต่อผู้เรียน	สนิทมาก	ถามไถ่ ตลอดเวลา	สนิท ถาม ไถ่	เป็นกันเอง	สนิทกัน	เสมอภาค
5. การ พัฒนาผู้เรียน	แนะนำ ทำ ให้ดู	ให้ คำปรึกษา	ทำให้ดู ให้ ดูผลงาน อื่น	สอนเพิ่ม กระตุ้น ทำ ให้ดู	สังเกต พัฒนาการ	บอกทีละ ขั้นตอน
6. บทบาท ศิลปิน	จริงจังแต่ไม่ ตึงเครียด	ขยัน	คล่อง เก่ง	คล่อง	มีระเบียบ อดทน	งาน ยิ่งใหญ่
7. ความ มุ่งมั่นทุ่มเท	ทุ่มเทอย่าง มาก	ทุ่มเทมาก				

นิสิตชั้นปีที่ 2

	คนที่ 1	คนที่ 2
1. อาจารย์เป็นคนอย่างไร	ใสใจ เป็นห่วงเด็ก	มุ่งมั่น ชยัน มีวินัย
2. ภาพลักษณ์ความเป็นครู	ทำให้ดู ให้ทำได้	ทำให้ดู กระตุนเสมอ
3. ลักษณะการสอน	สอนปฏิบัติและเล่าทฤษฎีด้วย	เป็นกันเอง
4. ความสัมพันธ์ต่อผู้เรียน	ดูงานตลอด เข้าใจเด็ก	สนิทสนม
5. การพัฒนาผู้เรียน	ให้คำแนะนำ	ให้กำลังใจ เสมอภาค
6. บทบาทศิลปิน	ชยัน สู้ดทน	ถ่อมตน ยิ่งใหญ่

นิสิตปีสาม

ผู้ให้สัมภาษณ์ คำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4
1. อาจารย์เป็นคน อย่างไร	ใจดี ตลก เข้มงวดในการ สอน	อภัยภัยดี มีความ มุ่งมั่นตั้งใจ ใส่ใจ	ใจดี ตลก ใจเย็น รับฟังเหตุผล เอา ใจใส่ ให้ คำปรึกษา ให้ โอกาส ให้ คำแนะนำ	ใจดี ให้ คำปรึกษา
2. ชื่นชมด้านใด	ทักษะ ความคิด สร้างสรรค์, การ ถ่ายทอดความ เป็นครู ความ เอาใจใส่ผู้เรียน	สอนอย่างใส่ใจ และติดตามผล	เป็นศิลปินที่ขยัน ฝึกตนเอง เป็นครู ที่เข้าใจรับฟังและ ปรับตัวเข้ากับ ผู้เรียน	งานชิ้นที่เป็น แรงบันดาลใจ ในการทำงาน ศิลปะ
3. ประสบ ความสำเร็จด้าน ใด	ด้านศิลปินและ ครู	ด้านศิลปินและครู	เป็นครูที่ดีมาก และเป็นศิลปินที่ เก่งมาก	ด้านศิลปินที่มี ชื่อเสียงในการ ปั้นไทยและครูที่ ดี
4. ภาพลักษณ์ ความเป็นครู	ครูใจดี ดูแล และให้ คำแนะนำเสมอ	มีเมตตา ติดตาม ผล ให้คำแนะนำ	เป็นครูที่น่ารัก น่า เคารพ	เป็นครูที่ดี ให้ ผู้เรียนนำความ ไปใช้ได้จริง
5. ลักษณะการ สอน	ใส่ใจ รายละเอียดแต่ ละบุคคล สอน อย่างละเอียด	ตั้งใจสอน ให้ กำลัง เห็นคุณค่า ในตัวผู้เรียน	ปรับเข้าหาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วน ร่วมในการสอน	นำตัวอย่างมา ให้ดูและสาธิต ให้เห็น ใจเย็น ติดตามผล
6. ความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการสอน	เอาใจใส่ผู้เรียน มาเตรียมการ สอนแต่เช้าตรู่ และอยู่ดูแล	มาเข้าตรู่กับเย็น ตั้งใจในการสอน สูงพร้อมให้ คำแนะนำ	ช่วยเหลือและ เห็นใจผู้เรียน ให้ คำแนะนำและลง มือทำให้ดู	สอนทั้งในและ นอกเวลา ปรึกษาได้ ตลอดเวลา

7. การนำทักษะมาประยุกต์ใช้ในการสอน	ค้นคว้า กระบวนการที่ง่าย นำมาสอน	ใช้ทักษะชี้แนะ และแก้ไขผลงาน ผู้เรียนให้ดีขึ้น	นำตัวอย่างมาให้ดู และสอนอย่างเป็นขั้นตอน	ทำให้ดู ค้นคว้า เครื่องมือเพื่อให้ ทำงานได้ง่ายขึ้น
8. ความสัมพันธ์ต่อผู้เรียน	สอนสนุก เข้าถึงผู้เรียน	มีความเท่าเทียม กันในการทำงาน	ดูแลเอาใจใส่และ ให้คำแนะนำ	เข้าถึงผู้เรียน ปรับแก้ผลงาน ให้คำแนะนำ
9. ลักษณะครูที่ดี	ความเอาใจใส่ ความใจดี เข้มงวดบ้างใน การสอน	กระตือรือร้นให้ ผู้เรียนได้ลงมือทำ มีความหวังดี	เข้าใจผู้เรียน สอน อย่างตั้งใจ ไม่ปิด กั้นรูปแบบผลงาน	ถ่ายทอดความรู้ ที่มีแก่ผู้เรียน ทั้งหมด เตรียมการอย่าง ทุ่มเท
10. ความประทับใจหรือแรงบันดาลใจ	ขยัน ตั้งใจ ใน การทำงาน	เป็นต้นแบบใน การเป็นครู	ใจดี ใจเย็น ให้ คำแนะนำ	แบบอย่างที่ดี ในการให้ความรู้
11. การพัฒนาผู้เรียน	ดูรายบุคคล สอนในส่วนที่ ไม่เข้าใจ	ให้ลงมือทำเยอะ เพื่อจะได้เข้าใจ	คอยดูแลและให้ คำแนะนำอย่าง ใกล้ชิด	ให้คำแนะนำ ทำให้ดูให้ กำลังใจ
12. บทบาทศิลปิน	มีความสามารถ เชิงช่าง สร้างสรรค์งาน ร่วมสมัย	อ่อนน้อมถ่อมตน สุภาพ ไม่ถือตัว	เรียบร้อย มี ระเบียบ	ไม่อวด ไม่ สร้างภาพ
13. รู้สึกอย่างไรต่อผลงาน	มีพลัง อลังการ	มีความมุ่งมั่น มี พลัง	งานมีพลัง ยิ่งใหญ่ อลังการ	มีเอกลักษณ์
14. ความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อศิลปะ	ขยัน ตั้งใจ	ทำอย่างเต็มที่ มี กำลังใจ	ตั้งใจ มีสมาธิ ทำ ให้ดีที่สุด	ขยัน ตั้งใจ ทำงาน
15. ใช้ความสามารถช่วยส่วนรวม	นำความรู้ที่ ค้นคว้าได้มา ถ่ายทอดให้ ผู้อื่นรับรู้ด้วย	เป็นกรรมการ คัดเลือกผลงานให้ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย สร้างผลงาน ศิลปะให้องค์กร	ช่วยปั้นพระและ เทพให้หน่วยงาน ในจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	เป็นวิทยากร พิเศษ ปั่นงาน ให้หน่วยงาน ต่างๆ

นิสิตปีสี่

ผู้ให้สัมภาษณ์ คำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4
1. อาจารย์เป็น คนอย่างไร	เข้ากับผู้อื่นได้ดี ตลกมีระเบียบ ประหยัด	ใจดี ขยัน ยืดหยุ่น ปรับตัว รับฟังและเข้าใจ ผู้เรียน	ตั้งใจในการ ทำงาน ขยัน	ใส่ใจ มีน้ำใจ เกรงใจผู้อื่น
2. ชื่นชมด้านใด	การทำงานที่มี ระเบียบ การเก็บ รักษาเครื่องมือ	ภาพพิมพ์ มี ความเชี่ยวชาญ	ความเป็นครู และศิลปิน เข้าใจผู้เรียน	ปั้นไทย ทำ อย่างถูกต้อง
3. ประสบ ความสำเร็จด้าน ใด	ด้านครู การสอน ผู้เรียนให้เข้าใจ	ด้านครู การที่มี เคล็ดลับ ทาง ลัดมาสอน	ด้านศิลปิน การ ปั้นครุฑ	ด้านศิลปิน การ ปั้นครุฑ
4. ภาพลักษณ์ ความเป็นครู	ดูแลดี ติดตาม ผลงาน ใส่ใจเป็น ห่วง	มีความยุติธรรม มาก วิจารณ์ ผลงานได้ตรง และเข้าใจ	เป็นครูที่ดี ให้ กำลังใจ ให้ อิสระ เกรงใจ ผู้เรียน	คอยให้ คำปรึกษา
5. ลักษณะการ สอน	เล่าเกร็ดความรู้ บอกความเป็นมา ของเนื้อหาที่ เรียน	เล่าความเป็นมา บอกวิธีทำและ ให้เด็กลงมือทำ	ดูผู้เรียนเป็น รายบุคคล สอน ให้เข้าใจ	ให้ผู้เรียนทำงาน และแก้ไขจน เกิดความเข้าใจ ยกตัวอย่าง ผลงาน
6. ความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการสอน	ตรงต่อเวลา เตรียมตัวสอน เสมอ	ตรงต่อเวลา เตรียมตัวสอน ให้คำชี้แนะ	ช่วยเหลือและ แก้ไขผลงาน เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจมากขึ้น	เตรียมตัวสอน ตั้งใจสอน ให้ คำปรึกษาได้ ตลอดเวลา
7. การนำทักษะ มาประยุกต์ใช้ใน การสอน	นำขั้นตอนการ สร้างสรรค์ ผลงาน มาสอน	สาธิตให้ดู และ ช่วยเหลือแก้ไข	ใช้ประสบการณ์ ตรงมาสอน ให้ ผู้เรียนฝึกฝน	สาธิตให้ดู

			มากๆ	
8. ความสัมพันธ์ ต่อผู้เรียน	ใส่ใจผู้เรียน ติดตามผลงาน	เป็นกันเอง ให้ คำปรึกษา รับ ฟังและชี้แนะ	เป็นกันเอง มี ความน่าเกรงใจ	เป็นกันเอง มี ความน่าเคารพ และศรัทธา เชื่อ ใจ
9. ลักษณะครูที่ดี	รับฟังผู้เรียน ให้ คำปรึกษา ใช้ ชีวิตเรียบง่าย	ค้นคว้าวิธีใหม่ๆ มาสอนผู้เรียน	ทุ่มเทในการ สอน	เป็นแบบอย่างที่ดี ในการทำงาน ขยัน
10. ความประทับใจ หรือแรงบันดาลใจ	เก่ง มีผลงานที่ดี ไม่โอ้อวดตนเอง	การปั้นครุฑและ การให้ความรู้ เกี่ยวกับวิธีการ ปั้น	ให้กำลังใจผู้เรียน ช่วยเหลือให้ดีขึ้น	ให้คำปรึกษา ชี้แนะอย่าง จริงจังและ ละเอียด
11. การพัฒนา ผู้เรียน	สาธิตให้ดู ให้ กำลังใจ	แบ่งกลุ่มผลงาน วิจารณ์ผลงาน และชี้แนะ ให้ เข้าใจมากขึ้น	ให้ดูผลงาน ตัวอย่าง แล้วทำ ตาม เพื่อการ พัฒนา	ให้คำชี้แนะและ ให้กำลังใจ ผู้เรียน
12. บทบาท ศิลปิน	อ่อนน้อมถ่อมตน	อ่อนน้อมถ่อม ตน	ใช้พลังกายพลัง ใจในการทำงาน	เป็นศิลปินที่มี ความเป็นครูที่ คอยบอกเล่าให้ คำแนะนำได้
13. รู้สึกอย่างไร ต่อผลงาน	มีพลัง อลังการ น่าศรัทธา	มีความ หลากหลายใน เทคนิควิธีการ	มีพลัง อลังการ	มีสิ่งใหม่และ เทคนิคที่ หลากหลาย
14. ความมุ่งมั่น ทุ่มเทต่อศิลปะ	เป็นแบบอย่างที่ดี ทำอย่างละเอียด ประณีต ใส่ใจ ผลงาน	ตั้งใจทำงาน ประณีต ใส่ใจ และรักษา ผลงาน	ขยันมาก	ขยัน ตั้งใจ ทำงาน วาง แผนการทำงาน
15. ใช้ ความสามารถช่วย ส่วนรวม	สัมมนา บรรยาย ให้ความรู้ต่อผู้อื่น	ปั้นผลงานและ เป็น คณะกรรมการ	ปั้นผลงานให้แก่ จุฬาฯ	ปั้นผลงานและ เป็น คณะกรรมการ

		คัดเลือกผลงาน ของจุฬาฯ		คัดเลือกผลงาน ของจุฬาฯ
--	--	---------------------------	--	---------------------------

อาจารย์ผู้ร่วมงาน

ผู้ให้สัมภาษณ์ คำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4
1. อาจารย์เป็นคน อย่างไร	มีเมตตา ปฏิบัติ ต่อทุกคนเท่า เทียม	น่าเคารพ เก่ง ศิลปะ เป็นกันเอง	เมตตา ไม่ถือตัว สนิทสนม	ใจดี ให้กำลังใจ
2. ชื่นชมด้านใด	ศิลปินและครู	ครูตั้งใจสอน ให้ เวลากับผู้เรียน	ศิลปิน การปั้น	ศิลปินและครู
3. ประสบ ความสำเร็จด้าน ใด	ศิลปินได้รางวัล ระดับชาติ และ นานาชาติ ครู ได้เป็น ศาสตราจารย์	เป็นครูที่ขยัน เอาใจใส่	เป็นครู ที่ขยัน คิดค้นวิธีการ ใหม่มาสอน	ศิลปินปั้นครูท อันดับหนึ่งของ ประเทศ ด้านครู ได้เป็นศาสตราจารย์ ชาน
4. ภาพลักษณ์ ความเป็นครู	มีเสน่ห์ในการ ให้กำลังใจ พัฒนาตนเอง ไม่ดูถูกผู้อื่น	มีความคิดริเริ่ม ในการสอนลาย ไทย	ทุ่มเทในการ สอน	ขยัน พัฒนา ตนเอง
5. ลักษณะการ สอน	เตรียมการสอน ทุกครั้ง บูรณาการ ทักษะศิลปินสู่ การสอน	ดูแลใกล้ชิด ติดตามผลงาน	สอนอย่างตั้งใจ และทุ่มเท	ใส่ใจ เตรียมการ สอน
6. ความมุ่งมั่น ทุ่มเท	นำทักษะปฏิบัติ มาประยุกต์ใช้ สอนให้เข้ากับ กลุ่มคน เตรียมการสอน ล่วงหน้า	ตั้งใจสอน เตรียมการสอน	ค้นคว้าทดลอง หาวัสดุใหม่ๆมา สอน	ตั้งใจสอนอย่างมี คุณภาพ นำ ความรู้มา ประยุกต์ใช้ ค้นคว้าความรู้ ใหม่ๆมาสอน
7. ใช้ทักษะ	ให้คำปรึกษา	ปั้นพระและเทพ	ปั้นพระและเทพ	เป็นวิทยากร เป็น

ช่วยเหลือส่วนรวม	แนะนำผู้อื่น	ให้ภายใน จุฬาลงกรณ์	ให้จุฬาลงกรณ์	กรรมการตัดสิน
8. ความสัมพันธ์ ต่อเพื่อนร่วมงาน	มีมิตรไมตรี ให้ เกียรติผู้อื่น	มีมิตรไมตรี รับ ฟังผู้อื่น ใจดี	ไม่ถือตัว นำ เคารพ มีความ เสมอภาค	เป็นกันเอง เข้าถึง ง่าย
9. ความเป็นครู ศิลปะที่ดี	กระตุ้นผู้เรียน เข้าใจผู้เรียน วางแผนการ สอน	เอาใจใส่ทุ่มเท ตั้งใจในการสอน	ตั้งใจสอน แก้ไข ผลงานให้ผู้เรียน ให้คำแนะนำ	ใส่ใจผู้เรียน เตรียมการสอน พัฒนาตนเอง
10. ความ ประทับใจ	มีน้ำใจ เข้าใจ ผู้อื่น ช่วยเหลือ ส่วนรวม	ในการ สร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ	ตั้งใจทำงาน ขยัน สอนให้ ผู้อื่นรักและ เข้าใจในศิลปะ	มีความสามารถ รอบด้าน ตั้งใจ ทำงาน
11. บทบาท ศิลปิน	มีทักษะสูง แสดงงานอย่าง สม่ำเสมอ	มีความสามารถ หลากหลาย	ขยันเสมอดัน เสมอปลาย	ตั้งใจ ขยันทำงาน พัฒนาฝีมือ
12. ชื่นชมผลงาน	ผลงานแสดง ศักยภาพของ ศิลปิน	ดูมีพลัง ครบ เครื่อง	ชอบผลงาน พุทธศิลป์	มีคุณภาพสูง
13. ความมุ่ง ทุ่มเท ต่อศิลปะ	ทำงานอย่าง ต่อเนื่อง ขยัน	ตั้งใจทำงาน	รับผิดชอบต่อ ผลงาน รับฟัง เหตุผล	ทำงานอย่างเต็มที่
14. ครูศิลปิน ครู ศิลปะ	ครูศิลปิน-มี ทักษะสูง เข้าใจ ผู้เรียน ครูศิลปะ-สอน ได้ครอบคลุม สร้างหลักสูตร ได้	เท่ากันทั้งสอง อย่างต้องมีใจใน การสอน และ ทุ่มเทในการ สอน	ไม่ต่างกัน ต้อง รักในการสอน	ครูศิลปิน-มีความ ใหม่ใน ประสบการณ์ และเนื้อหา เพราะทำงาน ศิลปะตลอด ครูศิลปะ-สอน ตามตำรา

เพื่อนศิลปิน

ผู้ให้สัมภาษณ์ คำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
1. อาจารย์เป็นคนอย่างไร	เป็นคนดี ขยันทำงาน	ร่าเริง อารมณ์ดี โอบอ้อมอารี อารมณ์ขัน	ชอบช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ สนุกสนาน ใจเย็น
2. ชื่นชมด้านใด	การสอน	การทำงานศิลปะอย่างขยัน ตั้งใจ	ครูและศิลปิน
3. ประสบความสำเร็จด้านใด	ครู	ครูและศิลปิน	เป็นครูที่ดี นิสิตรักและเคารพ
4. บทบาทศิลปิน	มีความหลงใหลในการทำงาน	ทำงานต่อเนื่องสม่ำเสมอ	สนุก มีความจริงจังแต่ไม่เครียดตั้งใจทำงาน
5. ข้อคิดเห็นต่อผลงาน	มีฝีมือ	ขยัน คิดสม่ำเสมอ	ตั้งใจ
6. ความมุ่งมั่นทุ่มเทต่อศิลปะ	ทำงานชิ้นใหญ่ขยัน	ขยันหมั่นเพียร	ทำอย่างจริงจัง วางแผนการทำงาน
7. ความสัมพันธ์กับเพื่อน	ดี จริงใจ ช่วยเหลือเพื่อน	สนิทสนม อธิบายคดีให้โอกาสผู้อื่น	มีมิตรไมตรี มีน้ำใจ
8. ความประทับใจ	จริงใจ ช่วยเหลือ	สมถะ ถ่อมตน	สอน ให้ความรู้เต็มที่
9. คุณสมบัติศิลปิน	ขยัน ตั้งใจ	เป็นศิลปิน ขยัน	ขยัน ตั้งใจ คนยอมรับ
10. ใช้ทักษะช่วยเหลือส่วนรวม	ช่วยเหลือผู้อื่นให้คำแนะนำ	ช่วยเหลือผู้อื่น	ให้คำปรึกษาและแนะนำแก่ผู้อื่น
11. บทบาทครู	ตั้งใจสอน	วางตัวดี เรียบร้อย เป็นกันเอง ไม่ถือตัว	สอนสนุก มีความรู้มาก ใช้สื่อการสอน
12. ความมุ่งมั่นในการสอน	เตรียมการสอนขั้นตอน มีเอกสาร	ให้คำแนะนำผู้เรียน	ตั้งใจและเต็มที่กับการสอน
13. ครูศิลปะที่ดี	ขยันเตรียมพร้อมในการสอนมีสื่อการตั้งใจสอนทุกคน	วางตัวดี เรียบร้อย เป็นกันเอง ไม่ถือตัว	ผู้เรียนมีความเคารพและเชื่อมั่นในผู้สอน

ภาคผนวก ง

รูปภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 1 ขณะรับรางวัลที่โรงเรียนช่างศิลป์

ภาพที่ 2 ภาพรับปริญญาที่มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาพที่ 3 ขณะศึกษาที่ฮอลแลนด์

ภาพที่ 4 ภาพถ่ายร่วมกับเพื่อนอาจารย์สาขาศิลปศึกษา

ภาพที่ 5 วิจัยผลงาน

ภาพที่ 6 สอนปั้นลายไทยด้วยดินน้ำมัน

ภาพที่ 7 อาจารย์และลูกศิษย์ในพิธีไหว้ครู

ภาพที่ 8 ขณะทำงานในห้องทำงานส่วนตัว

ภาพที่ 9 เป็นกรรมการตัดสินผลงาน

ภาพที่ 10 สอนกายภาค

ภาพที่ 11 ถ่ายภาพร่วมกับลูกศิษย์

ภาพที่ 12 สอนการปั้นปูนไทย

ภาพที่ 13 ตรวจสอบและปรับแก้ผลงานให้ผู้เรียน

ภาพที่ 14 เป็นวิทยากรพิเศษให้แก่โรงเรียนสาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 15 เป็นวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิบรรยายสัมมนา Art Studio Instructional Seminar

ภาพที่ 16 นิทรรศการเชิดชูเกียรติ

ภาพที่ 17 ครุฑองค์แรกที่ได้ปั้น

ภาพที่ 18 ผลงานภาพพิมพ์ชื่อภาพ Nature

ภาพที่ 19 ผลงานภาพพิมพ์ชื่อภาพ Borger

ภาพที่ 20 ผลงานภาพพิมพ์แกะไม้ชื่อว่า โลกใหม่

ภาพที่ 21 ขณะร่างภาพครุฑลงพื้น

ภาพที่ 22 ปั้นลวดลายประดับพระโกศของสมเด็จพระสังฆราช

ภาพที่ 23 เปิดแสดงนิทรรศการเชิดชูเกียรติ

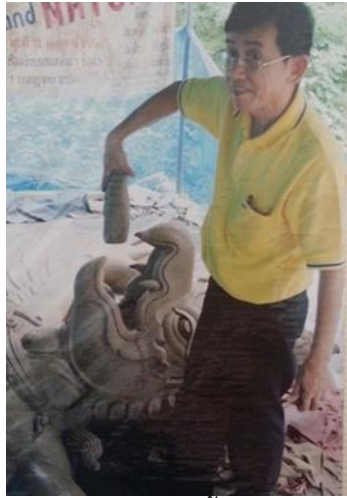

ภาพที่ 24 ตรวจสอบความเรียบร้อยของครุฑ

ภาพที่ 25 ตรวจสอบความเรียบร้อยพระพุทธรูป

ภาพที่ 26 ขณะใส่ลีนให้องค์ครุฑ

ภาพที่ 27 ตรวจสอบองค์ครุฑหลังจากหล่อเสร็จ

ภาพที่ 28 แสดงผลงานศิลปะกับเพื่อนที่ประเทศเยอรมัน

ภาพที่ 29 ถ่ายร่วมกับองค์ครุฑที่เสร็จสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสกุล บางศรี เกิดวันศุกร์ ที่ 2 มีนาคม พุทธศักราช 2533

จบการศึกษา

โรงเรียนบ้านแม่ระกา ระดับชั้นอนุบาล 1 - ประถมศึกษาปีที่ 4

โรงเรียนเซนต์นิโกลาส ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - มัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 6

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับชั้นปริญญาบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม ภาควิชา
ทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระดับชั้นปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชา
ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY